

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ФІЛОСОФІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 94(477)

Білявський Н.А., студ., I курс, гр. КІ-4, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

«НІХТО НЕ ЗАБУТИЙ, НІЩО НЕ ЗАБУТО»

Від давнини до сьогодення кожний крок людської цивілізації стає історією. Історичну пам'ять несе в собі кожна річ, якої торкалися руки людини. Особливо речі, які можуть зберегти і які можуть забрати людське життя.

Друга світова війна. Ця тема ще довго буде предметом суперечок істориків. Чому суперечок? Тому, що хід війни висвітлювався ними часто на замовлення політичної кон'юнктури, яка була при владі певний час, для якої і війна є предметом політичного торгу, політичних дивідендів.

Нам – молодому поколінню української нації – останньому поколінню, яке героїв Другої світової війни бачило на власні очі живими, доручено велику і важку справу: берегти пам'ять героїв, на прикладі героїзму і мужності наших прадідів і прабабусь побудувати об'єднану, багатонаціональну, незалежну Україну.

Два роки тому під час подорожей Житомирщиною мені довелося бачити колишні військові оборонні споруди, які приховались у лісах нашого краю і належали Коростенському і Новоград-Волинському укріпленому району. Ми дізнались, що на території України таких оборонних районів було дванадцять. 9 липня 1941 року лінія фронту на території України в цей день сформувалась через Новоград-Волинський, Житомир, Бердичів, Старокостянтинів, Кам'янець-Подільський, Могилів-Подільський. Але надзвичайно цікавим об'єктом дослідження стала фортифікаційна споруда міста Могилева-Подільського у Вінницькій області – ДОТ-112.

Звичайно, в Коростені є музеєфікований об'єкт «Скеля», який також розміщує експозицію на основі даних Бундесархіву та Російського військового архіву.

Багато таємниць історії, прихованих фактів розкрито під час дослідження цієї пам'ятки. Завдяки зусиллям Київського благодійного фонду «Пам'ять», дослідникам фортифікацій України громадської асоціації «Цитадель», науковим співробітникам Могилів-Подільського краєзнавчого музею, мені довелося познайомитись з цим захоплюючим дослідженням. Комплекс заходів з військового пошуку імен захисників укріпрайонів розпочато ще у 1987 році.

До мене потрапили документи, які зберігались у Могилів-Подільському краєзнавчому музеї.

Головною особою цього історичного дослідження, цієї дивовижної подорожі крізь віки, яка об'єднала чотири громадські організації, є молодший лейтенант – командир ДОТу-112 Абрам Давидович Обрителько.

Наш земляк, уродженець с. Капело Житомирської області. Ще довгий час після війни його родина проживала в смт. Ємільчине Житомирської області. Перша звістка про героїчний подвиг командира та оборону ДОТу-112 відшукала родину саме там.

Того ж часу стали відомі ще два захисники: помічник командира Дмитро Іванович Біленький та Володимир Кіндратович Івасишин.

З дочкою та онуками Д. І. Біленького мені пощастило зустрітись у 2012 році. Знайомство відбулося з ними у Києві, та на могилу свого героя-дідуся родина з'їхалася з чотирьох міст України у місто Могилів-Подільський.

Мені вдалося знайти і онука командира ДОТу – Абрама Давидовича Обрителька – Іллю Борисовича Обрителька.

Про дружину В. К. Івасишина – рядового із деблокуючої роти – я дізнався лише зі світлин перепоховання останків героїв у 1982 році. Саме вона розповідала, що пам'ятає Дмитра Михайловича Карбишева, який побував на місцях будівництва об'єктів від Могилів-Ямпільського укріпленого району до Новоград-Волинського.

Слід зауважити, що здебільшого ДОТи на сьогодні знаходяться в занедбаному стані. На жаль, ті фортеці, які обороняли територію під час наступу фашистських загарбників, є об'єктом полювання чорних археологів або шукачів металу. Також часто можна зустріти і такі неприпустимі факти, як вандалізм історичних об'єктів або забруднення території охоронних зон і самих споруд побутовим сміттям. На жаль, таке ставлення до героїчного минулого нашого народу зумовлене поступовою десакралізацією і деморалізацією суспільства.

Про такі випадки нам розповіли дослідники-ентузіасти, члени Міжнародної асоціації дослідження фортифікацій «Цитадель».

Саме від пошуковців ми дізнався про архівні матеріали, які дали дослідженню новий підхід. Представникам цієї ж організації вдалось налагодити зв'язок із дослідниками та істориками Німеччини, серед яких і Курт Грассер, який поділився своїми матеріалами із нами.

Тільки співдружність, толерантне ставлення, глибока повага до героїзму наших народів дали змогу отримати рідкісні архівні матеріали, які знаходились по різні кордони території України – одні на території Німеччини (Бундесархів), інші – у Військово-історичному архіві Росії.

Документальний збірник виданий у січні 1953 року за підписом генерал-майору армії США Орlando Уорта «Department of the Army Pamphlet #20-269, Small Unit Action During the German Campaign in Russia», в ньому опубліковано хід штурму ДОТ-112.

Усі три джерела розкривають більш детально події наступу на оборонній лінії між Могилів-Ямпільським та Новоград-Волинським укріпленим районом. Істориками після війни вона часто називалась – «Лінія Сталіна».

За спогадами Василя Сергійовича Слєцького, рекогносцирування ДОТів відбувалось відповідно до рельєфу місцевості.

Дивує і той факт, що одразу після штурму укріплених районів на території Радянського Союзу майже через рік у Німеччині була видана книга «Denkschrift über die russische Landesbefestigung» у 1942 році.

У Бундесархіві зберігались світлини оборонного об'єкту ДОТу-112. Ідентифікувати вдалось за рельєфом місцевості та фрагментами вцілілих частин фортеці.

Радянський солдат після першого підризу ДОТу вийшов на поверхню та, як свідчить дослідження Орlando Уорта, дав свідчення, що в укріпленні на той момент знаходилось 60 чоловік. Російський архів доводить, що склад гарнізону нараховував 33 особи. Ймовірно, що деякі прикордонні охоронні частини могли відійти в ДОТ для укриття при наступі німецьких частин. При проведенні польових робіт у 2010 році були знайдені ще деякі останки солдат, все, що могло уціліти до цього часу, – це кістки та одна з нагород – «Знак ГТО 1-го ступеню».

Кому належать останки та нагорода – це наше завдання для подальшого дослідження. Багато ще таємниць приховують у собі ці військові об'єкти. Але в одному ми маємо впевненість: оборона тривала відчайдушна. За словами лейтенанта Зендера, який очолював групи захоплення, гарнізон проявив, фантастичний опір, при наявності мертвих просторів, які дозволяють підійти впритул до об'єкта, відсутності дротових загороджень і достатнього озброєння. Також відомі документи, які перераховують прізвища гарнізонів сусідніх оборонних споруд цієї території, де тривала оборона.

Охорона культурної спадщини – це справа нашої совісті.

УДК 94(477)

**Блюмберг К.О., студ., І курс, гр. КІ-4, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет**

ЖАХИ ГОЛОКОСТУ В УКРАЇНІ

Під час другої світової війни відбулося чимало жакливих речей, воєнних злочинів та кривавих подій. У цій статті ми акцентуємо увагу на одній з таких подій, на Голокості. Це один зі злочинів тієї війни, цілеспрямоване знищення цілого народу. В ході другої світової було знищено близько шести мільйонів євреїв. Це явище війни не оминуло і Україну. За час німецької окупації на українських землях було вбито близько півтора мільйона євреїв, ромів та інших національностей, які суперечили політиці «надраси».

На відміну від решти Європи політика щодо євреїв України та Польщі значно відрізнялася. В Європі «недолюдей» зганяли у концентраційні або трудові табори, на різні роботи, потім на знищення, у газові камери. В Україні та Польщі політика була більш жорстокою. З приходом німецьких та румунських сил у Західну Україну почалося масове знищення євреїв та інших народів. Перші зачистки за національністю почалися в окупованій Галичині. В результаті ініційованих німецькими солдатами погромів у Львові було знищено 6 тисяч євреїв. У листопаді 1941 року в місті було виділено окрему ділянку землі під створення єврейського гетто. Одночасно поклали гетто й в інших містах і містечках Галичини. «Остаточне вирішення» єврейського питання відбувалося у таборах і гетто Дрогобича, Борислава, Тернополя, Болехова, Сколе, Стрия, Камінки, Винників, Острова, Зборова та інших населених пунктів. Загалом жертвами нацистського режиму в Галичині стали 610 тисяч євреїв.

На території Західної Волині німецькому терору також передували спровоковані локальні єврейські погроми за участю місцевого населення у Кременці, Тучині, Тарговиці, Вишневиці, Людвиполі, Межиріччі. Далі відбулися розстріли в Острозі, Луцьку та Рівному. До кінця 1942 року жертви нараховували 150 тисяч, що складало 3/5 єврейського населення в цьому краї.

На території румунської Трансїстрії перед стратою або вивезенням євреї проходили процедуру реєстрації, яка являла собою підписання собі вироку. Румунські окупанти спочатку просто вивозили євреїв у трудові табори. Все змінилося після терактів і вибуху румунської комендатури 22 жовтня 1941 року. За наказом коменданта міста генерала Тресторіану на площах Одеси було повішено 6 тисяч євреїв, а наприкінці жовтня почалися масові розстріли неподалік від Одеси. Також 28 тисяч євреїв було спалено в облитих палимим артилерійських складах на Люстдорфській дорозі.

В Україні основним символом Голокосту і братською могилою став Бабин Яр. Розстріли почалися там відразу після приходу німецьких військ у Київ. Розстрілювали євреїв, партизан, військовополонених, ромів, українських націоналістів, комуністів, радянських підпільників, душевнохворих. З 27 вересня до кінця жовтня 1941 року відбувалися щоденні розстріли, було знищено близько 34 тисяч осіб. До кінця вересня 1943 року Бабин Яр залишався місцем регулярних розстрілів і захоронень. В результаті в Бабиному Ярі було розстріляно 100 тисяч військовополонених та мирних жителів.

Місцями найбільших масових страт євреїв в Україні були Бабин Яр (Київ) – більше 100 000 осіб, Богданівка Одеської області – понад 40 000, Дробицький Яр (Харків) – близько 20 000, Кам'янець-Подільський – 23 600, Дальник Одеської області – близько 18 000, урочище Сосонки біля Рівного – понад 17 000 жертв.

У всьому світі день пам'яті Голокосту відзначають 27 січня. Згадуючи ті жахи, ми маємо пам'ятати не лише про тих, кого цілеспрямовано розстрілювали, але й про тих, хто не хотів покидати своїх рідних, про тих, хто, ризикуючи власним життям, приховував євреїв. Зараз нам відомі найбільші місця розстрілів та захоронень, але майже кожен населений пункт мав свій «Бабин Яр». Наприклад, у місті Ярмолиці було знищено 25 тисяч осіб, але, на жаль, про це знають тільки деякі місцеві та дослідники, а в місті Сатанові розстріляно близько 500 осіб, не тільки євреїв, а й поляків і українців. Таких місць насправді сотні, але фінансування проектів з їх пошуку не дуже цікавить владу. Але ми маємо знати про це, це наша історія. Декілька років тому в Острозі було створено Єврейсько-український релігійно-культурний центр «Яхад»: його активісти шукають місця поховань жертв Голокосту, а часто знаходять і могили жертв інших трагедій. Нещодавно пошуковці знайшли 5 місць поховання євреїв, розстріляних у роки Голокосту (усього – близько трьохсот тіл) поблизу одного з сіл Рівненщини. Братські могили було розташовано у складному місці, перепоховати останки не вдалося – тож над могилами встановили пам'ятний знак жертвам Голокосту.

Пошукові групи центру «Яхад» також знайшли й зробили опис могил жертв Голокосту у місті Буськ на Львівщині. Після опису речі здебільшого потрапляють у музеї. Ця організація – один з прикладів дослідження в цьому напрямку. Ми маємо знати нашу історію, аби не повторювати жахи минулого, на жаль, зараз це дуже складно.

УДК 32.019.5

Бондар Д.С., студ., II курс, гр. МО-61, ФЕМ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ ТА МОРАЛІ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

З давніх часів людські вчинки у різних сферах життєдіяльності оцінювалися з точки зору моралі. Природно було те, що й до політики, політичної поведінки ми з повним правом можемо підходити з моральними мірками.

Мораль та політика є головними феноменами людського життя, які протягом історії відігравали роль основного регулятора суспільного розвитку.

Політика і мораль – широка і багатогранна тема, що допускає з'ясування ряду взаємопов'язаних і взаємообумовлених питань: розуміння специфіки понять «політика» і «мораль»; виявлення особливостей взаємодії політики моралі в контексті процесів сучасного суспільства, що з кожним роком змінюється.

Складність співіснування політики та моралі утворює, перш за все, причина появи політики. Звичайно, ці два явища відіграють велику роль суспільного регулятора, і тут важливо зазначити, що поява політики була викликана неможливістю моралі виконувати свою регулюючу функцію. Для її виконання був потрібний інший механізм примусу, який на певному етапі чудово співіснував з мораллю, поки не почав суперечити її положенням. Варто підкреслити, що їх різницею є характер впливу: для політики це були санкції та примус, для моралі ж – етичні імперативи.

Їх відмінність полягає також у характері усвідомлення дії. Для політики важливішим є результат, а для моралі – почуття та мотив учинків. В цьому випадку, різниця між ними призводить до протиріччя реалізації політичної діяльності, яка характеризується високим рівнем механізації, в той самий час ігнорує внутрішні орієнтації та мотиви людини, які зорієнтовані на духовно-почуттєву складову.

Політика і мораль – вічні супротивники і союзники. Політика – це утворення мережі соціальних зв'язків людини, групи, спільноти з державою. Мораль – здійснення духовного єднання суспільства. Вони є об'єктивно необхідними спорідненими регуляторами суспільного життя. Політика і мораль у процесі розвитку адаптувалися як самостійні інститути і почали діяти за власними законами.

Мораль дає орієнтацію особистості на найкраще. Різницею є спосіб трансляції їх правил, принципів, нормативів, в свою чергу, політика взаємодіє із суспільством за допомогою розпоряджень, державних законів, вимог та урядових указів, а мовою моралі є протидія до совісті, яка має на меті розбудити в людині моральні якості, що стануть орієнтирами довірливої поведінки.

Спочатку політичні процеси і явища розглядалися як зв'язок з усім комплексом суспільних явищ. Ця традиція йде від Сократа, Арістотеля та Платона, вона розглядає політику і мораль як одне ціле, яке спрямоване досягти суспільного блага та справедливості. Так, наприклад, Сократ вважав непорушність законів як основу благополуччя держави. Арістотель мав думку, що державним благом має бути справедливість, тобто, те, що має спільну користь. Першим, хто чітко сформулював проблему співвідношення політики і моралі, був італійський мислитель Н. Макіавеллі. Його думка була такою: головною метою правителя має бути благо держави, а це вимагає постійного зміцнення влади. Макіавеллівське розуміння в подальшому дуже часто зазнавало критики від учених, письменників і самих політиків. Також Макіавеллі стверджував, що немає ідеального державного ладу поза простором і часом, є лише лад, який адекватний ситуації; немає незмінно досконалих та поганих методів управління людьми, які відповідають або не відповідають ситуації.

Цікаву компромісну думку сформулював німецький соціолог М. Вебер. Він говорить, що існує ряд каналів комунікації між державою та мораллю, остання ж не дає змоги політиці впливати на суспільство.

Свою позицію щодо зв'язку між політикою і мораллю висловив античний філософ Геракліт. Він у доволі молоді роки із цікавістю брав участь у політиці. Сутність його поглядів полягала в обґрунтуванні ідеалу законного правління «найкращих». Його етико-політична доктрина, в якій домінують антидемократичні та аристократичні прихильності, цікава тим, що в ній він звертає увагу на суперечливу сутність людських звичаїв, які здавалися греку ірраціональними.

Тож, у міру усвідомлення суспільством своєї цінності, проблеми виживання людства загострювалися саме зростаючими суперечностями між політикою і мораллю, пошук шляхів синтезу політики та моралі стає все більш актуальним питанням. Суспільство повинно усвідомити, що розвиток можливий лише за умов освіти, виховання і дотримання моралі як складової індивідуального світогляду.

УДК 101.1:316

Бондар Д.С., студ., II курс, гр. МО-61, ФЕМ
Науковий керівник – Литвинчук О.В., к.філос.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Швидка інформатизація всіх сфер життя впливає на життєдіяльність кожної людини, проте коли молода людина може досить швидко навчитися користуватися новими технологіями, то людям літнього віку це зробити вкрай складно.

Соціалізація пов'язана з системою інформаційних обмінів між людьми, зокрема введено новий процес електронних інформаційних технологій, а саме: розвиток Інтернету. З недавнього часу комп'ютер став невід'ємною частиною побуту та інтер'єру сучасної української родини.

На жаль, люди похилого віку не мають необхідного досвіду роботи з комп'ютером та сучасними гаджетами, тому їм складно адаптуватися до нового інформаційного суспільства, яке поступово впроваджує все нові і нові технології. Це створює для них дискомфорт у повсякденному житті. Молода людина, в свою чергу, будучи навіть абсолютно новим користувачем новітніх технологій, досить швидко їх засвоює, добре запам'ятовує нову інформацію та легко застосовує її на практиці.

Життя людей похилого віку, яким більше 60 років, зазвичай перестає бути таким яскравим та цікавим, як раніше. Кожен день проходить однотипно, без змін та нових подій. Психіка стає нестійкою, виникає роздратованість. Вони відчують себе непотрібними новому суспільству, як наслідок, саме через це виникають всі інші проблеми.

Суперечність сучасного становища літніх людей пов'язана з їх віковими змінами. У суспільстві поступово збільшується частка осіб похилого віку та загострюється проблема старіння та старості. Старіння є головною причиною існуючих проблем літніх людей – погана пам'ять, відсутність достатньої уваги з боку рідних, хвороби та багато інших. Також є ще одна важлива психологічна проблема, яка полягає в тому, що молоді люди при спілкуванні з літніми людьми чинять опір, пояснюючи це тим, що ті постійно нагадують про майбутню старість і смерть.

Дуже часто помітним є зацікавленість літніх людей подіями в суспільстві, їх дратує, що вони не можуть нічим допомогти і не спроможні щось змінити. Вони завжди люблять, коли їх слухають, а також прислухаються до їх думки, адже відмінною рисою, яка відрізняє їх від молодого покоління, є саме досвід, який вони здобували впродовж життя.

Дослідження показують наявність людей, які навіть у зрілому віці відчують себе набагато краще за молодь, беручи від життя максимум, але відсоток їх, відносно всіх літніх людей, є дуже низьким.

Наприклад, А. Роуз, вказує, що люди похилого віку мають особливу культуру, яка має відмінність від культур інших вікових груп.

Д. Бромлей вважає життя людей циклом, що складається з п'яти циклів: утробний, дитинство, юність, зрілість та старість. На його думку, процес старості в усіх протікає по-різному, пояснюючи це тим, що літні люди є віковою групою, яка має соціальні потреби та особливості, але якщо вона здорова, то з легкістю може займатися професійною, культурною, громадською та спортивною діяльністю.

Науковець Г. О. Вайзер, досліджуючи сенс життя людей похилого віку в сучасних умовах, поділяє літніх людей на дві групи: на ті, які навіть після виходу на пенсію мають сенс життя та мету свого подальшого існування; в інших виражене зниження активного смислу життя, яке пов'язане зі змінами в економічній та соціальній сфері.

Вихід на пенсію має такі ж наслідки, як і незайнятість. О. Генрі наголошує, що незайнятість є психосоціальним явищем тому, що, з одного боку, держава може позбавити людину від тяжкої праці, а з іншого – людина сама може правильно використовувати свій вільний час, висуваючи на перший план внутрішні проблеми. Виходячи на пенсію, людина припиняє бути трудівником у громадському житті та перестає бути «добувачем» у сім'ї, тобто вважається, що вона перестає існувати як індивід.

Отже, зважаючи на вище зазначене, можна зауважити, що адаптуватися до сучасних умов життя літнім людям досить складно, проте якщо це відбувається, то життя для них стає більш цікавим, адже вільного часу для журби та суму практично не залишається. Так, прикладом може слугувати Центр розвитку та відпочинку похилих людей «Життєлюб», де літні люди вчаться новому, разом ходять у кіно, театри, танці. Працівники проводять різні цікаві заходи та групові роботи з ними. Весь їх день заповнений різноманітними справами, тому вони не нудьгують. Нерідко таких веселих та енергійних людей запрошують на фотосесії, прорекламувати щось або просто показати своїм прикладом, що життя не закінчується після виходу на пенсію, а тільки продовжується, можна встигнути зробити те, що не встиг протягом життя.

УДК 808.5

Бондар Д.С., студ., І курс, гр. ПМ-139, ФКІТМР
Науковий керівник – Саннікова С.Б., ст. викл.
Житомирський державний технологічний університет

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ

Сленг – це живий мовний нерв, який є навидовижу геніальним індикатором людського буття, настільки тонко і точно розкриває найдрібніші нюанси нашого переживання світу, його сприйняття і передачі. Сленг розглядається й як свідоме, навмисне вживання елементів загальнолітературного словника в розмовному мовленні в чисто стилістичних цілях: для створення ефекту новизни, незвичайності, відмінності від визнаних зразків, для передачі певного настрою мовця, для додання висловлюванню конкретності, жвавості, виразності, точності, стислості, образності, а також щоб уникнути штампів, кліше, що досягається використанням таких стилістичних засобів, як метафора, метонімія, синекдоха, літота, евфемізм.

Дехто з науковців вважає сленг «особливою зоною небезпеки», для якої характерні збіднена лексика, неграмотна будова фраз, нечітке формулювання речень. Думка про те, що надмірне вживання ненормативної лексики загрожує українській мові спрощенням і примітивізує мовлення, є невмотивованою.

Зазвичай сленг використовують, щоб виразити свої емоції та «влитися» в новий колектив, таким чином показати, що ти свій.

Основним способом творення сленгової лексики є калька (повне запозичення), напівкалька (запозичення основи), переклад (з використанням стандартної лексики в особливому значенні).

Невичерпним джерелом сленгу є також засоби масової інформації. Порівняно новим явищем стало впровадження сленгу не тільки через бульварні, але й досить респектабельні ЗМІ, телебачення та інтернет. В умовах технологічної революції кожне нове явище повинне одержати своє словесне позначення, свою назву. Фільми, радіо- і телепередачі, пісні, мовлення персонажів деяких авторів – все це є джерелами сленгу.

На даний час не є новизною те, що кожна людина має свої повсякденні слова, які вживає щодня, наприклад, для того щоб звернути на себе увагу або ж для вираження своїх емоцій.

Лексикон сучасних молодих людей змінюється так швидко, як і все, що пов'язане з їхнім життям. Нові молодіжні сленгізми швидко досягають піку популярності не тільки у внутрішньогрупових мовних контактах. Часто їхню популярність зумовлює вихід у сферу міжгрупової та загальносоціальної комунікації. Проте ця популярність так само швидко спадає, новизна та актуальність образного висловлювання щезає, а багато сленгізмів продовжують жити лише у спеціальних словниках.

За аналізом проведення (опитування 61 осіб) можемо зазначити, що сучасна молодь найчастіше використовує такі сленгові слова: окей, кльово, круто – добре, гарно; капец, труба – кінець; блін – халепа; базарити – говорити; приколотися – пожартувати; баран – дурник; модняво – сучасно, модно; лошара, олень кімнатний – простак; Вася – невдаха. Також, можна підкреслити, що серед молоді виділяють шкільний та студентський сленг. Носіями шкільного сленгу є школярі, а студентського – студенти. Хоча в них є і спільні слова – шпора (шпаргалка), домашка (домашня робота), контра (контрольна робота), матеша (математика), фізра (фізична культура), тощо.

Сьогодні найпоширенішими, в молодіжному сленгу, є слова-паразити. Це такі слова, як: «кароче», «тіпа», «походу», «блін», «йо-майо», «капец», «просто», «фігня», «альо», «у принципі», «до речі», «цейвот», «ну», «жесть», «еее», «о», «такі дела», «таке щось».

Слова-паразити – це такі собі вставні «малі слова», що не несуть якогось певного змістовного навантаження і переважно вживаються для зв'язку слів, для зв'язку мовлення.

За видами їх поділяють на:

Умовні паразити:

З'являються там, де в реченні потрібно зробити паузу. Частіше за все це вигуки. Виникають тоді, коли людина обдумує фразу, запинається або хвилюється при мовленні. Таким чином, ми всі використовуємо слова: «хм», «ммм», «иий», «еее» тощо.

Емоційні паразити:

Використовуються тоді, коли людина хоче зробити емоційний акцент на тому, що говорить, посилює своє враження, драматизує. Дуже часто такими словами є: «реально», «капец», «коротше», «прямо», «жесть».

Злитно-посадкові паразити:

Причиною появи, як і в умовних, якоюсь мірою можна вважати невміння заповнювати паузи. Особливість цих паразитів у тому, що вони починають чи не майже кожну думку людини, при цьому не виконуючи ніякої корисної або інформаційної функції. Це слова: «чесно кажучи», «коротше», «типу».

Паразити зворотного зв'язку:

Це такий собі штучний спосіб створити враження уважного слухача. До таких належать періодичні питання: «так?», «справді?», «та ну?», «реально?».

Примітивним є той факт, що сама людина, яка вживає слова-паразити, їх не помічає, а на співрозмовника вони справляють підсвідоме негативне враження. Для прикладу, часто люди мають звичку, підбираючи слово, тягнути звуки «е-е-е» або «м-м-м», що зазвичай, дуже дратує слухачів.

Для чого ж люди вживають слова-паразити?

Окремі слова: «як би», «блін». Люди, які вживають такі слова, відчувають дратування, хвилювання, невпевненість. Слово «короче» використовують ті, хто відчуває, що занадто багато говорить.

Слова-паразити: «як сказати», «скажімо так» – теж вказують на невпевненість, невизначеність. Поширене «ну такое» – свідчить про неточність думки. Деякі люди полюблять додавати перепитувальні слова-паразити, наприклад, «правильно», «так». Це роблять, аби переконатися у правильності своєї думки.

Окремою категорією можна виділити слова-паразити на букву «йю». Це всім відомі «йю-майю», «йюкарний бобай», «йюлки-моталки», «йюперний театр», серед яких у нашій час найпоширенішим є «йю-майю». Такі слова називають словами -«масками», за якими «ховаються» непристойні слова і вирази, що мають на увазі.

Особливо часто людина починає вживати слова-паразити, коли хвилюється або спішить виворитися. Це свідчить про те, що вона нервова, неспокійна, поквапна.

За результатом опитування в студентів з'ясувалося, що найчастіше вживаються:

- «короче» – 25 %;
- «тіпа» – 23,6 %;
- «блін» – 15,3 %;
- «капец» – 15,3 %;
- «ну» – 8,3 %;
- «просто» – 7 %;
- «фігня» – 2,3 %;
- «жесть» – 2,3 %.

Існує теорія, що вживання слів-паразитів характеризує натуру людини, мислення і бачення світу і найпопулярніші з них мають свою характеристику. Через те що за результатами опитування лідерами стали слова «короче» і «тіпа», розглянемо, яку натуру та мислення мають їх носії. «Короче» – це показник квапливості, агресії, нервозності. Швидше за все, людина, яка вживає це слово, володіє холеричним типом темпераменту. Деяких з таких людей можна зараховувати до людей з неврівноваженою нервовою системою. Ще це слово часто зустрічається у дуже балакучих людей. «Тіпа» люблять вживати в мові справжні консерватори. Вони взагалі проти всього нового і ними невідомого, а свою думку завжди можуть довести, вдавшись до агресивного стилю бесіди.

Проаналізувавши лексико-семантичні особливості молодіжного сленгу, можна також зробити висновок, що сленг виконує експресивну функцію в реченні, роблячи мову молоді людини більш емоційною і яскравою, а слова-паразити – це своєрідні зв'язки, що дуже закріпилися в розмовному контексті людини, стали звичкою.

Мовний процес кінця XX – початку XXI ст. характеризується посиленням ролі неформальних, нелітературних елементів у мовленні. Це виявляється не тільки в нестандартизації розмовної мови, а й у проникненні сленгу до різних стилістичних рівнів – мови засобів масової інформації та художньої літератури. Виникнення сучасних сленгових слів і виразів є об'єктивованим дійсністю процесом, який не можна й не варто зупиняти.

З одного боку, сленг збіднює мову, перешкоджаючи інтелектуальному і творчому розвитку особистості, а з іншого, відображає тенденції, важливі для сучасної мови в цілому, і без його всебічного вивчення лінгвістичний опис сучасної української мови буде неповним.

Отже, сленг потрібно досліджувати не тільки як мовне явище, а й як суспільне, тим більше що зараз багато уваги приділяється питанням духовно-морального виховання молоді. У школі потрібно частіше обговорювати питання культури мови, необхідно аналізувати «живу» мову молоді, мову реклам, молодіжних видань з метою вироблення відповідального ставлення до рідної мови.

А взагалі, наша рідна літературна мова настільки красива, багата на чудові й часом нам мало знайомі слова, які просто загубились у вирі історичного розвитку мови, але й досі вражають своєю милозвучністю, влучністю, що дивуєшся, чому ми не використовуємо їх у своєму мовленні.

Нам здається, що багато застарілих і рідковживаних слів заслуговують на повернення до нашого активного словничка та якомога частішого їх використання. І тоді, можливо, нам і не знадобиться сленг, бо стане модним і престижним спілкуватися навіть зі своїми однолітками чистою, граматично правильною, літературною українською мовою. Тому, на нашу думку, ознакою сучасної людини має бути прагнення до вдосконалення своєї мовної культури й заохочення до цього інших.

УДК 94(477)«1944/1945»

**Бондарчук М.О., магістрант, V курс, гр. 11М1, істор. фак-т
Науковий керівник – Стародубець Г.М., д.і.н., проф.
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

МЕДИЧНА СЛУЖБА УПА В 1944–1945 РР.

Паралельно з формуванням Української повстанської армії та її запілля відбувався процес налагодження підпільної медичної служби у формі Українського Червоного Хреста, що від серпня 1943 року становив окрему одиницю референтури повстанського підпілля.

Український Червоний Хрест (УЧХ) – це національна форма організації з такими самими завданнями, що й міжнародний Червоний Хрест. Ця організація була утворена 15 квітня 1918 року з ініціативи Всеукраїнського з'їзду лікарів в Києві на базі існуючих в Україні осередків Російського Червоного Хреста. Серед організаторів і членів Центрального Комітету УЧХ були лікарі Є. Лукасевич і В. Матюшенко (згодом голова Закордонного бюро УЧХ). УЧХ співпрацював з Міжнародним Комітетом Червоного Хреста у Женеві, представником до якого від УЧХ був Є. Бачинський. Представники цієї української медичної організації були і за кордоном. Зокрема, українські представництва були в Австрії в її столиці Відні (Андреас Окопенко), Белграді (Дмитро Дорошенко), Італії та інших країнах. В еміграції УЧХ продовжував існувати з доручення екзильного уряду УНР, але не мав права належати до Міжнародного Червоного Хреста.

З початком німецько-радянської війни УЧХ проголосив про відновлення своєї діяльності. Це сталося 30 червня 1941 року. Український Червоний Хрест був організований та перебував під протекторатом митрополита УГКЦ Андрея Шептицького. Німці ліквідували УЧХ 1942 року. Також була створена і підпільна медична ланка УЧХ – «Служба здоров'я». Вона і діяла при УПА. «Службу здоров'я» очолила лікар Катерина Зарицька.

Найвищою структурною ланкою УЧХ виступав крайовий провід УПА, якому підпорядковувалися обласні, окружні, повітові та районні осередки. Наприклад, Львівському крайовому проводу підпорядковувалися Львівський, Станіславський (Івано-Франківськ), Дрогобицький та Тернопільський проводи. При кожному з цих обласних осередків діяла обласна референтура УЧХ, яку очолював обласний референт УЧХ. Львівською референтурою УЧХ керувала Ірина Козак – «Лада». Подібну ієрархію було збудовано і на ПЗУЗ (Північно-Західні Українські Землі). Там посаду крайового референта УЧХ займала Олена Мостович – «Верба».

Основне завдання Українського Червоного Хреста в повстанському запіллі полягало в організації допомоги бойовим частинам та цивільному населенню. З цією метою було створено декілька відділів, на які покладалися особливі завдання. Бійцям медично-санітарного відділу потрібно було організовувати госпіталі, бункери, перев'язувальні пункти, забезпечення лікарським та санітарним персоналом, опіку над пораненими та хворими і тісну співпрацю із Санітарною службою УПА. Також був фармацевтичний відділ, головним завданням якого було виготовлення та зберігання ліків. Важливим був і суспільний відділ, члени якого здійснювали опіку над сім'ями загиблих повстанців, дітьми-сиротами. Було створено і вишкільний відділ, де проходили навчання лікарі і медсестри перед своїм безпосереднім відправленням в бойові частини.

В міру наближення фронту до безпосереднього району дії УПА в кінці 1943 року керівництво ОУН(б) – УПА було змушене змінювати тактику боротьби. Важливе завдання покладалось на агітаційно-пропагандистську роботу. Нею мали займатися всі структури повстанського підпілля. З цією метою 26 листопада 1943 року було видано наказ Ч. 22, який зобов'язував Український Червоний Хрест створити у своїй структурі ще один відділ, а саме – суспільно-політичний. Планувалось налагодити політичну роботу серед медичного персоналу та хворих.

Також у даному документі було визначено структуру медичної служби в повстанському запіллі. Вона складалася з санітарної служби районів та надрайонів, що підпорядковувалися окружному санітарному осередку, очолюваному лікарем, який керував санітарною службою в окрузі. Низові санітарні служби на території округи були санітарними пунктами. Вони також поділялися на повітові польові шпиталі, районні санітарні пункти та місцеві санітарні пункти. Вони підпорядковувались районним провідникам.

Місцевий санітарний пункт створювався у кожному селі і складався з не менш, як однієї санітарної ланки, яка має за завдання бути завжди готовою нести в межах назначеного собі терену першу допомогу пораненим та потерпілим. Санітарна ланка складається з одного ланкового, вишколеного на санітарному курсі, і двох носіїв, вишколених з черги ланковим лікарем. Районовий санітарний пункт організовувався у кожному районі для надання більш кваліфікованої допомоги пораненим повстанцям чи потерпілим. У документі вказувалося на необхідність у тій цілі підготувати окремих будинок, який мав гарні умови для утримання там поранених. Службу в санітарному пункті припоручається одній добре вишколеній санітарці.

У разі потреби хворі чи поранені могли спрямовуватися до повітового польового шпиталю, який діяв як самостійна одиниця. Він мусив бути досить мобільним, щоб персонал у разі потреби міг швидко згорнути необхідний інвентар і перемістити його в інше місце. В склад шпитального персоналу, як правило, входили: 1 лікар, який є рівночасно керівником шпиталю, 8 медсестер, добре вишколених, з котрих одна обіймає становище начальної (старшої) медсестри. Начальна сестра відповідає за інвентар польового шпиталю та безпосередньо підлягала провідникові шпиталю. Одну з сестер призначали як доглядальницю за пораненими. До обов'язків сестри приймаючої належить стежити за станом чистоти тіла одягу пацієнта. Відповідальність за організацію всієї медико-санітарної роботи округу покладалася на окружних провідників ОУН(б) та головного лікаря окружного осередку.

Шпиталі організовувались не тільки в селах. Як правило, більшість з них діяла у великих лісових масивах у важкодоступних місцях для супротивника. Це були великі підземні бункери, які були гарно облаштовані та мали лежачки, де могло вміщуватися до 40 хворих. Проте, зазвичай, це були невеличкі криївки на одну кімнату, рідше на декілька приміщень. Криївками та підземними бункерами користувались не тільки УЧХ, але й бойові загони УПА. Між цими двома сховищами немає ніякої різниці, бо вони прилаштовані для перебування там людей під час небезпеки. Проте ці два види сховку мали відмінності між собою, а саме: в здатності вести оборонні дії там.

Головною проблемою повстанських шпиталів була нестача медикаментів. Повстанці намагались налагодити безперебійне постачання ліків у лікарні, були випадки, коли було облаштоване кустарне виробництво власних медичних препаратів. Проте найчастіше упівці добували медикаменти в боях з ворогом, нападаючи на тилові колони. «Зокрема, 13 лютого 1944 року повстанський загін атакував евакуаційний лазарет №550 в селі Велика Любаша Костопільського району Рівненської області. Під час нападу було вбито 5 охоронців, конфісковано 25 коней і 15 возів із продуктами та медикаментами. Декілька коней загинуло під час перестрілки», – йдеться у документі.

Ситуація значно погіршилась після закінчення Другої світової війни. Тоді радянська влада спрямувала всі свої сили на придушення національно-визвольного руху на західноукраїнських землях. Одним з методів боротьби з повстанцями стало поширення в контрольованих упівцями районах неякісних ліків. Також в ліки стали додавати частки вірусів небезпечних хвороб. Це були висипний тиф, холера, віспа, кір, дифтерія. Від цих хвороб бійці УПА дуже страждали.

Варто сказати, що до медичної служби УЧХ вливались не тільки українці, але й також лікарі-євреї та поляки. Важливий професійний внесок в медичну службу УПА зробив лікар-єврей «Чорний» з Рівного, що працював курінним лікарем у Костопільському курені «Острого». Відомо про самовіддану діяльність лікарки Сікорської, польки, дружини майора ВП (Війська Польського), родом з Рівненської області, що працювала для збереження здоров'я вояків УПА у шпиталі на хуторі Гурби. Вона була вбита 24 квітня 1944 року бійцями Червоної Армії разом з пораненими упівцями під час Гурбинської битви.

Отже, Українська повстанська армія, яка на відміну від радянського партизанського руху не функціонувала за підтримки ззовні, змогла налагодити ефективну медичну службу, що була організована за ініціативи Українського Червоного Хреста. Основне завдання Українського Червоного Хреста в повстанському запіллі полягало в організації допомоги бойовим частинам та цивільному населенню. З цією метою було створено декілька відділів, на які покладалися особливі завдання. Бійцям медично-санітарного відділу потрібно було організовувати госпіталі, бункери, перев'язувальні пункти, забезпечення лікарським та санітарним персоналом, опіку над пораненими та хворими і тісну співпрацю із Санітарною службою УПА. Також був фармацевтичний відділ, головним завданням якого було виготовлення та зберігання ліків. Важливим був і суспільний відділ, члени якого здійснювали опіку над сім'ями загинув повстанців, дітьми-сиротами. Було створено і вишкільний відділ, де проходили навчання лікарі і медсестри перед своїм безпосереднім відправленням в бойові частини.

Лікарі, разом з рядовими бійцями, ризикували собою, рятуючи поранених. Наражаючи власне життя на небезпеку, підпільникам допомагали лікарі медичних закладів та інститутів – Юрій Липа (замордований більшовиками біля Яворова 20 серпня 1944 р.), Ярослав-Ігнатій Макарушка, Родіон-Пилип «Сліпий», Леонід Мельник. На медичній службі УЧХ були й представники і інших національностей – поляки та євреї.

УДК 341.231.14

Васильчук Л.В., студ., І курс, гр. ПУА-3, ФПУП
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

СОЦІАЛЬНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ОДНОСТАТЕВИХ СТОСУНКІВ

Модернізація сучасної культури призводить до змінення стилю життя, поведінки і світогляду, тому питання одностатевих стосунків є актуальним у нашому суспільстві. Цю проблему досліджували різні психологи, соціологи та інші вчені з усього світу.

Сучасне суспільство не вважає, що кохання та сексуальна зацікавленість обов'язково пов'язані з дітонародженням. На думку багатьох, більш важливим є задоволення своїх потреб та бажань, адже колись інші види інтимної близькості були неприродними збоченнями та порушеннями божественних настанов.

Типовими сексуальними орієнтаціями визначають:

- гомосексуальність;
- гетеросексуальність;
- бісексуальність.

Що ж є причиною виникнення одностатевих стосунків?

Перша за все, причиною такого явища є психологічна травма, отримана в дитинстві або навіть у зрілому віці. Будь-яка ситуація, яка викликає емоційне потрясіння, може повністю змінити людину, її погляди на життя та переконання, оскільки людська свідомість сприймає проблеми по-різному, і кожен індивідуально знаходить свій вихід із неї.

Ще однією причиною може бути насильство, яке спричиняє виникнення у людини страху перед агресором, а також, в свою чергу, перед протилежною статтю, адже на підсвідомості особистості залишається боязкість повторного нападу, і для уникнення повторного випадку, людина намагається відгородитися від можливої небезпеки, тому надає перевагу одностатевим відносинам.

Не менш важливою причиною є сімейні конфлікти, які впливають на формування уявлення про модель ідеальної сім'ї і майбутнього. Також можна зазначити, що коли дитина увесь час спостерігає, як батьки сперечаються і без належної поваги ставляться одне до одного, то, не побачивши взаєморозуміння у стосунках дорослих, усвідомлює, що так жити не хоче, а тому надає перевагу одностатевим стосункам.

Однією із найпоширеніших причин виникнення одностатевих стосунків є розчарування у своїх партнерах, оскільки надзвичайно важко пережити зраду людини, якій ти довіряв. Часто в таких випадках людина не може самотійно подолати депресію, тому обирає різні шляхи вирішення. Хтось може обрати самогубство, а дехто спробує побудувати нові стосунки із партнером своєї статі.

Наступним приводом зробити вибір на користь одностатевих відносин є тиск суспільства, тому що із сучасним стилем життя люди не думають про майбутнє, адже так жити простіше, і ти, по суті, знімаєш із себе відповідальність за чужу долю.

Ще одним фактором, який спричиняє дане явище, є Інтернет, оскільки на його просторах часто пропагандується подібна тематика, яка висвітлює одностатеві стосунки з позитивної сторони, чим саме приховано нав'язуються такі переконання. Дитина у своєму віці не вміє фільтрувати інформацію, яку набула в Інтернеті, і, зустрівши дану пропаганду, починає цікавитися цією темою, чим саме може змінити свої переконання.

Причиною може слугувати й жага до нових вражень, адже сучасні люди потребують чогось нового, що поза їх розумінням, – адреналіну, сексуального досвіду та незабутніх емоцій. Часто люди потребують такого досвіду, адже бажують порівняти умови одностатевих та традиційних стосунків, щоб потім остаточно обрати своє.

Наступним фактором є гроші, оскільки у цьому світі нічого не можна досягнути без них. Часто люди, які вже зробили вибір на користь одностатевих стосунків, хочуть заохотити інших до цього завдяки матеріальним благам, чим саме нав'язують свої переконання.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що у сучасному суспільстві одностатеві відносини стають нормою, хоча дуже довгий час це явище було моральним злочином. Попри все, людина повинна самотійно і незалежно обирати свій шлях та орієнтацію. Також не слід вганяти себе в рамки та намагатися відповідати еталону, визначеному суспільством, а залишатися самим собою.

УДК 94(477)«1941–1944»

**Врублевський М.О., студ., І курс, 182 гр., фак-т техн. видів розвідки
Науковий керівник – Магась В.О., к.і.н., доц.
Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова**

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ

Колабораціонізм – це складне, неоднозначне соціально-психологічне та етичне явище, що виникає в результаті взаємодії суб'єктів комунікативного процесу (окремих індивідів населення з окупантами), тобто співпраці з ворогом в умовах окупаційного (гітлерівського) режиму. Колабораціонізм на території рейхскомісаріату «Україна» і військової зони в роки Другої світової війни виявився в широкому діапазоні: від побутового рівня до адміністративних, військових, економічних, культурних, індивідуально-політичних форм. Колабораціонізм в Україні був результатом або формою переживання періоду жорстокого гітлерівського окупаційного режиму.

На сьогодні дослідникам, які займалися вивченням особливостей окупаційного режиму в Україні, комплексно використавши такі методи історичного дослідження – за дефініцією, за типологією, за витоками під час аналізу проблеми колабораціонізму на тимчасово окупованій гітлерівцями української території, дозволило дати такі визначення досі неузгодженим в історичній науці термінам.

Так, колабораціонізм – це добровільна чи вимушена співпраця з ворогом у будь-яких сферах життя: політичній, військовій, економічній, побутовій, культурній та ін., що носила ознаки злочину (наприклад, служба в адміністративних, репресивних інституціях ворога, постачання окупантам інформації, що становить військову або державну таємницю; безпосередня участь у каральних експедиціях і акціях проти партизанів і патріотів; переслідування й видача військовослужбовців, партизанів, активістів та членів їх родин; участь у насильствах або вбивствах, пограбуваннях, знищенні майна громадян, кооперативних та громадських організацій, держави тощо).

Пособництво окупантам – це добровільне чи вимушене сприяння ворогові (його військовій або цивільній адміністрації) у здійсненні військових, політичних, економічних, культурних заходів, спрямованих на укріплення окупаційного режиму (наприклад, в організації чи проведенні робіт по відбудові промислових і комунальних підприємств, транспорті, збиранні продовольства, речей та фуражу для потреб армії ворога, сприянні окупаційній владі у здійсненні розправ і насилля над цивільними та військовополоненими тощо). Трудову діяльність робітників, селян, службовців адміністративних та інших установ, лікарів, учителів, агрономів та інших фахівців, чий дії під час окупації гітлерівцями території України були спрямовані на виживання, за відсутності в ній ознак злочинів, слід вважати такою, що не підлягає переслідуванню.

Політичний колабораціонізм – це різновид колабораціонізму, співпраця з ворогом на ідейних засадах. Адміністративний колабораціонізм – це форма співпраці з ворогом лояльних осіб з місцевого населення в органах місцевого управління різного рівня, діяльність яких керована й контрольована окупантами. Військовий колабораціонізм – одна з форм колабораціонізму, добровільна або вимушена служба у військових формуваннях гітлерівців та їхніх сателітів. Економічний колабораціонізм – це різновид колабораціонізму, співпраця в будь-яких галузях економіки на користь ворога. Побутовий колабораціонізм – одна з форм колабораціонізму, встановлення доброзичливих стосунків між окупантами й місцевим населенням, котрі не наповнені злочинним змістом (наприклад, попередження окупантів про заміновані будинки, шляхи, послуги в якості провідників, добровільне пропонування продуктів харчування, запрошування на родинні свята тощо). Культурний колабораціонізм – це співпраця з окупантами в духовній сфері, яка сприяла поширенню серед населення віропідданських почуттів, пропагувала зверхність арійської раси, задовольняла інтереси окупаційної влади і сприяла високому психологічному настрою окупантів.

Колабораціонізм як явище відтворює соціально-психологічну та етичну реальність у суспільстві під час кризи, спонукає та регулює поведінку як окремих індивідів, так і населення, яке вже знаходилося в стані комфортності, та сприяє організації різних форм співпраці та стосунків з окупантами. Це явище виникає та провокується, активізується та заохочується, поширюється внаслідок дії навмисно створюваних окупантами таких універсальних механізмів соціально-психологічних явищ, як наслідування, навіювання, переконання, психологічного зараження, залякування тощо.

Ефективність дії універсальних механізмів соціально-психологічних явищ, що викликають та провокують до виникнення колаборації, залежить також від особливостей психічного складу населення, нації (ментальності, національного характеру, типових рис тощо), що перебуває або під яким-небудь окупаційним режимом або переживає революцію, громадянську війну тощо. Колабораціонізм базується на складному інтегральному психологічному утворенні – мотиваційній сфері, основу якої становлять потреби як рушійна сила розвитку особистості.

Таким чином, на появу колабораціонізму впливають асоціальні прояви особистості, її десоціалізація, коли за рахунок становища відчуження людини – «негативної свободи» – провокуються такі антисоціальні явища, як конформізм, комфортність, а також крайні прояви десоціалізації – садизм й агресивність. На появу колабораціонізму в роки Другої світової війни вплинула політика радянського уряду у 20–30-і роки ХХ ст. щодо українського населення і нацменшин, а також тоталітарна система в цілому, у якій панували командно-адміністративні методи управління.

УДК 316.424

**Голіченко Д.В., студ., І курс, гр. ОО-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет**

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

Останнім часом неабияку актуальність, як за кордоном, так і в нашій країні, набирає проблема ціннісних орієнтацій. Саме ці поняття є об'єктом дослідження таких наук, як філософія, психологія, соціологія, тобто, дослідивши нашу проблему, послуговуючись напрацюваннями цих дисциплін, ми можемо дізнатися про її складність та багатоплановість.

Сам термін «орієнтація» походить від французького «orientation» та латинського «oriens», що в перекладі означає «направленість на схід». Наукової значущості це поняття набуло завдяки роботам американського соціолога Т. Парсонса. Поступово термін став уживатися в таких контекстах:

- 1) визначення свого місцеположення на місцевості;
- 2) вміння розібратись в оточуючій ситуації, обізнаність в чому-небудь;
- 3) направленість діяльності, яка визначається інтересами.

Як розуміння орієнтації виділяють сукупність дій суб'єкта, направлену на оцінку проблемної ситуації, її обстеження та планування поведінки. В структурному вимірі орієнтувальні потреби включають в себе потребу в емоційному контакті, а також у змісті життя та пізнанні навколишньої дійсності. Кожна з них, відповідно, впливає на виникнення адаптивної поведінки людини. Таким чином, під впливом пізнавальної потреби мотивується прагнення індивіда до пізнання незрозумілих явищ. Потреби в емоційному контакті відповідає регулювання поведінки людини залежно від емоційних ставлень інших людей. А у відповідь на потребу змісту життя формується прагнення співвідносити цінність власної особливості з різними колективними та загальнолюдськими цінностями.

Існує досить поширена точка зору про те, що студенти є людьми зрілими, самостійними і дорослими, які не потребують жодної опіки з боку старших, професорсько-викладацького складу чи адміністрації вищого навчального закладу. Наприклад, я також згодна з цією точкою зору, але не на всі 100 %, тому що це залежить від самого студента. Я вважаю, якщо студент впевнений у собі та у своїх силах, має свою ціль в житті та впевнено до неї крокує, то він не потребує такої опіки, а студент, який навпаки, розгублений, не може самостійно визначити своє місце в соціумі, має необхідність саме в такій опіці над собою.

Переступаючи поріг вишу, студент, дійсно, несе з собою свій власний духовний світ, культуру і ціннісні орієнтації, сформовані попереднім життям у школі. Разом з тим, студент є все ще відкритим до нового збагачення і розвитку, але й так само до руйнації, розпаду чи навіть деградації. Звідси й бере відлік проблема оптимізації саморозвитку орієнтацій студентської молоді й суспільного виховного впливу на цей процес. І в який би бік не схилялись наша теоретична думка і суспільна практика, поза всяким сумнівом актуальним є те, що його треба вивчати, аналізувати, порівнювати як з минулим, так і з процесами, які відбуваються в інших соціальних системах.

Цінності особистості – це як своєрідне відношення зі світом та переробленим досвідом соціальної групи. Тому вони фактично не залежать від ситуативних факторів і, можливо, тому не завжди усвідомлюються.

У ряді досліджень виявилось, що студенський вік чутливий до утворення ціннісної орієнтації в якості стійкої властивості особистості, яка впливає на становлення світогляду юнаків, їх відношень з довкіллям. Саме у цьому віці закладається можливість об'єктивної оцінки самого себе і довкілля, що згодом буде суттєво впливати на позицію в дорослому житті.

Саме в цей період юнак переходить на новий етап – усвідомлюваний, тобто відбувається ніби друге народження особистості. Складається нормальний цілісний світогляд та формується готовність до самовизначення. Юнак – це вже особистість як суб'єкт суспільних стосунків, що активно будує образ світу, спрямований у майбутнє. Завдяки таким змінам у студента відкривається можливість обирати життєвий шлях і нести відповідальність за цей вибір.

Загалом усі ціннісні орієнтації особистості можна скласти в певну систему. Серед них слід виділити загальнолюдські, або глобальні, тобто властиві переважній більшості людей, наприклад, Свобода, Праця, Творчість, Гуманізм, Солідарність, Чесність, Вихованість, Інтелігентність, Сім'я, Нація, Народ, Діти. Якщо якась з цих цінностей знижується, то це викликає занепокоєння в нормальному суспільстві.

Власне, динаміка ціннісної свідомості студентської молоді зумовлена кількома причинами:

1. Ця соціальна група за характером своєї діяльності, поглядами, ціннісними орієнтаціями тощо дуже близька до інтелігенції, тому важливо досліджувати студентство як резерв формування інтелектуальної еліти, а, відповідно, вищу школу варто розглядати як головний канал такого формування, як суб'єкт соціально-культурної трансформації.

2. Динамічність і відносно високий рівень організованості студентства робить цю групу досить привабливою для різного роду ідеологів і політиків, які намагаються втягти студентську молодь у політичні ігри, що мають зазвичай доволі брудний підтекст.

3. Демографічні та інтелектуальні характеристики студентської молоді роблять цю соціальну спільноту однією з найбільш ресурсомістких суспільних груп, оскільки вік та освіта, безсумнівно, є найважливішими соціальними ресурсами.

Раніше молодь спиралась на досвід попередніх поколінь, а зараз вона позбавлена цих природних орієнтирів. У першого покоління найважливіші місця в житті посідають здоров'я та родина, далі слідують особиста свобода, добробут, незалежність дій, повноцінний відпочинок, розваги. Ну а останні місця займають можливість реалізації здібностей і талантів та саморозвитку. Після різкої модернізації цінностей у другого покоління найголовнішою цінністю стає економічна незалежність, толерантність, саморозвиток та самореалізація. Одне з останніх місць займає добробут.

За останні два десятиліття студентам були поставлені досить складні умови вирішення місця тих чи інших цінностей в їхньому житті, тобто їм доводилось самим вирішувати це. Серед мотивуючих чинників отримання освіти (стати високоосвіченою, культурною людиною, бути матеріально забезпеченим, мати професію, працювати за кордоном, не служити в армії тощо) пріоритетне місце зайняв мотив «досягнути успіху в житті».

Таким чином, сучасний український студент стає більш практичним, що проявляється у прагненні досягти вищого соціального статусу та якнайкраще влаштуватися в житті. А основний фактор, який є стимулом здобувати вищу освіту, – матеріальний. Серед таких матеріальних цінностей, на які вказали студенти, є: квартири, побудовані за власним дизайном; декілька автомобілів люксового класу на родину; замські вілли; триповерхові будинки на березі озера та морського побережжя; бажання мати будинок за кордоном.

Отже, усвідомлення особистістю власних перспектив та професійного росту спонукає її до постійного експериментування своїми можливостями. Головним елементом такого рішення є можливість та необхідність зробити власний вибір, за можливості навіть альтернативний, тобто відчуті свою відповідальність за скоєння тих чи інших учинків. Для формування психологічної готовності до професії необхідно виробити певні прийоми мислення та стратегії, що дозволять розв'язувати певні життєві задачі для даного типу.

На сьогодні студентство набуває характеристик соціальної суб'єктності, визначаючи не просто сам процес переходу до іншого суспільства, але і його спрямованість. Це виявляється в процесах модернізації та постмодернізації цінностей студентської молоді, які відбуваються досить активно. Щодо перспектив подальшого розвитку, то було б цікавим і корисним з практичної точки зору з'ясувати, чи збігаються очікування випускників щодо обраної професії і бажання роботодавців отримати фіхівців-випускників на сучасному ринку праці.

УДК 786.2.087

Гордієнко В.В., студ., I курс, гр. ПІ-60, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

РОЛЬ ЖІНКИ У РОЗВИТКУ ФОРТЕПІАННОЇ МУЗИКИ

Під час сьогоденної розмови у колах музично освічених людей або просто поціновувачів класичної чи романтичної інструментальної музики часто можна почути про таких відомих композиторів, як Гайдн, Моцарт, Бетховен, Ліст, Бах, Шопен та інших. Також темою для обговорення можуть бути піаністи-виконавці, такі як Ріхтер, Горовиць, або ж сучасні Кіссін, Мацуєв, Березовський тощо. Проте серед них не зустрічається ім'я жінки. Так, популярними також є виконавиці Валентина Лисиця і Марта Аргерих. Але все ж таки відомими виконавцями цікавляться в більшій мірі самі виконавці, в даному випадку, піаністи. Імена ж композиторів знає багато людей, які ніколи про них не читали або й не знають їхніх творів. Жіночих імен серед них немає. Яку ж роль посідає жінка у створенні та розвитку фортепіанної музики?

Спочатку розглянемо жінок безпосередньо як композиторів та їхню долю. Першою вважається Кассія Константинопольська, яка жила ще у VIII ст. у Візантії. А у XIII ст. писала Бригітта Шведська. Їхню участь можна об'єднати: вони писали твори духовного характеру, тобто кантати, гімни для церкви, літургичні твори, що були популярні і актуальні для культури тих часів. Але з плином часу більш популярною ставала фортепіанна та оркестрова музика. В наш час їхні твори можуть виконуватись у церкві, на службі, але не є широко розповсюдженими. Тому Кассію та Бригітту знають одиниці.

До іншої групи можна віднести жінок, таких як Луїза Фарранк. Жила у Франції, писала романтичну музику, в той час як Брамс та інші намагались перейти від класицизму до романтизму. Їй же це вдалось раніше, і непогано. Чому її ім'я не знає світ? Тому, що у Франції її музику не сприймали, популярними були довготривалі опери та класичні твори.

Виокремила б ще й тих, які писали для вузького кола, тобто далеко не всі можуть зрозуміти сенс твору, або просто не можуть знайти в собі сили, щоб дослухати до кінця. В приклад можна навести Витезславу Капралову. Прослуховуючи одну з її прелюдій, в мене виникало бажання натиснути «стоп», а скоро і зовсім зупинити запис. Незрозумілі гармонії, перемінний ритм, при цьому використання рідковживаних розмірів, відсутність пульсації, дуже рідко з'являється чітка мелодія, що немало важливо, адже саме мелодії є тою складовою частиною твору, на яку найбільше звертають увагу і яку запам'ятовують. Якби я не бачила нот під час слухання, я б взагалі не розуміла, що відбувається в тому творі. Таких й чоловіків-композиторів багато. Як приклад можна навести Скрябіна. Він у зрілому віці почав цікавитись філософією і дуже сильно заглибився в неї, що в результаті вплинуло на його бачення світу, а отже, і на композиторську діяльність. Змінився його стиль написання творів. Але його ім'я відоме. В чому причина? А в тому, що він до цього написав багато творів, які доступні для великого кола людей. Є твори глибокі за змістом, з неймовірними гармоніями, але майже всі з них були написані до зміни його почерку.

Долю деяких жінок змінило заміжжя з чоловіками, які також були композиторами чи то мали іншу професію. Одною з найвідоміших композиторок є Клара Шуман (Вік). Вона вела активну діяльність в музичному напрямку: писала багато творів, була віртуозною піаністкою ще з дитинства, що дало їй можливість виконувати власні композиції на концертах. Одружилась із Шуманом, який брав уроки в її батька. З того часу вона почала виконувати музику, яку писав її чоловік, та іноді твори Брамса. Але власну композиторську діяльність припинила. Тобто вона рекламувала музику чоловіків, це є добре, адже раніше про новинки дізнавались лише за допомогою таких виступів. Клара розповсюджувала на той момент сучасну музику, чим допомагала і композиторам, і розвитку музичних напрямів. Та коли вона вирішила повернутись до композиторства, її чоловік наполягав на догляді за сім'єю з вісьмох дітей. І тільки після смерті Шумана вона знову почала творити, при цьому не забуваючи розповсюджувати музичні шедеври свого чоловіка.

Схожа ситуація відбувалась у сім'ї Серових. Валентина Серова брала уроки у свого майбутнього чоловіка Олександра Серова. Вони обоє розумілись на музиці. До її творчого доробку входить мало творів, проте в основному це опери. Валентина, як і Клара, поширювала твори чоловіка, писала про нього статті, та після його смерті дописала недописану ним оперу. Разом із Серовим вони видавали журнал «Музика і театр», тобто розповсюджували інформацію про новинки та стан тогочасної музики, тим самим допомагали іншим дізнаватись нове, ставати більш освіченими та різносторонніми людьми.

Доволі невітшними є історії дівчат, які прагнули до музичної науки, але їхні батьки були проти. Звісно, зважаючи на те, що жінка вважалась продовжувачем роду, тобто матір'ю, вона повинна була доглядати за дітьми та господарством. Відповідно часу на заняття музикою, а часто і коштів, і бажання не було, можливо, через втому. Такою була Августа Холмс, яка горіла бажанням займатись музикою з

дитинства, а в результаті – п'ятеро дітей. Та, незважаючи на це, її перу належать опери, оркестрові та хорові твори.

Так, були заможні сім'ї, які могли собі дозволити і няньку, і кухаря, і прибиральницю, одним словом, домогосподарку. Багато з таких жінок навчалися грі на фортепіано у відомих викладачів-композиторів. Вчили вони, чесно кажучи, прості, веселі або ж ліричні пісеньки. Серйозною музикою «не пахло». Часто вони надсилали різні замовлення на написання та виконання такої музики. Але все ж внесок свій зробили: викладачі, композитори та виконавці отримували заробітну плату, за яку могли, наприклад, прогодувати сім'ю і сплатити орендну плату чи купити собі нотний папір, чорнила та інше необхідне приладдя, а також підвищити репутацію та престижність, в результаті чого їх запрошували інші. Вагомий внесок, чи не так?

Необхідно згадати про жінок-викладачів, адже вони зробили в розвиток мистецтва також вагомий внесок. Візьмемо для прикладу Леокадію Кашперову. Впевнена, що про неї, як і про більшість тих, про кого я вказувала вище, мало хто знає. Вона була вчителькою з фортепіано у відомого композитора Ігоря Стравінського. Його музика є не менш популярною сьогодні, як твори Хіндеміта, Онегера. Чого вартий тільки його балет «Петрушка»! Проте фортепіанна творчість не є настільки відомою, як твори Рахманінова чи Шопена. Кажуть, що саме навчання у Кашперової розвинуло риси неокласичного стилю у творах Стравінського. Хоч вона і не стала відомою, проте вплинула на подальший тогочасний розвиток музичного мистецтва та напрямів.

Спробуємо поглянути на жінку не як на особу, що популяризує твори чоловіка-композитора, а як на жінку, що виконує свої «обов'язки», як тоді від них вимагалось. Жінки народжували багато дітей, мали доглядати за ними та за порядком у домі. На чоловіка ж покладався обов'язок забезпечувати сім'ю. У композиторів з цим було складно. Взяти навіть Моцарта і його Констанцу. Вони жили в бідності, попри вже сформовану на той час популярність Амадея. Бідність була явищем надзвичайно поширеним. Та зараз не про це. Дружини композиторів, включаючи Констанцу, мали більше обов'язків, ніж інші жінки. Можна сказати, що у них було ще одне велике дитя. Композитори – люди особливі, вони поринають у свій світ і забувають про все. В їхньому житті дружина відігравала дуже важливу роль, хоча, я так підозрюю, вони про це не здогадувались. Жінки часто переписували їхні ноти, приводили їхнє робоче місце в порядок, переживали разом із ними злети і падіння (особливо коли відбулась невдала прем'єра твору). Вони допомагали відновити сили, знайти натхнення. Ну і доглядали за дітьми, будинком, тощо.

Не завжди на допомогу композиторам приходили їхні дружини, адже в деяких їх не було у зв'язку з різними обставинами. Впевнена, що кожна людина у світі знає ім'я Бетховена, і те, що він втратив слух у сорокарічному віці. Це ім'я музичного генія. Ніхто не посперечається. Весь світ чує його музику на концертах, у фільмах чи під час перегляду реклами. Всі знають і багато хто наспівує його відому симфонію. Питання: хтось цікавився його життєвим шляхом, як він досягнув цього, які були труднощі та перешкоди, хто йому допомагав? Адже жінки в нього не було, була тільки невідома досі «бессмертная возлюбленная». Як відомо, у Людвіга був надзвичайно складний і противний характер. Він був дуже імпульсивною людиною. А ще варто згадати, що дуже полюблив випити, та ще й так, що його знаходили сплячим під тинами чи деінде. Допомогали йому друзі, завдяки яким він продовжував писати. Серед них були й особи жіночої статі. Це і Тереза Брунsvік, портрет якої було знайдено після його смерті разом із запискою, в якій було освідчення в коханні Бетховена. Взагалі, якщо звернути увагу на те, кому він присвятив більшість своїх творів, то можна відзначити велику кількість жінок. Адже вони часто були музами, що надихали на створення нових, часто романтичного характеру, мелодій. А більшості слухачів жіночої статі подобалась саме така музика, отже, вони хотіли послухати подібне знову і знову.

Доротея Ертман була одною з найкращих виконавиць творів Бетховена. З цього приводу можна сказати ось що: різні композитори писали різні твори за тематикою та стилем, іноді це було новизною для слухачів. І дуже велику роль відіграє перше виконання твору. Як люди приймуть, відчують його. А якщо їх виконує відома персона, ще й гарно, то ймовірність успіху й процвітання композитора значно підвищується. Це до того, що жінки, які грали на концертах якісно, ще й у відповідності до стилю автора (Доротея була ученицею Бетховена, вона, як ніхто, знала його вподобання та стиль гри) допомагали прославити і розповсюдити цю музику у маси. Можна сказати, що вони були якісними ЗМІ.

З усього сказаного можна зробити висновок, що жінка все-таки дуже вплинула на розвиток і формування фортепіанної музики. На жаль, про це не замислюються і про них рідко згадують. Але варто лише звернути увагу, як побачиш скільки обов'язків покладалось на них. Можливо, без їхньої підтримки наш світ не знав би багатьох композиторів, імена яких славляться віками.

УДК 821

Гуменний В.О., студ., I курс, гр. ПІ-61, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЧАРЛЬЗ ДІККЕНС – ПИСЬМЕННИК-ОПТИМІСТ

Один з найкращих англійських письменників XIX століття – Чарльз Діккенс – змалечку пізнав життя у злиднях. Важкі умови існування не дозволили йому отримати освіту, проте саме життєвий досвід допоміг письменникові досягти матеріального добробуту. Вже перші романи Діккенса принесли йому всесвітнє визнання.

Незважаючи на жебрацьке життя, Діккенс – письменник-оптиміст. Почуття гумору не зраджує йому ніколи. Одним із найкращих гумористичних романів автора є «Посмертні нотатки Піквікського клубу». У творі йдеться про спортивні пригоди кількох джентльменів. Головним героєм роману є чудернацький містер Піквік – комік та невдаха. Навколо нього можна побачити членів організованого ним «клубу»: закоханий товстун Тампен, горе-спортсмен Уінкль, нереалізований поет Снодграсс. До них приєднується слуга містера Піквіка Сем Уеллер – жартівник та балагур, носій народної гумористичної мудрості. Казково-доброзичливі стосунки «п'ківістів» різко контрастують з навколишнім буржуазним світом. При всіх своїх недоліках комічні герої Діккенса відображають оптимістичний погляд письменника на людські якості.

Уже в ранніх своїх творах Чарльз Діккенс зумів відтворити переживання маленької людини. Так, на сторінках роману «Олівер Твіст» розгортається історія життя знедоленого хлопчика, який залишився круглим сиротою після смерті матері. Він пройшов непросту школу кривд у робітному домі. За дивним збігом обставин Олівер отримує спадщину і стає забезпеченою людиною. Хлопець ділиться своїм багатством з «братом» Монсом, котрий заподіяв йому свого часу чимало зла. Отже, доброчесність торжествує. Перемогти зло можна тільки за допомогою активної боротьби, знищуючи його паростки як у суспільстві, так і в самому собі.

Продовжуючи захищати принципи гуманізму й моральності, Діккенс пише низку творів під назвою «Різдвяні оповідання». В основі їх – ідея милосердя і взаємодопомоги. Персонажі – представники найрізноманітніших соціальних груп, які під впливом обставин поліпшують як власний, так і суспільний моральний стан. Ці оповідання склали цілий цикл сентиментально-фантастичних творів з повчальними елементами. Найкращим оповіданням циклу є «Різдвяна пісня у прозі», де зображено фантастичне перетворення бездушного капіталіста Скруджа у найдобрішого «різдвяного» діда. Гумор Діккенса і тут набуває несподіваних форм. Напуття Скруджу дає не хто-небудь, а його колишній компаньйон, який нещодавно помер.

Розповідаючи всілякі страхіння про потойбічне життя та щиро каючись у нечесному житті на землі, він попереджає свого друга Скруджа. Переляканий Скрудж одразу ж втрачає інтерес до збагачення та починає думати про порятунок душі. Ідеалістичне перетворення капіталіста на чесну та порядну людину приносить добро іншим людям.

Одним із кращих творів Ч. Діккенса також вважається й роман «Домбі і син». Саме в цьому творі різдвяна ідея перемоги добра гармонійно поєднується з глибоким соціально-психологічним аналізом. Загальний тон роману позбавлений того оптимізму, який був притаманний раннім творам письменника.

У романі автор показав, як борються між собою любов і ненависть, добро і зло. Найбільшу симпатію викликає Флоя. Вона показала приклад християнської любові, вміння терпіти. Флоя втілює в собі думки про всепереможну силу милосердя.

Захоплює в романах Ч. Діккенса те, що всі герої-діти страждають від несправедливості дорослих. Пізніше автор створює кращі умови для їхнього життя: Олівер знайшов рідню, Флоя повернула до життя батька. Саме діти є взірцем морального життя, достойного імені Людина.

Світове визнання отримали також гумористичні частини роману «Наш спільний друг», присвячені сатиричному зображенню родини Подснапів, яка уособлювала собою лицемірство та самозадоволену респектабельність вищих класів Англії. В сюжет роману покладено також багато життєвого матеріалу, проте основна сюжетна колізія будується на поступовому з'ясуванні всіма персонажами складного переплетіння таємниць, серед яких основна – вигадане вбивство головного героя.

Діккенс завжди виступав проти капіталізму та буржуазного устрою. Він виводив у своїх творах персонажів, які мали найкращі людські якості, важкі випробування завжди проходили для них з часткою гумору, який допомагав їм долати усі перешкоди на шляху до щастя та добробуту. Письменник не залишав без уваги дітей, які позбавлені батьківського піклування, тож події та образи, змальовані Ч. Діккенсом, актуальні і сьогодні.

УДК 94(477):929 Болбочан «1917/1920»

Домалевський О.В., викл. історії
КЗВО «Житомирський базовий фармацевтичний коледж»

ЗАБУТІ ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ: ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ БОЛБОЧАН

В історії України є чимало непересічних постатей, які були несправедливо забуті. Однією з таких є постать полковника Армії УНР Петра Болбочана. Досьогодні в українській історіографії тривають дискусії щодо неоднозначної діяльності Болбочана. Дослідження таких діячів початку XX століття є актуальним в умовах негативних і надскладних процесів українського державотворення. Як і тоді, так і в наш час, важливими чинниками, що створюють перепони для розвитку нашої незалежної держави, є збройна агресія Росії як зовнішній фактор та неготовність, небажання українських політичних еліт разом з певною частиною населення до створення демократичної правової Української держави.

Народився Петро Федорович Болбочан 5 жовтня 1883 року у Хотинському повіті Бессарабської губернії, за записами із послужного списку – у селі Гіджеу, за даними Центрального історичного архіву м. Львова – у селі Маршинці, у сім'ї священика. У 1905 році закінчив Кишинівську духовну семінарію та вступив до Чугуївського піхотного юнкерського училища, яке закінчив у 1909 році. Вже під час навчання проявляв патріотизм та національну свідомість, створивши український гурток для поширення рідного слова. Після закінчення військового училища проходив службу в Тобольському полку, де отримав звання капітана.

З початком Української революції брав активну участь у створенні збройних сил УНР та їх українізації, сприймаючи це як шанс розбудови національної професійної армії, що суперечило тодішній позиції лідерів УНР, яка не передбачала створення національної української армії.

Наприкінці 1917 – на початку 1918 років Болбочан бере активну участь у боротьбі з більшовиками, зокрема його старшинський загін, сформований у січні 1918 року в Києві, заслужив бойову славу у боях із російським військом М. Муравйова.

На початку лютого 1918 року Петро Болбочан призначається командиром 2-го куреня Окремого запорізького загону. Це був його зірковий час. 24 лютого 1918 року його курінь, зайнявши Житомир, розпочав наступ на Київ, який звільнив 2 березня 1918 року. Впродовж березня – квітня 1918 року вояки керованого ним Запорозького корпусу звільнили від більшовиків велику територію від Харкова до Полтави. 10 квітня 1918 року Болбочан за наказом військового міністра УНР О. Жуковського очолив кримську групу Армії УНР, яка, розвиваючи успішний наступ на півдні України, 22 квітня 1918 року захопила Джанкой, 24 квітня зайняла Сімферополь, а наступного дня – Бахчисарай. Це була блискуча наступальна операція, що дозволила швидко прорвати оборону більшовиків з мінімальними втратами та випередити німців на півдоби, які теж наступали на Крим. Однак під тиском німців, які спирались на умови Брест-Литовського мирного договору, 27 квітня 1918 року О. Жуковський віддав наказ про негайний вихід з Криму Запорізької дивізії Петра Болбочана.

З кінця квітня 1918 року П. Болбочан командував Другим Запорізьким полком у складі Запорізького корпусу, який в період Гетьманату охороняв східні кордони України від агресії радянської Росії. У листопаді 1918 року полк під командуванням П. Болбочана одним з перших переходить на бік Директорії УНР. У грудні 1918 року він призначений командувачем Лівобережною армійською групою, яка протистояла наступу Червоної армії. Саме в цей період починається серйозний конфлікт між ним та представниками лівих сил в українській політиці, зокрема з В. Винниченком, в основі якого лежать абсолютно протилежні політичні погляди щодо майбутнього України: П. Болбочан виступає виключно за самостійну Україну, закликає до нещадної боротьби з більшовиками, а Винниченко марить якимись компромісами з більшовицькою Росією.

Несправедливо звинувачений у нібито навмисній дестабілізації військово-політичної ситуації на Лівобережній Україні, полковник Петро Болбочан був заарештований 22 січня 1919 року. Цей арешт був інспірований В. Винниченком за згодою С. Петлюри, який віддав наказ стратити Болбочана та членів його штабу ще під час етапування до Києва. Цьому наказу завадила тільки присутність вояків-запорожців, командиром яких був П. Болбочан.

Доставлений під конвоем до Києва, Болбочан, знаходячись під домашнім арештом, марно намагається добитись розслідування своєї справи – 26 січня 1919 року пише відкритого листа Головному отаману С. Петлюрі, членом Директорії, прем'єр-міністру, начальнику генерального штабу, але це лише погіршує його становище – правдивих слів йому не пробачають.

На початку лютого Директорія евакуюється з Києва, а Петра Болбочана етапують до Станіслава. Справа затягується, 10 лютого Болбочан пише другого листа тим самим адресатам, у якому різко критикує голів Директорії і зокрема С. Петлюру – це робить його ліквідацію лише справою часу.

Однак через безпідставність звинувачень та зростаючу популярність полковника серед військових та правих опозиційних сил Симон Петлюра 5 червня 1919 року підписав розпорядження про відрядження

П. Болбочана до Італії для організації військових частин із полонених українців, що було спробою вислати його з України.

Але обставини склались так, що за підтримки багатьох військових, політичних, громадських діячів, які розуміли справжню цінність полковника, 6 червня 1919 року Болбочан переїжджає до Проскурова, в районі якого дислокувався Запорізький корпус. І в результаті, після спеціальної наради полковників Запорізького корпусу, було прийнято рішення передати командування Запорізької групи військ полковнику П. Болбочану. Симон Петлюра сприйняв цю подію як спробу самовільного захоплення влади Петром Болбочаном, а тому віддав наказ начальнику контррозвідального відділу штабу армії УНР М. Чоботаріву заарештувати П. Болбочана.

10 червня 1919 року було створено надзвичайний суд, що прийняв постанову, в якій підсудний звинувачувався у «злочинному» захопленні влади – посади командувача запорізькою групою, чим, на думку суду, «дезорганізував військовий фронт». Надвечір того ж дня було винесено вирок – розстріл.

Вирок було виконано лише 28 червня 1919 року на станції Балин біля Кам'янець-Подільського, виконав його той самий начальник контррозвідки Чоботарів.

Вбивство полковника Петра Болбочана зачепило тих, хто стояв на позиціях самостійності України, воно стало лакмусовим індикатором, який засвідчив хронічну хворобу тогочасного українського політикуму – егоїзм, непомірні амбіції, особисте протистояння, політичну неграмотність, віру в можливість якоїсь автономії у складі федеративної Росії. Чим остання, власне, і скористалась. Постать П. Болбочана увібрала в себе всю трагічність розвитку національно-визвольної революції 1917–1921 років.

УДК 351.761

Жабровець А.В., студ., І курс, гр. ПУА-3, ФПУП
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

АЛКОГОЛЬ ТА НАРКОТИКИ – СОЦІАЛЬНА ЗАГРОЗА

Актуальність теми полягає в тому, що боротьба з алкоголізмом та наркоманією є нагальною соціальною та медичною проблемою на рівні держави.

Небезпека алкоголізму та наркоманії полягає не лише в агресивному ставленні особи до соціуму при вчиненні злочинів. Залежність людини від будь-яких речовин перебудовує її внутрішній світ. В процесі розвитку звички до вживання наркотиків чи алкоголю звужується коло інтересів, зникає прагнення до саморозвитку, з'являється схильність до ведення асоціального способу життя.

Проблема алкоголізму є як ніколи актуальною. До вживання алкоголю часто вдаються з метою підняття настрою, зниження напруженості, позбавлення втоми. Підлітки ж в основному через необхідність самоствердитись чи просто не вибитись із компанії. Думка «друзів», які змушують випити, а в разі відмови погрожують більше не спілкуватися з тобою, є зовсім не важливою, проте страх самотності спонукає молодь учиняти жакливі вчинки під впливом інших, не маючи «своїх» голів на плечах». Алкоголь на молодий організм впливає не найкращим чином, поступово руйнуючи його. Шкода спиртних напоїв очевидна.

Люди з алкогольним сп'янінням часто призводять до порушення суспільного порядку. Надмірне споживання спиртних напоїв спричиняє девіантну поведінку, що передбачає вчинення злочину. В цілому в особистості з плином часу буде знижуватися інтелектуальний та моральний рівень.

Споживання спиртних напоїв у світі характеризується надзвичайно великими цифрами. Алкоголізм є причиною 4 % всіх смертей у світі. Серед всього населення нашої планети налічується близько 140 мільйонів тих, кому потрібне лікування від алкоголізму. В Україні ж налічується до 1 мільйона людей з алкогольною залежністю. Змушує ще раз замислитися неприємна статистика по Україні, адже за даними на 2018 рік наша держава посідає перше місце у світі з дитячого алкоголізму. 87 % українських підлітків вже хоч раз пробували алкогольні напої, а 26 % молоді вживають алкоголь хоча б декілька разів на місяць.

Ще одним негативним соціальним явищем сьогодення є наркоманія – болісне звикання до зловживання різноманітних речовин, що викликають наркотичне сп'яніння. Наркоманія – хвороба, що характеризується непереборним потягом до наркотиків, що викликають у малих дозах ейфорію, у більших – оглушення, наркотичний сон. Наркотики уражають внутрішній організм людини, призводить до неврологічних і психологічних розладів.

За неофіційними даними, у світі проживає цілий мільярд людей, які хоча б раз пробували вживати психотропні речовини. І це не лише ті, які перебувають на обліку. Дійсні цифри назвати неможливо. Проте, як правило, 3 з 10 людей віком до 30 років систематично вживають наркотики, а 8 з 10 хоч раз у житті пробували важкі психотропні речовини. Такі особи знаходяться в зоні ризику через постійне вживання.

Вчені постійно акцентують увагу на тому, що між алкоголізмом і наркоманією та вбивствами і злочинами є прямий зв'язок. За результатами досліджень з'ясувалось, що від 60 до 90 % насильницьких злочинів відбуваються тоді, коли особа перебуває в стані алкогольного сп'яніння.

Дослідження показують, що найбільше насильницьких злочинів у стані алкогольного сп'яніння припадають саме на сексуальне насильство. 92 % зґвалтувань, 66,3 % посягань на статеву недоторканність неповнолітніх відбулись саме внаслідок вживання алкоголю. В цілому, за статистикою, в стані сп'яніння відбувається близько 75 % всіх сексуальних злочинів. Це пов'язане з тим, що в цьому стані відбуваються посилення збудливості, послаблення моральних утримань, натомість зростає сексуальна агресивність. Під дією спиртного знижується самоконтроль, загострюються психосоматичні захворювання.

При наявності алкогольної залежності сексуальні порушення виявляються майже в 50 % випадків. Це пов'язано із розладом нейрогуморальної і нервової систем, змінами в печінці, авітамінозом тощо. Сексуальні порушення зазначаються також у 85 % наркоманів.

Таким чином, алкоголь та наркоманія з кожним роком спотворюють життя особи та суспільства. Окрім впливу на організм людини, це впливає й на оточуючих. Злочинна діяльність людей із залежністю зростає. Безліч людей, не турбуючись про власне здоров'я, завдають шкоди іншим. Насильство, вбивства, трагедії нерідко відбуваються саме через вплив алкоголю чи наркотиків на організм. З кожним роком погана статистика нагадує про себе і змушує задуматися.

УДК 101.1:316

Закапко О.І., студ., II курс, гр. МО-61, ФЕМ
Науковий керівник – Литвинчук О.В., к.філос.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

УКРАЇНЬСЬКА ЖІНКА В УМОВАХ САМОТНОСТІ

В умовах зростання глобалізації та підвищення ролі сучасних технологій Україна переживає екзистенційно-антропологічну кризу, що сприяє виникненню почуття самотності та соціальної відчуженості та є причиною інтеграції українського суспільства в економічній та політичній сферах.

Виникнення почуття самотності в соціумі – це складне та багатогранне явище, що має свої особливості. У філософії дану проблему пов'язують зі станом душі особистості, особливостями її світогляду, самосвідомості та мотивацією вчинків. Умови, в яких живе сучасна українська жінка, спричиняють втрату інтересу до себе і до суспільства, загострюють почуття покинутості, непотрібності та відчуженості, актуалізуючи проблему самотності. Перед Україною з'являється нове завдання: створити внутрішню гармонію в існуванні власного світу жінок.

Детальне вивчення місця жінок, їх ролі в сучасному українському суспільстві та інструментів включення жіночого соціуму в усі ланки суспільного життя – важливий етап у розвитку та становленні української нації в нових економіко-політичних та соціальних умовах.

В Україні значну частину жіночого населення складають самотні жінки. Їх частка тільки у віковому діапазоні активної шлюбності складає близько 25 %.

Проблема жіночої самотності в Україні пов'язується не стільки з властивостями спілкування, скільки з індивідуальними особливостями окремої жінки. Українська жінка в умовах самотності відрізняється специфічними соціальними, демографічними та психологічними особливостями, соціальним статусом та окремими функціями у власному та суспільному житті.

Соціальне середовище в Україні ставить перед жіночим соціумом нові вимоги, змінює спектр соціальних ролей, їх зміст, значення самотніх жінок у соціальній, економічній та політичній суспільних структурах, що знаходить своє втілення у зміні соціального статусу як конкретної жінки, так і жіночого соціуму в цілому.

Особливістю пострадянського простору є відчуження жінки від суспільно-політичного життя: вона віддає перевагу внутрішньому світу та власним бажанням, а будь-які соціальні процеси залишаються поза увагою. Сучасні стереотипи, які існують в українському суспільстві, ставлять жінок перед вибором: сім'я чи успішна кар'єра, що продукує в їх свідомості внутрішній конфлікт, який є причиною самотності та унеможливорює самореалізацію жінки як повноцінного члена суспільства.

В економіці самотня жінка часто відчуває дискримінацію через особистісне емоційне переживання, а попередній негативний досвід громадського чи особистого життя виступає для неї у ролі руйнації, сприймається як протиріччя сьогоденню – все це унеможливорює пристосування самотніх жінок до сучасних соціально-економічних умов.

Українська дослідниця О. Льовкіна наголошує, що відчуження індивіда від суспільства та його культури тягне за собою і відчуження людини від власної ідентичності. Ідентичність української жінки зумовлена взаємозв'язками з національною культурою, релігією, звичаями та традиціями.

Гостре почуття самотності може бути викликане втратою єдності з власним народом та його особливостями, що веде до часткової втрати власного «Я».

Наслідками жіночої самотності для України є погіршення демографічної, економічної та політичної ситуацій, поява феміністичних течій та поступове зниження ролі сім'ї. Основною умовою подолання соціального відчуження та самотності української жінки є залучення її до створення, прийняття та впровадження рішень у всіх сферах суспільного життя.

Вітчизняний філософ Є. Андроса зазначає, що в українському суспільстві має відбутися перехід від монологічності до діалогічності, що є механізмом подолання соціального відчуження, залучення громадян до активної комунікативної діяльності, зміцнення суспільних зв'язків та духовної єдності.

Важливою є позиція О. Фурман, яка наголошує, що наразі Україна потребує широкого безперервного соціального діалогу між усіма суб'єктами суспільної діяльності.

Роль жінки в українському суспільстві помітно знижується, що породжує нові реалії та проблеми в жіночому соціумі, серед жінок виникає гостре відчуття самотності. Увага як з боку вчених, так з боку керівних органів влади щодо інструментів боротьби з даним феноменом є надзвичайно актуальною для всього суспільства.

Становлення нових зв'язків, повернення авторитету церковній релігійності, відновлення єдності жінки з культурою власного народу та духовними цінностями, розробки у напрямку актуалізації потреби залучення жінки в усі сфери суспільного життя – це основна умова для подолання почуття жіночої самотності в Україні.

УДК 347.77

Закапко О.І., студ., II курс, гр. МО-61, ФЕМ
Науковий керівник – Шуляренко Л.І., викл.
Житомирський державний технологічний університет

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Одним із важливих показників рівня демократії в країні є чітко й належно врегульоване право інтелектуальної власності. Поняття інтелектуальної власності визначене законодавством у ст. 418 Цивільного кодексу України: «Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом».

Однак, на жаль, українське законодавство містить чимало прогалин у своєму регулюванні. Цю проблему досліджували багато правників, серед яких і Р. А. Майданик, О. В. Кохановський, В. М. Крижна, Р. Б. Шишка, А. О. Кодинець та інші. У їхніх працях відображені головні проблеми правового регулювання права інтелектуальної власності в цілому та по окремих елементах.

Стаття 54 Конституції України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Держава гарантує надання захисту інтелектуальній власності, авторських прав громадян, їх моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Але проблема в тому, що дані державні гарантії мало чим підкріплені. В Україні стрімко розвивається піратство, і наявні на даному етапі законодавчі акти неспроможні впоратися з ним. І такі «змагання» між владою та піратами можуть тривати доти, доки економіка нашої країни не досягне того рівня, який забезпечить суспільству спокійне і гідне життя. Україна постійно стикається з проблемою охорони інтелектуальної власності, і на сьогодні показники такі: охорона комп'ютерних програм і баз даних (зазначили 65,3 % опитаних УЦЕПД експертів), захист від недобросовісної конкуренції – 55,6 %, охорона знаків для товарів і послуг (товарних знаків) – 52,1 %, охорона виробників аудіовізуальної продукції – 50,0 %.

Спеціаліст із захисту майнових прав на винаходи, торговельних марок і творів мистецтва – адвокат Дмитро Гузій зазначає: «Наскільки якісно виконує свої функції Держдепартамент інтелектуальної власності? Десять років поспіль він намагається розв'язувати одні й ті ж проблеми. Держдеп отримав фінансові важелі у цій царині – хоча це й суперечить закону. У Міністерстві освіти та науки та в Департаменті інтелектуальної власності немає жодного профільного фахівця. А відтак немає і жодних серйозних розробок у цій сфері. Усе згадане свідчить про глибоку інституційну кризу».

Проблема захисту наукових відкриттів як вищого досягнення науково-творчої діяльності, є ще гострішою, оскільки в українському законодавстві не передбачено жодного захисту майнового права автора наукового відкриття (ст. 458 Цивільного кодексу України). Але, незважаючи на це, наукові відкриття вимагають потужного фінансування та залучення трудових ресурсів, а самі дослідження можуть стати основою розвитку промислових винаходів, майнові права на які, у свою чергу, захищаються державою. Тому незахищеність майнового права на наукові відкриття спричиняє відсутність належного рівня фінансування, і як результат, спостерігається гальмування науково-технічного прогресу в Україні, де практично відсутні приватні науково-дослідні установи, які б займалися подібною діяльністю. Якщо говорити про «ноу-хау» як про об'єкт інтелектуальної власності, то навіть сам термін «ноу-хау» відсутній в ЦК України, зокрема і в Главі «Право інтелектуальної власності». Проте, існують також інші нормативні акти, в яких дане поняття розглядається, а в ст. 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» «ноу-хау» визначається як сукупність технічної, організаційної та комерційної інформації, що є не легкодоступною та використовується для виробництва продукції, надання послуг тощо. В Україні відсутнє патентування «ноу-хау», отже, і зазначена вище інформація може не відповідати вимогам, які висувають до об'єктів патентування.

Отже, незважаючи на значні досягнення у сфері законодавчого забезпечення охорони інтелектуальної власності, її явна недосконалість несе значний вплив на гальмування внутрішнього потенціалу країни. Достатній рівень охорони інтелектуальної власності є джерелом формування нових досліджень, подальшого розвитку, розкриття людського потенціалу і, як результат, стабілізації економіки через залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів, які зможуть бути впевнені, що їхні права та інтереси є захищеними. Створення саме такої системи в Україні – має велике значення як для окремих індивідів, так і для держави, що має значний науково-технічний та інтелектуальний потенціал в цілому.

УДК 316.624

Зузанська В.А., студ., І курс, гр. ОО-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

САМОГУБСТВА ТА «ІГРИ СМЕРТІ»

За глобальною статистикою, 803 900 людей щороку скоюють самогубства. Це означає, що кожні 40 секунд хтось вкорочує собі віку. Самогубства – друга найбільша причина смертності у віковій групі від 15 до 29 років. У групі ризику перебувають чоловіки і люди похилого віку. В середньому в Україні чоловіки майже в п'ять разів частіше йдуть з життя, ніж жінки. Сильна стать особливо схильна до суїцидальних настроїв з 30 до 34 років, і її представники в цьому віці зводять рахунки з життям у шість разів частіше, ніж жінки. Щодо літніх людей, то особи старші від 85 років утричі частіше добровільно йдуть з життя, ніж молодь 15–19 років, тому що пенсійний вік в Україні вважається віком самотності, бідності, невпевненості, коли люди нерідко позбавлені підтримки близьких.

Щодо підлітків, які також перебувають у групі ризику, то зараз особливого поширення набули так звані «ігри смерті», що тільки загострює проблему. Що змушує сучасних дітей та підлітків цікавитися такими страшними розвагами?

Самогубства не трапляються «просто так». Медичні дослідження свідчать, що 90 % підлітків, які вчинили самогубства, мали ті чи інші проблеми психологічної чи психіатричної природи. Приводом до суїциду можуть послужити підліткова депресія, відчуття тривоги, насильство або зловживання психотропними засобами. Однак до такого ж трагічного кінця можуть привести і незначні зміни в умовах життя, нова обстановка, проблеми у школі, сварки з друзями, криза сексуальної ідентичності. Численні дослідження показують, що гомосексуальні підлітки вдаються до самогубств значно частіше від гетеросексуальних. Настільки високий відсоток суїцидів дослідники пов'язують із недоброзичливою атмосферою, що оточує ЛГБТ-підлітків. Щорічно 30 % з усіх самогубств серед молодих людей скоюються юними геями і лесбіянками, а самогубство стоїть першим у списку причин їхньої смерті.

Сучасною проблемою є відірваність дітей від реального життя. Якщо ще кілька років тому з самого дитинства діти грались на вулиці, знаходили там нових друзів та безліч пригод, то зараз найкращим другом сучасних діток є телефон та Інтернет. Окрім корисної інформації, вони знаходять купу шок-контенту, який формує їхній світогляд. Також однією з причин такої «дружби» є стосунки в сім'ї. Батьки все частіше хочуть забезпечити матеріальний добробут, проводять дні на роботі та мало уваги приділяють своїм дітям, які, не знаходячи розуміння в сім'ї, шукають його у віртуальному середовищі, де такими поширеними є «ігри смерті».

Однією з найвідоміших з них є гра «Синій кит», або «Розбуди мене о 4:20». Спочатку підлітка зацікавлюють, потім «беруть на слабо», невдовзі – залякують і шантажують. Вийти з цієї групи досить складно. Багато завдань носять компрометуючий характер, наприклад, потрібно надіслати своє фото в оголеному вигляді. Далі починається шантаж: якщо не виконаєш наступне завдання, це побачить вся школа. Дитині страшно, вона стає заручником чужих завдань, які закінчуються п'ятдесятого дня – дня скоєння самогубства. Подібною до цієї гри є «Червона сова». Також поширеною серед підлітків є гра «Біжи чи помри». Суть небезпечної розваги полягає у раптовому перебіганні дороги перед транспортом, що рухається (авто, електричкою, потягом та ін.). З дітьми працюють у соціальних мережах системно і планомірно, крок за кроком підштовхуючи до останньої межі, нав'язуючи культ смерті, надсилають текстові повідомлення від імені нібито Департаменту освіти, а пізніше – текстові повідомлення з погрозами про розправу із батьками. Гра «Момо» поширюється переважно в месенджерах WhatsApp і Telegram. Її суть: невідомий співрозмовник із месенджера, викрадаючи дані зі смартфонів користувачів, спрямовує їх до соціально небезпечних та насильницьких дій, а пізніше шантажем та залякуванням закликає їх до самогубства. Під час спілкування із співрозмовником користувач чує жахливі звуки, шепіт або плач та бачить страхітливе зображення жінки на пташиних лапах, яке й отримало назву «Момо».

Фатальні ігри вигадали не тільки для підлітків, але й для дітей, що робить їх ще небезпечнішими, адже дівчатка не мають ніяких думок про самогубство, а лише мріють стати «Рожевими феями». Суть цієї моторошної гри полягає в тому, що спершу даються прості завдання (наприклад, подивитись у вікно та описати побачене). А потім настає черга найстрашнішого – вночі дитина має встати з ліжка, прочитати спеціальне «заклинання», відкрити газові конфорки на кухні та піти спати. На ранок вона стане феєю...

Уміло підібравши підхід до дитини, адміністратори таких груп здійснюють психологічний тиск на людину, а підлітки, шукаючи завжди щось нове, цікаве, наражають себе на небезпеку і зовсім не думають про наслідки таких ігор. Вони хочуть привернути до себе увагу оточуючих та бути в тренді модних захоплень. Та чи буде це мати хоча б якесь значення, якщо гра закінчиться фатально? Смертельні ігри мають багато назв, але їх результат один – закінчене життя та зламані горем рідні, які не розуміють, що змусило дитину вкоротити собі віку.

Каліщук Д.О., студ., І курс, гр. ФБС-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЧИ ПОТРІБНО ГОЛОСУВАТИ ПЕНСІОНЕРАМ, СТУДЕНТАМ ТА БЕЗРОБІТНИМ? МІРКУВАННЯ ЗВИЧАЙНОГО ЗВИЧАЙНОГО ГРОМАДЯНИНА

Для українців 2019 рік буде роком великих перемін та очікування чогось нового. Так склалося, що щоразу, коли мають бути вибори Президента, люди надіються, що прийде та людина, яка змінить усе в кращу сторону. На мою думку, яка б людина не прийшла до влади, різких змін не відбудеться.

У кожного кандидата своя програма, з якою він йде до влади. Кожен з них переконує, що швидко закінчиться війна, що ми вступимо в НАТО, що ЄС – це вільний простір для українців. Але, на жаль, це просто кинуті слова на вітер. Кандидати кажуть те, що хоче почути народ, а людина – істота, яка вірить в обіцянки. Українців не засмучує те, що кожен вибори – це лише 10 % від обіцяного. Ми не можемо не повірити обіцянкам, які нам так гарно «підносять». Ми, як ті коти: дали їсти – замовкнули, пройшов час – і знову за своє. Таке ж трапляється і з тими, хто йде на вибори. Нам обіцяють – і ми мовчимо, знову приходять вибори – ми обурюємося, нам наобіцяли – ми мовчимо.

В Україні 31 березня 2019 року відбувся перший тур виборів Президента України. Від цих виборів буде залежати найближче майбутнє України і розвиток її як світової держави. І в мене, як громадянина України, постало питання: чи потрібно голосувати пенсіонерам, студентам та безробітним? Це вагома частина населення України, їхні голоси будуть мати вагому роль.

Першою групою, яку ми розглянемо, будуть студенти. Ці люди на даний момент є цвітом нації, від них залежить майбутнє нашої країни. Але багато студентів ставиться скептично до долі України, їм байдуже на неї, вони готові в будь-який момент покинути її і виїхати на заробітки в іншу країну. Переконали, що кожен студент повинен голосувати на виборах, він своїм голосом робить собі майбутнє, обирає суспільство, в якому він буде проживати надалі.

Найголовнішим фактором є те, що цей вибір має бути адекватно обґрунтованим та зробленим без чийогось натиску чи заохочення. Бо так склалося у нашій країні, що молодь пасивно ставиться до виборів, молоді люди більше чекають якогось чуда, щоб за них хтось щось зробив, а вони потім цих людей прославляли. Візьмемо ситуацію, коли був Майдан: вийшли студенти на протест проти влади, яка була вже застаріла. Юнаки домоглися того, щоб владу змінили. Це був, напевно, одиничний випадок, коли молодь всієї країни добилась позитивного результату.

Наша молодь через 5 років змінилась: вона у відчаї. Зробивши чимало 2014 року, вона не побачила результатів, а тому нині скептично ставиться до виборів. І це є одним із пояснень того, чому студенти не ходять на вибори, – вони просто не бачать змін. Якщо у нас буде молодь зразка Майдана, то Україні немає чого боятись.

Другою категорію людей ми візьмемо безробітних. Вони поділяються на чотири типи. Перший – люди, які за власним бажанням звільнилися і шукають нову роботу. Другий – група людей, яких звільнили, і вони вирішили, що, наприклад, за рахунок матері чи батьків можна жити. Навіщо шукати нову роботу, щоранку вставити, якщо краще посидіти в когось на шії? Третій – люди, яких скоротили на підприємствах, і вони стоять на біржі праці, чекаючи, коли їм запропонують роботу. І, нарешті, четвертий – люди, які працюють нелегально, не сплачують податки до бюджету. На мою думку, повинні голосувати люди першої та третьої категорії безробітних, тобто люди, які вирішили змінити своє місце роботи, або ті, яких скоротили з якоїсь причини. Вони не сидітимуть удома і не роздумуватимуть, чого ми так погано живемо, чому в інших є те, чого в нас немає. Друга і четверта групи безробітних – це люди – шкідники держави: вони хочуть нормальні дороги, адекватну медицину, комфортний громадський транспорт, низькі комунальні рахунки, але при цьому не вважають за потрібне щось зробити для цього.

Третя група виборців це – пенсіонери. Часто можна почути з вуст урядовців, що всі проблеми в Україні лише через пенсіонерів.

Чи потрібно надавати право голосу пенсіонерам? Багато людей думає, що не потрібно, адже ці люди продають свої голоси за гречку чи якусь матеріальну винагороду. А що їм залишається робити, коли пенсії маленькі, субсидій не вистачає? Потрібно не забувати тих людей похилого віку, які в минулому були професорами, кандидатами наук, які більше розуміють ситуацію в країні, ніж якийсь депутат, а також не забуваємо за пенсіонерів, які не зважають на ситуацію в країні, завжди голосують адекватно і незалежно. Вважаю, що потрібно надавати право голосу пенсіонерам. Ці люди прожили довге життя, подолали безліч проблем, вони долучилися до створення України.

Щоб наша країна змінилась, потрібно почати з себе. Робити завжди все обдуманно, не звинувачувати людей у тому, до чого вони не причетні. У деяких ситуаціях поступитись, а не розпалювати конфлікт. Нам тут жити і за якими законами – вирішувати громаді.

«ЗЕЛЕНА КНИГА»: ЩЕ ОДИН РОЗДІЛ З ІСТОРІЇ РАСОВОЇ СЕГРЕГАЦІЇ В США

2019 року три статуетки «Оскар» дісталися «Зеленій книзі». Серед них й найпочесніша – за найкращий фільм. Махершала Алі в черговий раз переміг у номінації «Найкращий актор другого плану», а Нік Валлелонга, Брайан Каррі та Пітер Фарреллі були відзначені за «Найкращий оригінальний сценарій». Українські журналісти обурювалися: «Оскар» у черговий раз продемонстрував свою політкоректність, а проблеми расизму в США, як і в попередні роки, знову опинилися на порядку денному. Втім, те, що для українців є темою далекою для розуміння, в Сполучених Штатах Америки є актуальним завжди.

«The Negro Motorist Green Book» – саме про цю книгу йдеться в кінокартині. «Зелена книга» – це коротка назва щорічного путівника для чорношкірих автомобілістів, що видавався в США з 1936 по 1966 роки. Упорядником видання став працівник пошти з Нью-Йорка Віктор Х'юго Грін (1892–1960), а після його смерті справу чоловіка продовжила пані Елма Грін.

Що ж такого особливого в цьому путівнику? Сполучені Штати першої половини ХХ ст. являли собою країну сегрегації, де панували расові закони Джима Кроу (Джим Кроу був персонажем пісні 1828 року, яку білі артисти виконували з вимазаним сажею обличчям). Громадянська війна в США звільнила чорношкірих від рабства, поправки до Конституції (13-а, 14-а й 15-а), а також Закон «Про громадянські права» 1866 і 1875 рр. зобов'язували на державному рівні забезпечувати права чорношкірого населення. Тим не менш, демократи південних штатів не хотіли миритися з новими політичними реаліями, вони прийняли місцеві закони, що значно обмежували негритянське населення у правах. «Закони Джима Кроу» стали діяти з 1890 року. Саме тоді на залізниці в Луїзіані офіційно запанувала расова сегрегація. До 1915 року кожен південний штат США міг «похвалитися» подібними законами, в яких було встановлено сегрегацію в навчальних закладах, магазинах і готелях, в ресторанах і лікарнях, на транспорті й навіть в туалетах. Дійшло до того, що в судах існувало дві Біблії: одна з них – для принесення присяги чорношкірими. Негритянське населення мусило сплачувати окремий виборчий податок й складати тест на грамотність (читання всього тексту Конституції і Декларації про незалежність напам'ять).

Тим не менше, кольорове населення Штатів не здавалося. Національна асоціація за поступ кольорового населення (1909) та Національна Ліга городян (1910) домоглися того, що перед вступом у Другу світову війну президент США Франклін Делано Рузвельт підписав указ, за яким було заборонено здійснювати дискримінацію на підставі етнічних відмінностей при прийманні на роботу, вимагалася скасувати сегрегацію у збройних силах. По завершенні війни НАПРН стала боротися проти сегрегації й в освітній сфері. 1954 року Верховний суд нарешті прийняв рішення, за яким «роздільний доступ до освіти є, за своєю суттю, нерівним». Останній з сегрегаційних законів було скасовано 1964 року, коли в штаті Джорджія заборонили сегрегацію у громадських місцях (справа «Мотель “Серце Атланти”»). Цього самого року Конгрес ухвалив «Акт про громадянські права», за яким однозначно заборонялася дискримінація у громадських місцях загального користування, в системі освіти, при найманні на роботу, у будь-якій державній організації. За кілька років чорношкірі одержали рівні виборчі права, було заборонено дискримінацію при наданні житла.

«Зелена книга» дозволяла чорношкірим автомобілістам відносно спокійно подорожувати Америкою, без проблем знаходити ночівлю, різноманітні сервіси та заправки. Після оприлюднення «Акту про громадянські права» (1964) книга втратила актуальність, її видання було припинено.

Під час дії законів Джима Кроу поліцейські цілеспрямовано перевіряли й затримували чорношкірих водіїв. Етикет поведінки водія в окремих регіонах був расистським, наприклад, місцеві правила в дельті Міссісіпі забороняли чорношкірим обганяти білих, аби піднятий ними пил не осідав на машинах білих. До того ж, деякі білі цілеспрямовано завдавали шкоди автомобілям чорношкірих, аби «поставити на місце» їхніх власників. Готелі, ресторани, кафе були недоступні для «кольорових». Так, у Солт-Лейк-Сіті у 1920-х роках чорношкірим заборонялося перебувати абсолютно у всіх готелях. Станом на 1956 рік у штаті Нью-Гемпшир лише три мотелі обслуговували афроамериканців. Спершу чорношкірим водіям доводилося возити із собою відра та мобільні туалети у багажниках автівок, адже їм заборонялося користуватися ванними й туалетами на станціях технічного обслуговування та у придорожніх закладах. Навіть бензин не завжди продавали.

Віктор Х'юго Грін вирішив полегшити життя чорношкірому населенню Штатів. У 1930-ті роки він пропонував читачам надсилати йому інформацію про «негритянські умови пересування, живописні чудеса на їхньому шляху, оглянуті культурні місця та короткі оповідання про особистий автомобільний досвід». Первісно він запропонував нагороду у розмірі одного долара за кожен прийняту до друку

інформацію, а до 1941 року збільшив її до п'яти доларів. Крім того, Грін отримував інформацію від колег з поштової служби США, які займалися також пошуком громадських місць. Отже, головною метою «Зеленої книги» було надати інформацію чорним про дружні щодо них заклади й дати відповідь на вкрай важливе для кожного чорношкірого питання: «Де ти сьогодні проведеш ніч?» Окрім даних про готелі, автозаправки й автомайстерні, книга містила опис місць, відкритих для проведення дозвілля (салони краси, ресторани, нічні клуби тощо). Готелі, мотелі, туристичні центри й ресторани – ось чотири категорії цього цінного путівника. Дані списки розподілялися за штатами й містами, а потім вказувалися назви й адреси установ.

Грін суттєво розширив географію свого путівника, орієнтованого у першому виданні 1936 року лише на Нью-Йоркську агломерацію. З роками довідник охопив більшу частину Північної Америки, включаючи територію не лише Сполучених Штатів, а й частково Канади, Мексики, Карибського басейну, Бермудських островів. Невдовзі автор навіть відкрив власну туристичну агенцію. Маловідома за межами афроамериканського суспільства, «Зелена книга» стала по суті «Біблією» подорожей чорношкірих за часів Джима Кроу.

Первісна вартість книги становила 25 центів, але до 1957 року зросла до 1,25 долара США. Змінився й формат видання: замість 10 сторінок 1936 року «Зелена книга» 1949 року містила вже понад 80 сторінок. «Зелену книгу» перевидавали щороку – в період між квітнем і травнем. За даними журналу *Smithsonian*, щороку розходилося «на ура» близько 15 тисяч примірників.

Й, власне, декілька слів про саму кінострічку. У ній описано реальну історію подорожі півднем США відомого джазового піаніста Дона Ширлі і звичайного водія Тоні Валлелонга (Ліпа), між якими з часом виникає дружба. Світова прем'єра картини відбулася 11 вересня 2018 року на 43-му Міжнародному кінофестивалі у Торонто, де вона отримала головний приз «Народний вибір» за найкращий фільм. У січні 2019 року стрічку номіновано на 91-шу премію «Оскар» у п'яти категоріях, з яких у трьох отримано нагороди.

Дональд Уолбрідж Ширлі (1927–2013) народився в родині ямайських емігрантів у Пенсаколі, Флорида. Хлопчик з двох років грав на фортепіано, а в дев'ять був запрошений до Ленінграда вивчати теорію музики в консерваторії (у кінофільмі є епізод, де Дон Ширлі розмовляє з друзями російською). Маючи величезний успіх як піаніст, Ширлі тим не менш залишає музику, адже не раз зазнавав расової сегрегації. Йому неодноразово радили перейти у джаз, де чорношкірим було простіше. Після вивчення психології в Чигазькому університеті, захисту дисертації та роботи психологом в якийсь момент Ширлі розуміє, що без музики, й зокрема фортепіанної, жити не може. У 1950–1960-х роках Дон Ширлі записав чимало альбомів для лейблу Cadence, експериментуючи із джазом під впливом класики, створюючи свій власний жанр. Композитор є автором органних симфоній, концертів для фортепіано і віолончелі, написав три струнних квартети, одноактну оперу, симфонічну поему за мотивами роману «Поминки за Фіннеганом» Джеймса Джойса й набір варіацій за мотивами «Орфея в пеклі».

1962 року Ширлі вирішує дати концерти на півдні США, де, як ніде, панує дискримінація по відношенню до чорношкірих. Музикант сподівається, що його творчість може змінити переконання білих. Для свого турне Ширлі винаймає водієм та охоронцем нью-йоркського вибивалу з нічного клубу Тоні Ліпа («Тоні-балакун»). Впродовж тривалого турне чоловікам доводиться зустрічатися із несправедливістю, а піаністові – зазнавати дискримінації навіть у тих місцях, де на нього всі чекають. Допомогає пересуватися країною «Зелена книга», хоча на значенні цього видання режисери стрічки не роблять акцент. Спершу глядач навіть не розуміє, чому фільмові надано саме таку назву, й лише під час розгортання подій, коли один епізод расової сегрегації нашаровується на інший, кожен усвідомлює, що книга захищає Дона Ширлі не лише від побиття, а й від тюрми, а можливо, й фізичного знищення. Особливо вражають епізоди, коли запрошеного на вечірку Дона не пускають в ресторан, адже це місце традиційно лише для білих; коли йому – гостеві – пропонують відвідати туалет надворі; коли піаніста зі світовим ім'ям безпідставно арештовує поліція й морально знущається у відділку тільки через те, що в нього інший колір шкіри...

Віктор Грін розмістив у виданні «Зеленої книги» 1948 року такий сповнений надії коментар: «Коли-небудь, у близькому майбутньому, прийде день, коли випускати цей гід більше не буде потреби... Це станеться, коли у нашої раси будуть рівні привілеї та можливості в Сполучених Штатах».

Чи існує расизм у світі XXI століття? Безумовно, існує й, на жаль, завжди буде існувати. Тим не менш, «Зелена книга» афроамериканцям для подорожей рідною країною вже не потрібна. А поява останнім часом у США таких картин, як «Дванадцять років рабства», «Сельма», «Місячне сяйво», «Джанго звільнений», «Огорожі», «Приховані фігури», «Чорний кланівець» свідчить про те, що білі американці визнають свої помилки в минулому, прагнуть боротися проти расизму у світі, чому, арешті, слід повчитися й усім нам.

УДК 342.722.1

Кузнєцов Д.В., студ., І курс, гр. ПІ-60, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

РЕВОЛЮЦІЇ, ЩО КАРДИНАЛЬНО ЗМІНИЛИ СВІТОГЛЯД

«Якщо бажаси, щоб світ змінився, сам стань цією зміною»
Магатма Ганді

У кожній країні колись відбувались повстання або революція того чи іншого типу. Взагалі, на превеликий жаль, при слові «революція» або «переворот» більшість людей уявляє собі традиційну картинку: людей зі зброєю, блокування адміністративних об'єктів та органів управління державою або містом. На мою думку, головною помилкою є те, що люди не знають, як саме починаються такі дії, тобто їх основоположників, та саму суть.

За життя нашої планети була велика кількість революцій: Жасминова (Китай), Гідності (Україна), Кубинська. Перевороти можуть бути викликані різними факторами, але здебільшого їх викликає скрутне соціально-економічне, правове становище громади певної території. Велика кількість революцій не призвела до змін з багатьох причин. Серед них і нездатність повсталих конкретизувати свої вимоги, відсутність централізованого керівництва повстанням, що, врешті, спричиняло асинхронність дій та зіткнення людей із однаковими вимогами, але з різною подачею. На наше переконання, головне для успішної революції – це правильне управління людьми та змога вести їх за собою.

Ернесто “Че” Гевара та Фідель Кастро. Ці імена знає велика кількість людей, але реакції суперечливі. Їх революція набула свого часу неабиякої популярності. 10 березня 1952 року після перевороту на Кубі до влади прийшов військовий диктатор Фульхенсіо Батиста, що був на утриманні у мафії, якій він дав повний доступ до використання землі та людей. Під час його правління населення Куби перебувало за порогом бідності, економічний сектор контролювався США та мафією. Після певного часу людям це набридло, і одним із цих людей був Фідель Кастро. До його думки відкрито приєдналися півтори тисячі чоловік. В 1953 році він із невеликою кількістю людей атакував казарми військовослужбовців, але через їхню чисельну перевагу повстання швидко придушили, а Фіделя Кастро було заарештовано й засуджено до 15 років ув'язнення. Однак через 2 роки його випустили разом із іншими ув'язненими. Повстанці емігрували до Мексики: саме там Кастро познайомився з Ернесто “Че” Гевара. Ці двоє і організували нову революцію. Вони змогли правильно використати людські ресурси так, щоб втрати були мінімальними. Повстанці дали людям надію на вільну Кубу. Їх організація та прислухання до народу дозволили Кубі знову стати вільною та відносно незалежною країною.

Роза Паркс. Не лише Мартіном Лютером Кінгом відомий рух боротьби за права афроамериканського населення США та недовзі усього світу. В місті Монтгомері, штат Алабама, що входив до складу конфедерації під час громадянської війни, було чітке розмежування для білих і чорних людей у всьому, навіть у виборі місця в громадському транспорті (регламентувалося навіть те, через які двері мають заходити чорношкірі). Афроамериканка Роза Паркс була звичайною жінкою-швачкою, яка не покладаючи рук працювала, слідувала за новинами та просто жила, але часом усі люди піднімаються. 1 грудня 1955 року після робочого дня Роза Паркс їхала в автобусі. На вимогу водія Джеймса Блейка поступитися своїм місцем білому пасажирові в секції автобуса для кольорових після того, як всі місця в секції для білих були зайняті, жінка відповіла негативно.

Наступного дня Розу Паркс було заарештовано. Обурення чорношкірого населення призвело до масових бойкотів громадського транспорту впродовж 381 дня. Цими виступами керував Мартін Лютер Кінг. Лише 13 листопада 1956 року Верховний суд США скасував расову сегрегацію в міському транспорті. Саме це дало поштовх до прямого протистояння “білій системі” та відстоювання прав афроамериканців. Роза Паркс у наш час – це незламний приклад жінки, яка готова відстоювати свої права, приклад того, як звичайна непогора може змінити світ. Вона говорила, що хотіла б, аби її запам'ятали як «вільну людину, яка допомогла іншим теж стати вільними». Вона померла 24 жовтня 2005 року, але як і раніше, є надзвичайно вагомою фігурою негріванського населення США. Більш того, Роза Паркс стало синонімом стійкої кольорової жінки, яка бореться за свої права. Тому багато представників меншин, які борються проти білого расизму, стали іменуватися в ЗМІ Розою Паркс.

Мартін Лютер Кінг. Людина, яка показала що всі люди мають мрію. Він боровся за соціальні, економічні права афроамериканців з 1954 року. Майже кожна людина при поєднанні слів “США” та “афроамериканські права” представляє перед собою саме цю видатну постать. Звичайний афроамериканець, який здобув ступінь доктора філософії та був бакалавром богослов'я, зміг підняти населення на відстоювання своїх прав. 1964 року він отримав Нобелівську премію миру. Після вдалого прикладу з Розою Паркс, він зрозумів, що людська свідомість готова до змін та об'єднання. Він

організував кампанію за громадянські права, націлену на знищення сегрегації у транспорті, театрах і ресторанах тощо. Кінг подорожував країною, читаючи лекції й не боячись при цьому тортур. Його 15 разів заарештовували, але це зупияло борця за рівноправ'я. У березні-квітні 1963 року Кінг очолив масові демонстрації в Бірмінгемі (штат Алабама) проти сегрегації на виробництві та у побуті, одним з гасел яких було створення комітетів громадян різних рас. Поліція розганяла демонстрантів, серед них і дітей, за допомогою собак, водометів і кийків. За порушення заборони на демонстрації Кінг був заарештований на 5 днів. У цей час він написав «Лист із бірмінгемської в'язниці» білим релігійним діячам міста, які дорікали його за «нерозсудливі й несвоечасні дії».

Мартін Лютер Кінг – це яскравий приклад людини, яка змогла об'єднати людей для мирної демонстрації, але під час демонстрації поліція використала силу для розгону натовпу. Він став публічною постаттю, яка відкрито говорила про расову дискримінацію та могла навести приклад із власного досвіду. Його найвідоміша промова «Я маю мрію...» є шедевром ораторського мистецтва, де він показав, яке сприйняття людей, що відрізняються лише кольором шкіри, він хоче бачити не тільки в США, але і у всьому світі. Він поклав своє життя, щоб його діти, близькі люди та, нарешті, його народ мали ідентичні права з усіма та надію на світле майбутнє.

Отелу Сарайва де Карвалью. Військовий майор із звичайними демократичними поглядами, який жив у Португалії, в якій на той час при владі був диктатор – Антоніу де Олівейра Салазар. Де Карвалью та його однодумці, також військові, змогли без кровопролиття захопити владу в країні та прибрати диктатора і наближених до нього людей, які на той час були при владі. Військові закликали людей залишатися у своїх домівках, щоб уникнути будь-яких сутичок, але люди виходили та пригощали повстанців їжею, молоком та цигарками. Дана революція називається «Революція гвоздик», бо саме в квітні був їх сезон, і жестом доброї волі було те, що пацифістично налаштований люд вставляв у гвинтівки військових червоні гвоздики (першою, за чутками була, Селести Каейру). Переворот у Португалії є прикладом, як військові люди можуть вирішити проблеми без застосування зброї.

Магатма Ганді. Найвідоміший публічний пацифіст, який зробив все, щоб ніякої крові не було пролито, та дійшов до своєї цілі. У свій час Ганді показав, як звичайне повернення до свого коріння та робота на свій народ можуть змінити ставлення всього світу. Він показав народу Індії, як знову почувати себе вільними, він зміг влаштувати масовий бойкот товарів із Великої Британії, бо на той час Індія була лише колонією. Він завжди мріяв про один єдиний народ Індії і готовий був заради цього на все. Це можна побачити в арешті на два роки за бойкот, його голодуванні тощо. Він показав людям, що не обов'язково братися за зброю, аби здобути суверенітет держави. Відомими стали такі вислови Магатми Ганді: «Найкращий спосіб знайти себе – перестати прислужувати іншим людям», «Це завжди було таємницею для мене: як люди можуть поважати себе, принижуючи таких же, як вони самі», «Не треба очікувати заплати, але всяке добре діло в кінці кінців обов'язково приносить плоди», «Цінність ідеалу в тому, що він віддаляється, у міру того як ми наближаємося до нього».

Всі ці люди показали свій приклад революції як збройного перевороту, так і звичайної торгової блокади. Вони змогли об'єднати людей різних верств населення, налаштувати роботу та викласти свої вимоги так, щоб народ нарешті почував себе вільним.

УДК 355

Куленюк Д.Ю., студ., III курс, гр. 263
Островська-Бугайчук І.М., к.пед.н., викл.

Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЯК ОСОБЛИВА ЯКІСТЬ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ДО РОБОТИ З КУРСАНТАМИ ВВНЗ

Якостей, що характеризують викладача з точки зору його готовності до роботи з курсантами ВВНЗ, можна назвати багато, серед яких визначальна роль, на нашу думку, належить таким: гуманістичній спрямованості (любов до дітей, до інших людей, перцепція, емпатія, комунікативність), чесність, гідність, відповідальність, толерантність, тактовність, доброзичливість, комунікабельність тощо.

Особливу увагу слід звернути на *гуманістичну спрямованість*, яку О. Андрійчук визначає як «позитивне ставлення до професії, схильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку, задовольняти матеріальні й моральні потреби».

Т. Данилова дещо інакше тлумачить це поняття, визначаючи його як багатокomпонентне утворення, в структуру якого входить: високий рівень мотивації до оволодіння професією, в змісті якої домінують не лише пізнавальні, а й альтруїстичні, емпатійні мотиви роботи з людьми; готовність до співробітництва; збалансована система екзистенціально-гуманістичних орієнтацій; високий рівень здатності до рефлексії і самопізнання.

На нашу думку, гуманістична спрямованість включає:

- любов до дітей та інших людей, підґрунтям якої слугують «Аксіоми гуманної педагогіки», розроблені Ш. Амонашвілі, праці В. Сухомлинського, зокрема «Серце віддаю дітям»;
- перцепція (від лат. *perceptio* – психологічне сприйняття) – процес сприйняття, що сприяє взаєморозумінню учасників спілкування.

У соціальній психології термін «перцепція» використовується для позначення всіх форм пізнавальних процесів, а сам процес перцепції розглядається в єдності з емоціями і мотивацією. У цьому зв'язку виділяються два рівні соціально-педагогічної перцепції (К. Вербова і С. Кондратьєва). Перший рівень – когнітивний, якому властиві уявлення і поняття про іншу людину, що сформувалися в процесі пізнання. Другий рівень характеризує емоційну сторону соціальної перцепції – емпатію, тобто здатність проникати в почуття іншої людини, співпереживати і співчувати їй. Необхідно зазначити, що успішному здійсненню вчителем процесу перцепції, поряд з ідентифікацією, сприяє рефлексія. Тим самим вона виступає як один з найважливіших інструментів пізнання вчителем людей і самого себе.

Сприйняття вчителя має особливу специфіку: він прагне трансформувати уявлення про себе в сприятливу для своїх цілей сторону; увага насамперед зосереджена на значеннєвих і оцінних інтерпретаціях об'єкта педагогічної діяльності. Перцепція передбачає розвиток здібності учителя занурюватися у внутрішній світ суб'єктів педагогічного процесу, виявлення психологічної спостережливості, пов'язаної з розумінням особистості вихованця:

- емпатія є синтезованою якістю, що включає співпереживання, співчуття, жаль, чуйність та інші моральні вияви і виступає як здібність, властивість, уміння (Т. Гаврилова, В. Кан-Калік); є процесом і станом (К. Роджерс, Л. Стрелкова); елементом цілісної структури особистості (С. Борисенко). У контексті дослідження дотримуємося класифікації С. Мокроусова, який до загальнолюдських цінностей відносить: «по-перше, людський рід, генофонд, по-друге, місце існування кожного соціуму на землі, по-третє, норми моральності і взаємоповаги». Автор також зазначає, що в процесі реалізації соціокультурної діяльності в людини рано чи пізно повинна сформуватися соціокультурна свідомість, яка є «зрізом» суспільної свідомості, що включає віддзеркалення в ньому загальнолюдських інтересів і цінностей, а також умов їх реалізації, збереження і примноження»;

- комунікативність є якістю особистості, що передбачає обмін інформацією, думками, почуттями, волевиявленням, полягає у здатності до спілкування з іншими людьми, товариськості. Вона не є вродженою, вона формується впродовж життя й діяльності людини в соціальній групі.

Так, у процес підготовки, викладачу для роботи з курсантами ВВНЗ необхідно включати заходи, спрямовані на вироблення гуманістичної спрямованості. Провідною метою даного підходу є якісна професійна підготовка та різнобічний розвиток особистості майбутнього військового фахівця.

УДК 159.972

Кусік Н.Б., студ., I курс, гр. ПУА-3, ФПУП
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА МЕТОДИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Щоранку ми прокидаємося під звуки будильника, під час сніданку читаємо ранкові новини, поки йдемо на навчання чи роботу, слухаємо музику, під час обідньої перерви дивимося смішні відео на YouTube, після роботи телефонуємо своїм друзям та домовляємося про зустріч. У школі нам говорили, щоб ми вчилися рахувати у стовпчик, бо не завжди з нами буде калькулятор. Але зараз чи не кожен має смартфон, який може замінити не тільки калькулятор, а й десятки інших пристроїв. Сучасні технології використовуються у всіх сферах діяльності людей. Уже навіть маленькі діти, які не вміють зав'язувати шнурки на кросівках, з легкістю можуть увімкнути улюблений мультсеріал чи завантажити останню версію крутої гри за кілька хвилин. Чи уявляє людина ХХІ століття своє життя без гаджетів та Інтернету? Напевно, ні.

Якщо людина щодня проводить у мережі понад три години, не пов'язані з навчанням чи роботою, то вона під ризиком. Якщо їй байдуже, як вона виглядає, що про неї думають при розмові, не важлива думка друзів у мережі, – скоріше за все вона вже залежна. За прогнозами психіатрів, у найближчі роки Інтернет-залежність посяде перше місце за кількістю людей, що постраждали від неї, випередивши алкоголізм та паління. «Залежність від мережі – це теж залежність. Це спроба надмірно контролювати реальність навколо. Здається, що ти все прочитав, все знаєш. А отже, все контролюєш. Насправді ж, це просто ілюзія. А бажання все контролювати – не що інше, як невроз, який лише посилюється від того, що більше часу ти проводиш онлайн», – коментує Ольга Духнич, психолог, а тепер – журналіст.

Вчені з Університету Меріленд (США) провели дослідження, де запропонували студентам відмовитись від ноутбука, телефону та інших сучасних приладів на один день. Дослідники з'ясували, що значна кількість молодих людей не змогла провести без мобільного зв'язку та Інтернету навіть 24 години. Більше того, вчені описали детально емоції та поведінку учасників експерименту. Всі студенти були стурбовані, деякі з них агресивно відповідали й були некерованими. Один з учасників зізнався, що його залежність від гаджетів – це те саме, що наркоманія: без них у нього починається «ломка».

Останнім часом піднімаються теми щодо проблем залежності від комп'ютера та телефону. Нещодавно розповідали про дванадцятирічного хлопчика, який помер від інсульту після того, як провів десять годин за комп'ютером. Що ж стало причиною смерті? Дитина так захоплюється грою, що остання «поглинає» її повністю. Виникає неймовірне напруження сил, хронічна стресова реакція, яка триває декілька годин поспіль. Найбільше страждають нервова і серцево-судинна системи, перенапружується зір та виникають проблеми із тиском. Та ніхто ж не буде проводити повну перевірку стану дитини перед тим, як вона підходить до комп'ютера. Можливо, вона має ледь помітні порушення в роботі серця і судин чи схильність до епілепсії? Мало хто знає, що часта зміна зображення на екрані перед очима може спровокувати епілептичний припадок. Самостійно гра не є причиною інсульту, не варто повністю забороняти комп'ютерні ігри. Але «діалог» із комп'ютером протягом тривалого проміжку часу викликає потужну стресову реакцію, яка й стає причиною загострення будь-якої хвороби.

Інтернет-залежність вже стала проблемою всього світу, але методи боротьби з нею до кінця не відомі нікому. Ось декілька з найбільш розповсюджених:

- якщо Інтернет-залежність ще на ранній стадії, то можна спробувати переключати увагу на щось інше (розмови з друзями, вечірні прогулянки з родиною, походи на природу, догляд за тваринами);
- відвідувати сеанси у психотерапевта. Під час прийому спеціаліст дізнається реальну причину втечі пацієнта до віртуального світу і, відповідно, спробує її усунути;
- регулярний прийом лікарських засобів. Це має поєднуватись із психотерапією, людина повинна бути під пильним наглядом лікаря (рекомендується використовувати в найскладніших випадках).

Директор одного навчального закладу в США пообіцяла кожному школяру 100 доларів, якщо ті відмовляться користуватись своїми телефонами щовівторка, впродовж літніх канікул. В цілому це 11 днів. На перший погляд, не так складно забути про свій смартфон, але коли залишаєш його вдома, то вже відчуваєш себе як не у своїй тарілці. Але який би метод не було обрано, все залежить від бажання. Якщо вона хоче повернутись до нормального та справжнього життя, то має виконувати всі медичні приписи лікаря. Не менш важливим є підтримка рідних та близьких людей, які ладні допомогти у важкий момент.

Отже, щохвилини все більше й більше людей стає ураженими «світовою павутиною» та світом гаджетів. Звичайно, кожен сам обирає, як йому краще жити й де він хоче себе реалізовувати. Але чи зможе людина досягти успіху без сім'ї, спілкування з реальними людьми, позитивних емоцій та навіть зроблених помилок про написанні від руки листа? Чи буде така людина по-справжньому щаслива, залишившись повністю одна в своєму «ідеальному королівстві»?

УДК 94(477)

Левченко Д.Ю., студ., І курс, гр. КІ-4, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

НАЙОРИГІНАЛЬНІШІ КОЗАЦЬКІ ВІНАХОДИ

Козаки – досить цікаве «явище» в українській (і навіть світовій) історії. Скільки є різноманітних згадок про них, і не тільки українських! Однак поряд з їх мужністю і силою частенько зустрічаються хитрість та розум, які роблять їх чимось більшим, ніж просто вояками. Практично завжди їм вдавалось непомітно підкрастися до ворога та застати його зненацька. Для цього вони винаходили щоразу щось нове, а ми й зараз захоплюємося і дивуємося винахідливості козаків.

1) **Кобзанка.** При зимовій обороні Умані під керівництвом Івана Богуна за його командою городяни збудували «ковзанку». Вони до тих пір обливали земляний вал навкруг фортеці водою, поки він не вкрився товстим шаром льоду, і фортеця стала неприступною.

2) **Вогненні колеса.** Сильний жах охопив армію Чернецького, як побачила вона «вогненні колеса», воїни кричали: «Це Божа кара!» і тікали світ за очі. Це «страхіття» теж винайшов Іван Богун. Звичайне колесо обмотували ганчір'ям, обливали смолою, підпалювали і пускали котитись із кріпосної стіни. З великого переляку армія Чернецького бігла з-під Умані, не розбираючи дороги. Супротивники козаків вважали, що то дійсно кара Божа падає на них за їхні гріхи.

3) **Мобільна артилерія (гармати на колесах).** Козаки вперше у світі поставили артилерію на колеса. Якось під Корсунем їхні вози з артилерією застрягли у балці. Зненацька згори посунули жовніри. Тоді один з пушкарів запалив гніт і вистрелив з воза, ядро впало в середину нападників, і від несподіванки ті зупинились, а потім стали тікати. Гармати доправили, куди треба, а Б. Хмельницькому доповіли про цю пригоду. Гетьман одразу збагнув, які переваги матиме пересувна артилерія. У своєму війську Богдан Хмельницький ввів кінну артилерію на століття раніше від Західної Європи.

4) **Летючий вогонь (ракети).** У другій половині XVI ст. гетьман Війська Запорозького Богдан Ружинський змушений був дати бій турецько-татарським загарбникам. Чужоземці оточили табір січовиків. Козацтво усвідомлювало, що сили надто нерівні, і це змусило їх піти на військову хитрість. Один з вояків запропонував використати «летючий вогонь». Це були не сучасні ракети, а паперово-берестяні, дерев'яно-олив'яні пристрої. Гільза складалася з п'яти-шести мішечків пороху. Нею вистрілювали зі спеціальної установки, що нагадувала великий нерухомий лук із подовженим хоботом, і «ракета» долала досить велику відстань у 150–200, а то й більше метрів.

Багато козаків зголосилося власноруч «запускати вогняних зміїв» у тилу ворога і близько від наметів турецького командування. Робилося це просто: гільзу настромляли на вістря списа, порох підпалювали, а спис кидали якомога далі в бік противника. Уже перших кілька залпів «ракет» нагнали такого жаху на ворогів, що тим годі було й думати про опір. До того ж «ракети» вибухали стільки разів, скільки було в них мішечків пороху. Як наслідок, завойовники втекли світ за очі. 1628 року тоді ще молодий Богдан Хмельницький оволодів фортецею Варна теж завдяки козацьким «ракетам». Отже, первісний вид ракетної зброї козаки використали майже на два століття раніше за європейців.

5) **Торпеди.** Колоду видовблювали з двох боків (одна заглибина для заряду, інша для пороху) і підпалювали порох. По воді колода пливла із шипінням і димом прямо на турецьку галеру, а стикнувшись із нею, вибухала, пробивала дірку у борту і всередині спалахувала пожежа. Турецькі моряки волали: «Шайтан» – і кидалися у воду. Звичайно, це не сучасна торпеда, але початок зроблено козаками!

6) **Чайки (козацькі човни).** Винайшов і першим побудував «чайки» гетьман Самійло Кішка. Військові човни запорожців були великими – 20 м завдовжки і 4 завширшки. Вони вміщували 50–70 озброєних козаків. Попри великий розмір, «чайки» відзначалися надзвичайною маневреністю, ходили і на веслах (15–20 пар), і під вітрилами. Відсутність надбудови робила їх настільки легкими, що в разі потреби команда на руках переносила човен куди завгодно. «Чайка» мала ще одну перевагу над морським кораблем: коли виникала потреба швидко змінити напрям руху, вона не розверталась. Гребці просто пересідали на лавах і вже за секунду гребли у зворотному напрямку. Корма і ніс у «чайки» були однаково гострі.

7) **Підводний човен.** Згадаймо і про оригінальний човен, який козаки використовували для військових походів. Він складався з двох днищ, між якими розміщували вантаж аби занурити судно у воду. Так козаки непомітно підпливали до ворогів. Перед початком наступу вантаж викидався, а судно раптово піднімалося на поверхню. Це ставало несподіванкою для супротивника, адже ніхто не очікував, що запорозьке військо може з'явитись з морських глибин. Для такого ж діла використовувались перевернуті чайки – човни козаків, які не боялись ні штормів, ні ворожих військових кораблів. Їх часто перевертали догори дном, аби непомітно підкрастися до ворога.

УДК 811.16

Лех Р.К., студ., І курс, гр. АТ-27, ФКІТМР
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

РІДНА МОВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Багато людей вважає мову засобом, що потрібний лише для порозуміння серед оточуючих. Але насправді цим не вичерпується її значення. Кожна нація у своїй мові закодовує всю свою історію, традиції, здобутки культури та духовну самобутність. Мова для кожного народу стає ніби другою природою, що оточує його, супроводжує її всюди та завжди.

Українська мова є однією із старовинних слов'янських мов. Вона є рідною для сотні тисяч людей. У сучасній Україні мовна проблема є дуже актуальною. На перший погляд, це здається дуже дивною думкою, адже українська мова вже давно проголошена як державна, але проблема функціонування української мови чомусь досі не зникає.

Знання рідної мови не обмежує можливості вивчати інші мови – споріднені і не споріднені. В Україні двомовність – природне явище, тому що наша Конституція не забороняє розвиватись іншим мовам.

Володіння двома мовами вимагає правильного користування ними. На жаль, громадяни часто говорять змішаною мовою, так званим «суржиком». Тому серед мовних обов'язків українців слід виділити ще один – дотримуватись культури українського мовлення. Належний рівень мовної культури є свідченням розвинутого інтелекту людини, її вихованості. Культура мовлення має велике національне і соціальне значення: вона забезпечує толерантне спілкування людей, облагороджує їхні стосунки, сприяє підвищенню загальної культури як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Ставлення до рідної мови є свідченням національної свідомості і рівня культури народу, його цивілізованості. Одним з головних завдань кожного розвинутого суспільства, показником його свідомості є знання рідної мови.

Розвиток нашої мови постійно пригнічувався, її притискали та забороняли. Наприклад, достатньо згадати хоча б Валувський циркуляр та Емський указ, щоб зрозуміти, наскільки твердими були наміри знищити «малоросійське наріччя». З історії відомо, що розвиток української науки й освіти, друкування книжок та букварів тоді опинилися під загрозою. За цими указами передбачалося суворе покарання українським письменникам та діячам, котрі висловлювали свою думку щодо мови та життя України загалом.

Пригадуючи усі подібні інші факти, несвідомо замислюєшся: як у таких складних умовах українська мова змогла вижити та розвинутися? Зрозуміло, що це сталося по більшій частині завдяки письменникам, митцям та іншим діячам, яким доля рідної держави була небайдужою. Це був і Тарас Шевченко, і Пантелеймон Куліш, і Іван Франко, та багато-багато інших. Ці люди вистраждали, вибороли право нашого народу на власну мову. Так чому ж сьогодні деякі співвітчизники висловлюють невдоволення: «Навіщо вивчати та говорити українською? Кому вона взагалі потрібна?»

А чи знали ви, що десятки тисяч мов та різноманітних діалектів, які налічуються у сучасному світі, не мають писемності та державного статусу? Наша мова входить до другого десятка найпоширеніших мов світу, нею розмовляє близько 45 млн. людей. Також це не тільки мова тих, хто мешкає в Україні, а й мільйонів українців, які розбрелися долею по всіх материках. Колись настане час, коли наші співгромадяни перестануть обурено говорити та вимагати особистого привілею не вивчати українську мову.

Престиж мови залежить не від неї самої, а від її носіїв. На жаль, не всі українці усвідомлюють це. Тому українська мова в нашій державі стане престижною тоді, коли ми не будемо її соромитися, коли оволодіємо усім її багатством, навчимося гарно, виразно і правильно говорити українською.

Українська мова потрібна нам усім, неможливо жити байдужими до неї. Не можна забувати про всі ті жертви, які принесли політичні та громадські діячі України. Дуже багато життів покладено на те, щоб українське слово вільно звучало у Львові та Луганську, у Києві та Одесі, в Криму та Харкові. Зважаючи на події недавніх років, стан української мови, звичайно, погіршився в деяких областях. Але не потрібно втрачати віри у те, що все можна буде повернути.

Стан української мови постійно поліпшують. Вона вже домінує в галузі освіти, в органах державної влади. Також з'являється у кінопрокаті та зміцнює свої позиції у радіофері та книжковому ринку.

Отже, українська мова є надбанням українського суспільства, вона повинна охоронятися та підтримуватися державою. Мовна політика як одна із складових частин державності має бути спрямована на забезпечення оптимального функціонування української мови в усіх сферах життя українського суспільства. Українська мова є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

ПРОБЛЕМА МОРАЛІ У ВЧЕННІ І. КАНТА, Ж.-П. САРТРА ТА Г. В. ГЕГЕЛЯ

Поняття «мораль», як і всі поняття в етичному вченні, має різні трактування, серед них мораль – специфічний тип регуляції відносин людей, спрямований на їх гуманізацію; сукупність прийнятих у тому чи іншому соціальному організмі норм поведінки, спілкування і взаємин. Слід пам'ятати, що погляди на ці норми в різних суспільствах різні і схильні до постійної зміни, тому «гуманізація», в залежності від епохи, розуміється по-різному. На відміну від жорстко фіксованих і сполучених у своєму функціонуванні з певними організаційними структурами форм регуляції (правова, релігійна та ін.), мораль виступає, як правило, в якості «неписаного закону», реалізуючи свою регулятивну функцію, в першу чергу, за допомогою повсякденної свідомості. Мораль генетично подібна до феномену звичаю; стосовно індивіда основні моральні цінності засвоюються їм у процесі особистісної соціалізації. Таким чином основна соціальна функція моралі – підтримувати стабільність суспільства. Також існує не менш важлива ціннісноорієнтаційна функція. Кожне суспільство намагається прищепити, перш за все, своє бачення світу і головні суспільно-потрібні життєві цілі. Завдяки цьому, люди засвоюють ціннісні установки суспільства і отримують чіткі вказівки, як необхідно жити з комфортом. Унаслідок цього – підтримується та ж стабільність і спадкоємність громадських інститутів у руслі існуючої моральної парадигми. Р. Г. Апресян вважає, що: «Мораль виникає з усвідомлення відчуженості людського існування, у прагненні до подолання розірваності людського буття, у відношенні з людьми, у відносинах з природою і суспільством, у ставленні до вищого (до духовного ідеалу). Потреба в єднанні з іншими людьми лежить в основі моралі». Інша справа – виникнення моралі з почуття роз'єднаності і відчуженості. Складно уявити собі доісторичне людське стадо, яке раптом відчуло себе роз'єднаним і відчуженим і терміново стало вигадувати мораль для ліквідації цього негативного явища психіки.

Існує, окрім того, деяка різниця в розумінні слів «мораль» і «моральність». Більшість словників ототожнюють ці поняття, проте думка, що моральність – це певна риса, притаманна скоріше індивіду, ніж суспільству в цілому, також має право на існування. Допомогти віднайти істину можна за допомогою невеликого лінгвістичного дослідження. Етимологічно слово «мораль» походить від латинського *moralitas*, за аналогією до грецького «етика», тобто *mos* («традиція», «народний звичай»). Моральність – це внутрішній стан людини, а мораль – зовнішні установки, які допомагають їй вибрати свій шлях.

Найбільш повно і чітко ідеї моралі проявилися в творчості І. Канта. Його по праву називають філософом свободи. Етика визначається Кантом як наука про закони свободи. Дії за законами свободи, тобто вільні дії можливі за умови, що вони незалежні від будь-яких принципів, що ґрунтуються на досвіді, або від цілей, що мають практичний результат. Це дії, що ґрунтуються виключно на раціональних підставах. Зважаючи на те, що в етиці є емпірична частина, яку Кант називає «практичною антропологією», вона повинна починатися з метафізики – метафізики моралі або «чистої моральної філософії», абсолютно вільної від будь-якого емпіричного змісту. Кант розрізняє «речі в собі» (сутність речей) і явища. По Канту «річ в собі» непізнана для теоретичного розуму. Не можна пізнати сутність Бога, свободи, безсмертя душі, проте те, що недоступно для теоретичного розуму, знаходить пізнання в моральній свідомості. Пізнаючи сутність речей, ми стикаємося з нерозв'язними суперечностями (антиноміями). Коли теоретичний розум впадає в агностицизм, тоді на допомогу приходять моральна свідомість, «практичний розум», які вселяють віру в ці непізнані речі. Людина може суб'єктивно робити власний вольовий вибір, тобто довільно обирати власні правила поведінки. Суб'єктивні правила нашої волі Кант називає «максима». Зазвичай людина обирає максиму відповідно до складних умов життя. Максима є моральною, якщо вона погоджена з моральним законом і визначена людиною на основі усвідомлення їм морального обов'язку. Людина повинна прагнути до того, щоб максима його вчинку могла стати частиною загального законодавства, і він здатний узгоджувати свої індивідуальні максими з моральним законом завдяки тому, що він вільний. На відміну від суб'єктивного принципу, об'єктивний принцип задається розумом і тому є велінням. Об'єктивний принцип нової волі Кант називає імперативом. Це постулат моральної свідомості, він ніяк і нізвідки не виводиться. Мислитель виходить з ідеї прогресу людського суспільства, у тому числі прогресивного розвитку моралі. По Канту, кожна людина думає, що вона унікальна і тому може порушити категоричний імператив. Щоб цього не сталося, людина потребує закон, який би гальмував тих, хто не бажає дотримуватися свободи інших. Кант розмежовує моральну і легальну поведінку. Моральною можна назвати таку поведінку, яка продиктована внутрішнім усвідомленням обов'язку. Правова поведінка заснована на виконанні розпоряджень закону, незалежно від того якими були внутрішні мотиви суб'єкта. Моральна поведінка – сфера мотивів, в основі якої лежить особлива моральна справедливість. Право – зовнішня поведінка; в основі – зовнішні прояви волі. Влада не повинна вказувати, що і як робити і не повинна регулювати свободу думки. Держава не

може ставити етичні канони. У сферу мотивів поведінки, душевних спонукань, по Канту, держава не повинна втручатися, не можна змушувати людину бути щасливою і вільною. Право з об'єктивної сторони полягає в підпорядкуванні всіх загальному моральному закону, а право з суб'єктивної сторони характеризується тим, що кожен повинен погоджувати своє свавілля (свободу) зі свободою (свавіллям) кожної людини. З іншого боку, Кант пов'язує моральність і право, так як в основі права закладений моральний принцип категоричного імперативу, але право і світ моралі не можна ототожнювати, так як вони є автономними. Ліберальна мораль базується на законі. Поки він не порушений, людське суспільство буде нормально функціонувати. Філософ дає формулювання того, як треба поводитися людині, яка прагне долучитися до морального: «Роби тільки відповідно до такої максими, керуючись якою ти в той же час можеш побажати, щоб вона стала загальним законом».

Згідно з ученням екзистенціалізму, екзистенція – це суто індивідуальне, неповторне особистісне буття, зацікавленість у якому становить основний вектор людини: він повинен зберігати свою екзистенцію, зробивши радикальний вибір на користь етичного існування (де головним є розрізнення добра і зла і дотримання гарної поведінки), і тим самим оцінити неминуще, абсолютне значення своєї особистості і індивідуального вибору, що є незалежними від соціально-культурних і історичних обставин. Незважаючи на всі відмінності в поглядах екзистенціалістських мислителів, загальним для них є твердження абсолютної значущості особистісного начала в людині, його вибору, відповідальності і свободи. Людське буття не може бути виведено ні з яких світових процесів і не залежить жодним чином від зовнішньої реальності. Людина, як каже Ж.-П. Сартр, – це абсолют. Це означає, що і саме людське буття не містить у собі ніяких властивостей і характеристик, з яких можна було б вивести певні критерії поведінки. «Людина – це ніщо», мислитель упевнений, що людина «засуджена бути вільною». Ніщо не може ні довести, ні «вибачити» людського вчинку, ні вплинути на нього – ні «Я», ні характер, ні психофізичні особливості, ні середовище; його вчинок – його вибір. Ця абсолютна «невиправданість» людського існування на кшталт його повної випадковості, а значить і свободи. Ж.-П. Сартр у своїй основній філософській праці «Буття і ніщо» ставить питання про цінності, які «не записані в речах», творяться людиною. Це творіння є одночасно і вибір певного образу світу, за що людина звичайно ж несе повну відповідальність («людина несе на своїх плечах весь тягар світу»). Єдине, чим має перейматися людина, так це тим, щоб його дія була авторизована (це вона вибрала, вона зробила, вона вчинила). Мораль у цілому – це не слідування якимось ззовні даним приписам, не прагнення бути моральним, а здійснення конкретної ефективної дії, необхідної саме в даній ситуації. Кожна конкретна ситуація є неповторною. Тому не може бути ніяких універсальних норм поведінки, заздалегідь відомих цілей діяльності і фіксованих обов'язків. Мораль абстрактна, вона звільняє людину від ризику і, отже, від відповідальності, що надає їй можливість «врятуватися в абсолюті» як в надійному притулку. Ніхто заздалегідь не знає, як чинити в кожному конкретному випадку, і ніхто нічого не може наказувати іншому.

Перейдемо до Гегелівської системи, яка складається з трьох основних частин – логіки (яка включає в себе онтологію і гносеологію), філософії природи і філософії духу. У «Філософії духу», а потім і в останній опублікованій роботі Гегеля – «Філософії права» (1820) мораль і моральність розглядаються як елементи в розвитку об'єктивного духу від абстрактного права, до держави як загальної та об'єктивної волі. Якщо мораль – це сфера реальної свободи, в якій суб'єктивна воля ототожнює себе з об'єктивною волею, вільна не тільки в собі, а й для себе, як рефлексія самосвідомості до добра, як совість, то моральність – це сфера практичної свободи, що підноситься над суб'єктивною думкою і бажанням. В рамках даного питання слід ще відзначити міркування Гегеля щодо свободи. Перший вид свободи – це вільна воля. Він виявляється у власності, в договорі і в порушенні права, тобто злочин, що в майбутньому несе в собі покарання. Воля прагне проявити себе, реалізувати мету. У сферу морального входять добро і зло, і індивід може обрати будь що, але несучи за це відповідальність. У сфері моральності набувають значення такі поняття, як обов'язок, справедливість, доброчесність, бо всі вони припускають з'єднання одиничної істоти з соціальним цілим. Об'єктивними формами моральності є сім'я, громадянське суспільство і держава, в якому свобода досягає своєї максимальної повноти – як свобода абсолютного духу. Моральність на стадії абсолютного духу характеризує особистість, яка має піднятися не тільки над стихією традиційних звичаїв, а й над моральністю суспільного устрою як системи відносин індивідів, що наближається до здійснення єдності божественної і людської природи. Таким чином, імперативні настанови моралі в Гегеля зводяться до того, що моральною людина стає тоді, коли живе за законом, людському або Божому.

Отже, проблема моралі у вченнях відомих філософів розуміється в контексті того, що повноцінно людина може відповідати лише за свої наміри, тоді як їх результат завжди залежить від безлічі обставин, які особистість не може контролювати через обмеження власних можливостей, це може бути під силу лише всемогутньому творцеві. Ці та інші міркування пов'язують досягнення ідеалу з діяльністю Бога, який реалізовує власну мету через дії людини, що намагається задовольнити лише свої приватні цілі і не завжди усвідомлює їх реальні результати.

УДК 261.8

Лісогурська І.В., студ., IV курс, істор. фак-т
Науковий керівник – Рудницька Н.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені І. Франка

КАРДИНАЛ ЛЮБОМИР ГУЗАР – ПРЕДСТОЯТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Важлива роль у досягненні Україною суверенності належить церкві. Українська греко-католицька церква має значні досягнення у становленні і розвитку української національної ідеї, патріотичному вихованні народу, формуванні державницької ідеології та консолідації українських національних сил. Митрополит Любомир Гузар є першим у рейтингу найвпливовіших греко-католиків.

Релігійна, суспільно-політична, громадська діяльність голови УГКЦ Л. Гузара широко висвітлена в сучасній історичній літературі. Цій темі присвячено чимало праць, особливо в останні роки. Одну із найцінніших груп історичних джерел становлять Бесіди з Блаженнішим. Заслужують на увагу «Бесіди з Блаженнішим Любомиром. До постконфесійного християнства». Вони проведені Антуаном Аржаковським, науковцем Інституту економічних студій Українського Католицького Університету у Львові. Книга складається з кількох інтерв'ю автора з кардиналом Гузаром на теми Помаранчевої революції, Київської церкви, а також його творів. Діяльність Л. Гузара описує у своїй книзі «Історія УГКЦ за 90 хвилин» Анатолій Бабинський – докторант у галузі церковної історії. Багатий фактичний матеріал для вивчення світоглядних позицій Л. Гузара містять опубліковані спогади про Блаженнішого, авторами яких є люди різного віку, професій, національностей і віровчень. Відверто, зворушливо, влучно, без пафосу, простими словами про Людину великого серця, – так можна охарактеризувати ці оповіді. Об'єднав ці спогади в одну книгу під назвою «Блаженніший вуйко Любо» Олексій Микитко, пластун із куреня «Червона калина», до якого належав й Л. Гузар. Спроба дослідження початкової стадії діяльності Блаженнішого належить Андрію Стародубу, автору статті «Владика Любомир Гузар – новий предстоятель Української Греко-Католицької Церкви». В 2017 р. відбулась презентація книги Володимира Чистуха «Завалівське коріння Блаженнішого Любомира Гузара». Автором передмови виступив сам Владика Любомир. Діяльність Блаженнішого у своїй статті «Кардинал Любомир Гузар – предстоятель української греко-католицької церкви» описав Ясенецький Василь Матвійович, кандидат богослов'я, доцент.

Блаженніший був обдарований багатьма талантами – духовністю, інтелектом, чуттєвістю і приємною манерою спілкування. Як священик, архімандрит та ієрей він молився безперестанку для того, щоб бути в союзі з Богом і привести інших до нього. Він був функціонально сліпим упродовж останніх дванадцяти років свого життя. Більшість людей навіть й не здогадувались про його недуг, адже він ніколи не скаржився. Як і багато українських греко-католиків у всьому світі, Блаженніший знав, що означало бути біженцем, жити у таборі для втікачів, емігрувати та починати все знову.

Важливе місце у становленні особистості Л. Гузара займали саме його дитячі та юнацькі роки. Дитинство Л. Гузара пройшло у воєнні часи, тому його родина вимушена була емігрувати. Саме через ці обставини він здобував освіту аж у трьох країнах – Україні, Австрії та США. Був зразковим учнем та студентом, чудово володів іноземними мовами. Незважаючи на постійний брак часу через несення священницького сану, Гузар брав активну участь у пластовій діяльності. Він формувався під впливом особливого ідейного середовища, належав до людей, вихованих на поглядах митрополита Андрія Шептицького, який готував духовно всіх українців в Україні і поза нею до майбутніх викликів. Прибувши до Риму у 1963 р., архієпископ Любомир мав можливість бути близьким до Йосифа Сліпого, який на той час пробуджував українську громаду до єдності і наголошував, що церква в Україні є і буде.

Блаженніший прожив майже п'ятдесят років поза Україною, проте ніколи не був поза українським народом. Увесь життєвий шлях ніби готував Любомира для архієпископства – знання мов, широкий світогляд і розуміння того, як живе світ поза межами Радянського Союзу. Саме Гузар був покликаний очолити церкву, коли йшлося про її розбудову у вільній Україні. Після свого обрання головою УГКЦ він розгорнув широку суспільно-політичну та церковно-релігійну діяльність. Також Блаженніший продовжував втілювати у життя заповіт Йосифа Сліпого – розбудовувати греко-католицьку церкву як «основу одвічності Божої правди і незламності української нації». Побудований за сприяння Блаженнішого Любомира на схилах Дніпра Патріарший Собор Воскресіння Хрестового став символом єдиної молитви всіх греко-католиків українців у всьому світі.

Любомир Гузар став визнаним моральним авторитетом країни. Його вважали найкращим проповідником Української Греко-Католицької Церкви за останні 50 років. Л. Гузар самостійно вирішив подати у відставку, зважаючи на стан свого здоров'я. У своїх творах Блаженніший сформулював основні ідеї розвитку УГКЦ, дав оцінку політичним подіям, висвітлив проблеми суспільного, державного та церковного життя в Україні та дав безцінні поради для їх вирішення.

УДК 94(477)«1918/1929

Майстер С., студ., II курс, істор. фак-т
Науковий керівник – Стародубець Г.М., д.і.н., проф.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВЕРСТВА ПОЗБАВЛЕНЦІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1920-1930-Х РОКІВ

Після закінчення громадянської війни 1917–1921 рр. нова більшовицька влада на законодавчому рівні починає здійснювати різноманітні заходи, спрямовані на соціальну дискримінацію низки осіб, яких вважала потенційно небезпечними і соціально чужими для себе елементами. «Штучна стратифікація соціуму на «своїх» і «ворожих» проводилася більшовиками з метою розширити соціальну базу підтримки своєї політики. Вміло маніпулюючи суспільними настроями, вони спрямовували потужну енергію «юрби» не у напрямку «творення», а «руйнування», насильницької селекції самої ж себе шляхом відсепакування «істинних революціонерів» від «ворогів революції». Персоніфікація останніх була офіційно зафіксована більшовиками уже в першій радянській конституції 1918 року». У цьому документі було чітко визначено коло осіб, позбавлених одного з основних політичних громадянських прав – обиратися і бути обраним, тобто так званого активного та пасивного виборчого права. «Позбавленці» (рос. «лишенцы») не мали права голосувати на виборах, служити в лавах Червоної Армії та в інших силових структурах, фактично вони були позбавлені громадянства СРСР. Коло таких людей до середини 1930-х років було доволі значним.

Мета нашої статті – визначити місце «позбавленців» в соціальній структурі Радянської держави, причини та наслідки отримання такого статусу громадянами СРСР.

Джерельну базу нашого дослідження складають архівні документи з фондів Державного архіву Житомирської області, які стосуються організації проведення виборчих кампаній другої половини 1920-х років у Коростенській окрузі.

Термін «позбавленці» було введено в офіційний обіг Радянської держави фактично відразу після більшовицького Жовтневого перевороту. Цим терміном спочатку позначали людей, позбавлених хлібних пайків. Серед таких, в основному, були представники аристократії, духовенства, офіцерського корпусу імператорської і білої армії, поліції, заможного селянства, козацтва, прихильники української державності тощо.

Офіційно коло людей, позбавлених громадянських прав, було визначене Конституцією 1918 року, і воно охоплювало приблизно 7 категорій населення: «ті, хто використовували найману працю з метою отримання прибутку; ті, хто жили на нетрудові доходи; монахи і служителі культів; бувші службовці і агенти поліції, жандармерії, охоронних відділень а також члени царської родини; психічно хворі; кримінальні злочинці».

Одним з найважливіших наслідків «позбавленства» було обмеження в правах, поряд з главою, всіх членів його сім'ї. Відносно підростаючого покоління це проявлялося в позбавленні права на отримання середньої спеціальної та вищої освіти, відмову в прийнятті до лав дитячих і юнацьких організацій (піонери, комсомол) та інших громадських структур. З огляду на те, що ці організації були своєрідним «соціальним ліфтом» для громадян СРСР, неважко уявити собі всі наслідки даних дискримінаційних заходів, які відлучали сім'ї позбавленців від можливості зайняти більш-менш значуще місце в радянському суспільстві.

На території Житомирщини процес встановлення радянської влади проходив досить важко і з використанням як насильницьких, так і мирних методів впливу. Як зазначає професор Г. Стародубець, «опора більшовиків на найбідніші верстви волинського села була вимушеною та певною мірою демонстративно декоративною. Комуністичні лідери розуміли, що без завоювання симпатій середняка годі було сподіватися на підтримку політики радянської влади на селі. Для вирішення цієї проблеми більшовики застосовували не тільки «батіг», але й «пряник», алгоритм «виготовлення» якого детально розписувався в численних інструкціях про організацію виборів до сільради.

Спробуємо проілюструвати ці процеси на прикладі перевиборів до місцевих рад 1925–1926 рр. у Романівському, Чуднівському та Житомирському районах, які проводилися на підставі Закону від 18 листопада 1925 р. «Про виборчі права громадян та порядок проведення виборів» і виданої до нього інструкції «Про вибори до Рад» за 1 грудня того року.

За інформацією Волинського Окружвиборчкому станом на березень 1926 р. «загальна кількість позбавлених виборчих прав по Волинській Окрузі (без м. Житомира) становить 7346 осіб, які по окремих групах розподіляються так: підприємці – 439, живуть на нетрудовий прибуток – 454, крамарі й посередники – 4165, духовництво – 733, колишні службовці поліції та жандармерії – 522, божевільні – 186, засуджені судом – 761, білі – 40 та на останніх 46 осіб не одержано відомостей про причини

позбавлення прав, чому по окремих групах не рознесено». А по м. Житомиру загальна кількість позбавлених прав складала 2961 особу.

Не мали права голосу ті, хто користувався найманою працею, жив на нетрудові прибутки, бувші крамарі, торговці, особи, що жили на утриманні позбавлених виборчих прав, бувші службовці релігійного культу, поміщики, юнкери, жандарми, наглядачі у в'язницях тощо. Так, «громадянину м. Романова Авруму Резнику Романівським Селищним Виборчкомом було відмовлено у відновленні виборчих прав як бувшому крупному крамареві, заводчикові, що дає гроші на відсотки; громадянину Канашуку А. Й. – як керівникові Євангелійно-баптистської релігійної секти; мешканцю Чуднова Койфману – через те, що весь час знаходився на утриманні батька – крупного крамаря, в Червоній Армії не служив, вже декілька років є членом спілки-безробітних, а навіть не старається знайти собі будь-якої роботи по причині гарного матеріального забезпечення».

Стати позбавленцем могла особа, яка у власному господарстві користувалася «машинами»: крупорушкою, маслобойкою, млином, молотаркою, січкаркою, жила з лісового промислу, мала крамницю або трактир, була скупщиком зерна і хмелю, займалася самогонництвом, тобто жила на додаткові прибутки. Так, «жителю хутора Голе Болото Апонюку Павлу Тарасовичу було відмовлено як особі, що поруч з сільським господарством має кустарне підприємство й олійню»; «селянин Гончаренко О. має постійного наймита, сам працездатний і не зайнятий користно-громадською працею, тому його клопотання не задовольнили».

Право голосу могли надати тим людям, в господарстві яких використовувалася наймана праця одного робітника, але при умові, що в сім'ї немає працездатних членів, а наймана праця не носить характер експлуатації, а є як допоміжна праця. Так сталося із жителем с. Піски Гнатом Пилипчуком. Інколи, але нечасто права отримували особи, які нетривалий час перебували на службі у царській поліції, гетьманських і петлюрівських військах. Так, президія Романівського ОВК надала права «Смірнову Ф., який був у петлюрівських військах незначний час після мобілізації; Безпалову М., що служив у гетьманській поліції 3 тижні й після цього був у Червоній Армії; жителю Романова Юхевичу М.Є., який не служив у білій армії, а лише проживав на території, зайнятій білими».

Членам виборчих комісій також рекомендувалося звернути особливу увагу «на ту категорію селян, які поряд з сільським господарством займаються скупкою і перепродажем худоби, сільськогосподарських продуктів та ін.». Завдяки цим заходам більшовицька влада намагалася збільшити кількість свого електорату на селі.

Виборчими правами користувалися учні всіх шкіл, які мали 18 років, незалежно від того, чи вони живуть з власної праці, чи на державну стипендію, чи перебувають на утриманні кого-небудь. Це вже було значним прогресом, оскільки у царські часи до виборів допускалися особи з 21 року та й то по майновому цензу. Віталася і заохочувалася участь у виборах жінок, але у волинському селі це слабо проявлялося.

Таким чином, «позбавленці» у радянському суспільстві були витіснені на межу маргіналів, а політику більшовиків щодо них можна трактувати як різновид широкомасштабних репресій. Саме «позбавленці» у недалекому майбутньому стануть першими жертвами сталінського «Великого терору».

УДК 004

Медведєв В.В., студ., І курс, гр. ПІ-61, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЗОДЧІ ВІЧНОЇ КРАСИ

У наш час украй важко уявити свій побут без використання такого вельми корисного інструменту, як комп'ютер. Зараз ці, тепер вже невеликі у своїх габаритах, обчислювальні машини, інтегровані практично у всі сфери нашого життя, і тому вже неважливо, хто ви. Незалежно від того, займаєтеся ви питаннями господарства або працюєте офіціантом, берете участь у наукових дослідженнях, або ж оформляєте бухгалтерію одного з безлічі підприємств, ви завжди зіткнетеся, з тепер вже необхідною, потребою використовувати комп'ютерну техніку. Але чи замислювалися ви: «Коли було дано початок цим приладам?», «Коли і ким були зроблені перші спроби створити ці чудеса людської думки?».

Якщо вас відвідувало це питання, ви могли, скориставшись однією з пошукових Інтернет-систем і вписавши в поле запит: «Перший комп'ютер», отримати цілком справедливу, але не зовсім коректну і повну для допитливого розуму відповідь, а саме: швидше за все, ви виявили статті, присвячені американським машинам, – таким, як MARK-I, створеній математиком Говардом Ейкеном – батьком так званої гарвардської архітектури, або ж, що теж зустрічається досить часто, машині ENIAC, розробленій за участю Джона фон Неймана-батька архітектури фон Неймана. І технічно, якщо розглядати саме сучасні комп'ютери, то, дійсно, ці зразки інженерної думки були одними з перших, бо питання першості досить умовне, коли люди схильні знаходити схожі рішення за однакових вхідних, і найдосконаліших, побудованих за системами, які, в дещо зміненому вигляді, до сих пір складають основу для більшості нових розробок.

Однак тут може виникнути цілком закономірне питання: «Невже до середини ХХ століття не робилися спроби автоматизувати своє життя і спростити свою роботу?». Тут варто прояснити, що слід розуміти під поняттям «комп'ютер». Якщо ми відкриємо довідник, то побачимо, що комп'ютер (спрощено) є деяка система, що виконує чітко визначену послідовність дій, націлених, як правило, на якісь розрахунки. А тепер повернемося до питання про перші машини. Важко сказати, які апарати були першими в історії, вони могли просто не дійти до нас, проте ми можемо стверджувати, що такі зразки думки, як, наприклад, арифмометр Лейбніца (створений німецьким математиком Готфрідом Лейбніцем, 1673 р.) або ж «Підсумовуюча машина Паскаля», вона ж «Паскаліна», що стала першою дійсно працюючою відомою обчислювальною машиною, створеною французьким математиком Блезом Паскалем, 1642 р., заклали фундамент і стали реакцією на зростаючу потребу в спрощенні розрахунків.

Адже що є прогрес у даному контексті? Примітивні способи спростити розрахунки існували, здається, завжди, як мінімум з дуже давніх пір – це і різноманітні таблиці, і навіть банальний транспортір. Проте саме в період з XVI по XVII століття потреба в розрахунках та їх необхідна точність спричинили те, що обчислювальна складність необхідних операцій стала занадто висока, а тому вона почала займати недопустимо багато часу на рішення. Власне, однією з причин створення арифмометра Лейбніца було бажання спростити обчислення, що активізувалося під впливом знайомства з математиком і астрономом Християном Гюйгенсом, а саме: через величезну кількість розрахунків, що проводилися ним. А Блеза Паскаля спонукало почати розробку величезна кількість розрахунків, що їх проводив його батько-збирач податків. Ці прилади були далекими від досконалості і масового поширення не отримали. Однак вони встановили вектор для подальшого розвитку обчислювальної техніки. Так, принцип залежності частин системи Паскаля і принцип колеса Лейбніца, коли в залежності від налаштування системи особливе колесо з виступаючими частинами різної довжини змішалося таким чином, щоб дати відповідь у вигляді певного числа, використовувалися у подібних розробках майже триста років. Та й, врешті-решт, що може бути досконалим у цьому світі?

Час минав, а потреба в точних розрахунках лише зростала. І тоді на арену й виходять такі проекти, як «Роздрібна машина Чарльза Бебіджа». Цей винахід уже наближається до сучасного поняття комп'ютера. Суть машини була в апроксимації (наближенні) рішення многочлена, що вже є набагато складнішим від створення простого калькулятора. Це в підсумку і зіграло злий жарт з творцем, котрий недооцінив складність такої машини, яка, за задумом автора, повинна була розраховувати многочлени до шостого ступеня, з точністю до вісімнадцятого знаку з урахуванням математичних функцій. У результаті подібної недооцінки повністю машина створена не була, проте напрацювання Чарльза Бебіджа, в тому числі і ідея створення універсальної машини для розрахунків, що виникла у нього в процесі розробки, стали поштовхом для нової плеяди мрійників. Ви запитаете: «Чому саме мрійників?» Відповідь насправді аж ніяк не так очевидна, як здавалося б, тому перенесемося в кінець XIX – на початок ХХ століть.

Але перед цим розглянемо так звані електролампи, або вакуумні лампи. Принцип їх роботи, якщо дуже коротко, будується на управлінні потоком електронів, що рухаються у вакуумі (звідси й назва) або

ж розрядженому газі, між електродами. До речі, відкриття цього феномена – провідності струму у вакуумі – було, по суті, випадковим і зробленим ще Едісоном, однак, як і комплексні числа, спочатку цей винахід не мав повноцінного застосування й був швидше цікавим спостереженням, хоч його й запатентували на всяк випадок. Пізніше, менш ніж через півстоліття, цей ефект стане основою обчислювальної техніки, на п'ятдесят років визначивши її розвиток.

Так-от повернемося до питання: «Чому мрійники?» Спочатку лампи активно використовувалися в радіотехніці як підсилювачі сигналу, а складних і великих обчислювальних пристроїв, подібних до старих ЕОМ, ще не було. Ось тут ми і вводимо нову змінну в особі німецького інженера Конрада Цузе – творця першого, як нині вважається, повноцінного програмованого комп'ютера, а також творця першої мови програмування так званого високого рівня. Перша машина, іменована Z1 (спочатку машини даної серії іменували V1, V2 ..., однак пізніше назву було змінено, щоб уникнути плутанини з німецькими ракетами часів Другої світової війни: V1, V2...), з'явилася на світ у будинку Конрада в 1938 р. Вона була однією з перших, які використовували двійкову систему обчислення на противагу поширеній у ті часи десятковій. Подібне спрощення відкриває досить широкі можливості для проектування систем із використанням так званої алгебри логіки, або Булевої алгебри, названої на честь англійського математика Джорджа Буля (1815–1864). Саме він свого часу запропонував використовувати для позначення виразів лише два значення: істина або хибна. Зараз вони відомі у програмуванні, як пара True/False. Такий підхід ідеально ліг на двійкову систему, де може бути лише два значення.

Однак цей зразок був занадто ненадійним, багато в чому в силу того, що машина була побудована на кошти Цузе і його товаришів, і багато деталей робилися майже вручну, що не могло не позначитися на якості збірки, а це особливо критично для механізму, що вимагає максимально точного компонування частин. Що цікаво, за спогадами самого Цузе, одним із приводів створити подібну машину стала необхідність раз у раз вирішувати складні системи рівнянь, що знову повертає нас до причин створення ще машини Паскаля. Тим не менш, незважаючи на ці проблеми, результати були вражаючими, адже машина працювала, хоч і не без огріхів: часто ламалася, була сконструйована людьми без повноцінної матеріальної бази, необхідної для виробництва. Тим часом робота не припинялася, і незабаром була створена більш досконала версія Z2, яка знову-таки теж відносилася до розряду експериментальних моделей. Невдовзі, 1941 року, з'являється Z3, який, як вважається, і є першим, повноцінно працюючим, програмованим комп'ютером, який, на відміну від своїх попередників, використовувався для реальних розрахунків – звісно, що воєнних, адже війна була в самому розпалі. Тут варто згадати, що американський комп'ютер ENIAC вийшов на кілька років пізніше.

Тепер повернемося до питання ламп. Як зазначалося вище, лампи найактивніше використовувалися в радіотехніці, і їх кількість в основному не йшла далі декількох сотень, однак, як ми знаємо, лампові комп'ютери були машинами зовсім не маленькими. Спочатку перші пропозиції створити машину з тисяч ламп шалено звучали навіть для людей, що мають пряме відношення до сфери апаратобудування, тому пропозиція Цузе і його друга інженера Гельмута Шреєра створити машину з тисяч ламп спочатку були віднесені до розряду фантазій, що не завадило їм сконструювати спочатку Z3, а пізніше машину Z4 і, ще пізніше, мову програмування в додачу. Звичайно, потім були й інші розробки, але повоевнена Німеччина була не кращим місцем для розвитку підприємницької діяльності, і поступово комп'ютери Цузе були витіснені американськими аналогами, а сам Цузе, після виходу на пенсію, присвятив себе своєму захопленню – живопису.

В цілому ми підійшли до цікавого питання. За якоюсь украй незрозумілою причиною багатьом людям здається, що точні науки і мистецтво – речі не сумісні. Тут є, мабуть, тільки одне можливе пояснення: люди, які так говорять, поняття не мають, про що йде мова. Адже навіть для рішення найпростішого з вигляду диференціального рівняння може знадобитися вкрай незвичайний підхід до вирішення завдання, причому такий, що інший раз доказ, записаний на дошці, можна сплутати з картинами Ван Гога, де в кожному рядку відчувається життя, а вся картина в цілому створює прекрасну композицію. Так, наприклад, Конрад Цузе, про якого йшлося вище, був талановитим інженером й не менш талановитим художником. Дональд Кнут, автор праці «Мистецтво програмування», виявив у собі, окрім математичних задатків, здібності письменника, не позбавленого почуття гумору, який вміє набір формул подати як гостросюжетний, пригодницький роман. І якщо мистецтво збагачує наші душі, наука збагачує наш розум, й одне неможливе без іншого, бо якщо розцінювати мистецтво як обробку отриманої інформації й переробку її, то неминує ми прийдемо до такого: щоб переробити інформацію, її потрібно обробити, а отже, усвідомити, тобто необхідна досить розвинена аналітична складова особистості, в той самий час, як вже говорилося, без здібності бачити ширше й поміж рядків неможливо знайти розв'язок нових проблем наукового світу. Врешті, це і є два різні світи, які доповнюють один одного й не існують окремо один від одного, щонайменше у світі людей. Розвиток обчислювальної техніки не зупинявся ніколи і, ймовірно, не зупиниться до тих пір, поки є людство і є завдання, які ми повинні вирішувати.

УДК 130.2

**Муляр В.І., д.ф.н., проф.
Жук Н.С., магістрант, V курс, гр. ААГ-16м, ФКІТМР
Житомирський державний технологічний університет**

КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СВІТУ

За останні десятиліття життя сучасного світу змінилося надзвичайно. Відійшла в минуле така його риса, як спокійний плін подій, у розгортанні яких людина могла простежити певний зв'язок, логіку, причини, наслідки та інше. Відійшли в минуле і такі особливості світу, як сталість, стабільність міжнародних відносин і світового порядку, прогнозованість у його розвитку, невеликий розкрит у розвитку окремих регіонів, країн, народів тощо. На наших очах відбуваються докорінні зміни, які, насамперед, ламають усталені стереотипи, порядок, систему життя. Змінилися темпи розгортання подій, втрапився видимий між ними зв'язок, логіка і смисл. Світ став фрагментарним, подрібненим, калейдоскопічним. Він вступив у фазу чергового, за словами К. Поппера, напруження цивілізації, наслідки якого будуть непередбачувані. В цьому контексті особливого значення починає набувати явище кліповості в цілому, кліпового мислення зокрема.

Фахівці, резюмуючи вищезазначене поняття, одногосні в тому, що однозначного наукового визначення кліпового мислення на сьогодні не існує. Кліпове мислення – поняття досить абстрактне, умовно кажучи, це напрям у розвитку взаємодії людини з інформацією, який формується протягом багатьох років у результаті здійснення такої взаємодії. Термін «кліпове мислення» більше ототожнюють з нарізкою фільму, маючи на увазі принцип побудови такого мислення подібно до композиції музичних кліпів. А точніше – до тих їх різновидів, де відеоряд є слабко пов'язаною між собою сукупністю образів. За аналогією, при кліповому мисленні навколишній світ фактично перетворюється на мозаїку розрізнених та мало пов'язаних між собою фактів. Головна вимога до такого кліпу – лаконічність та максимальна яскравість фрагментів.

Перший музичний кліп було знято в 1975 році легендарним англійським рок-гуртом «Queen» на композицію «Богемна рапсодія». Кліп потрапив до «Книги рекордів Гіннеса» як перший музичний продукт такого формату. З цього моменту і розпочалася історія кліпів, формування кліпового сприйняття інформації та, відповідно, особливого типу мислення.

Незважаючи на те, що у термінологічному та понятійному становленні феномени кліпу, кліпового мислення, кліпової культури тощо відносять до відомої праці Е. Тоффлера («Третя хвиля») з часовими рамками 80-х років минулого століття, можна все ж стверджувати, що своєрідною «прелюдією» актуалізації вказаних феноменів у науковій літературі стали праці відомого канадського філософа, філолога та літературного критика Герберта Маршалла Маклюєна (1911–1980). За своє життя він здійснив неабиякий вплив на розвиток філософії і культури. Всесвітню популярність йому принесли дослідження впливу електронних засобів комунікації на людину і суспільство, зробивши М. Маклюєна одним з найавторитетніших авторів у сфері теорії комунікацій. Першою його масштабною роботою стала «Механічна наречена: Фольклор індустріальної людини», яка складалася з маленьких глав, котрі читач міг освоїти в будь-якій послідовності, оскільки кожна з них розкривала ту чи іншу подію повністю. Такий своєрідний мозаїчний стиль, коли окремі невеличкі складові твору виступали автономними його частинами, однак в сукупності складали певну цілісність в залежності від послідовності їх розташування, був притаманний М. Маклюєну в усіх його творах. Ця своєрідна «кліповість» як мозаїка і складала ту «прелюдію» і першу складову до актуалізації проблеми кліпової культури як певної технології освоєння світу сучасною людиною. Другу складову можна побачити у його наступній масштабній праці «Галактика Гутенберга: Становлення людини, яка друкує», яка вийшла друком в 1962 році і розкриває проблему впливу комунікаційних технологій на організацію пізнавальних процесів людини і суспільства. В цій праці канадський філософ досліджує історію людства з позицій методології та методики взаємозв'язку пізнання і мови. Її він поділяє на три великих епохи: дописової культури, друкованої культури і електронної (інформаційної) культури. Наскрізною тенденцією у розгортанні цих епох М. Маклюєн обґрунтовує сегментацію людської діяльності та мислення. Подрібненість, фрагментарність, мозаїчність, стислість тощо матриць людського мислення і культури – провідна ідея творів М. Маклюєна. Таким чином, проголошуючи цей висновок, канадський вчений фактично сповістив світ про народження в майбутньому кліпу, кліпового мислення, кліпової культури, врешті, кліпового світогляду. Вказані вище його твори стали, отже, своєрідною підготовкою до концептуальних відкриттів Е. Тоффлера.

Розвиток людського соціуму в останні десятиліття показав усю правильність передбачень М. Маклюєна і Е. Тоффлера. Сучасний світ – це саме той світ, про який вони писали. А саме сучасне життя наповнене подрібненою інформацією. Кожен день ми аналізуємо її кліповим мисленням, навіть не задумуючись про це. Кліповість у цілому в життєдіяльності сучасного світу є знаковим феноменом. Вона

– відповідь людського соціуму на дію таких фундаментальних тенденцій розвитку сучасного світу, як прискорення темпів життя світу і людини, а також виникнення і швидкий розвиток інформаційної ери. Ці та інші суттєві тенденції сучасного світу в корені змінили життя сучасної людини, яка позбавлена стабільних, сталих, наперед передбачуваних умов власного життя. Завдяки цьому життєдіяльність сучасної людини – це постійна зміна умов життя, яке набуває рис подрібненості, темпоральності, калейдоскопічності. Сучасна людина живе фактично ситуативним життям, а не сталим. Її життєвий шлях є постійною зміною економічних, морально-етичних, політичних, культурно-світоглядних, духовних засад. Зазнають суттєвих трансформацій структури світогляду і сутнісні сили людини. Зникає певна їх ієрархічність, структурованість. Тенденції нелінійності, багатовимірності, нерівномірності, хаотичності характеризують духовний світ сучасної людини. В соціальних мережах людина набуває найрізноманітніших статусів, змінюючи рольову поведінку. Швидко змінюються смисли і площини самореалізації сучасної людини. Виникають проблеми духовно-світоглядного характеру, збереження власної ідентичності. Кліпове мислення в цьому контексті виступає і наслідком вказаних глобальних, фундаментальних тенденцій сучасного світу, і одночасно способом адаптацій в умовах цього світу. В цьому контексті зайве говорити про боротьбу з ним, тому що воно – об'єктивна характеристика розвитку сучасного світу.

Кліпове мислення, з одного боку, скорочує час освоєння навколишнього світу, дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань, навчає людину психологічно, гносеологічно та світоглядно адаптуватися до швидкозмінюваного світу. З іншого – породжує низку проблем, з якими людина не стикалася раніше. Як наслідок, її знання є поверхневими, зазвичай без логічних зв'язків, а тому не завжди достовірні. В цілому переваги та недоліки кліпового мислення можна згрупувати в таку таблицю:

Кліпове мислення	
Переваги	Недоліки
висока швидкість аналізу та переробки інформації	зниження рівня аналізування
оперативність реакції на зовнішні чинники та прийняття рішень	втрата бажання до пізнання і створення нового
захист від інформаційних перевантажень	зниження потреби й здатності до творчості, чому сприяє постійне використання вторинної інформації на рівні її переробки та комбінування
висока адаптивна здатність до будь-яких змін	оперування обмеженою інформацією
	зниження рівня концентрації
	підвищена збудливість

Очевидно, що позбутися негативного у кліповому мисленні неможливо в принципі, оскільки, як було сказано коротко вище, вказаний феномен є результатом об'єктивних, а тому невластивих процесів розвитку людського соціуму. Тому мову можна вести лише про адаптацію сучасної людини до цих процесів і можливості мінімізації впливу негативних сторін кліпового мислення на життєдіяльність сучасної людини. Ось декілька простих і універсальних способів боротьби з негативними сторонами кліпового мислення:

- «Метод парадоксів».
- Читання художньої та філософської літератури.
- Дискусії і пошук альтернативної точки зору.
- День відпочинку від інформації.

Усе сказане вище про кліпове мислення корінним чином змінює не тільки статус сучасної людини у світі. Очевидно, починається зовсім нова епоха в історії людської цивілізації, якісно відмінна від усього того, що було в минулому. Кліпове мислення, кліпова культура і кліповий світогляд стануть, як думається, стрижневими елементами сутності майбутнього світу і майбутньої людини. Немає сумнівів у тому, що процеси виникнення цього світу вже запущені. В цьому контексті важливо розуміти базові тенденції, які об'єктивно, з неминучістю зумовлюють зараз, а ще більше в майбутньому вказані процеси. Серед них найважливіші дві: прискорення темпів життя і розвитку сучасного світу в усіх його головних сферах, а також виникнення і бурхливий розвиток інформаційного суспільства. Також важливо розуміти і головні супутні проблеми життєдіяльності людини: проблеми цінностей, світоглядного, буттєвісного стояння, ідентичності та самореалізації.

Назарчук Г.П., магістрант, курс М1, гр. 13

ННІ філології та журналістики

Науковий керівник – Ящук Л.В., к.філол.н., доц.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПАРЦЕЛЬОВАНІ СТРУКТУРИ В РОМАНІ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ «ВІЧНИК»

Один з аспектів лінгвістичного дослідження художніх текстів – експресивний синтаксис, особливістю якого є незвичайна побудова речень чи порядок їх розташування в тексті; наповнення синтаксичних конструкцій специфічними лексемами, словоформами та навіть порядком слів; використання різноманітних художніх прийомів, стилістичних фігур. Останнім часом мовознавці все більше зацікавлені у виявленні й аналізі парцельованих синтаксичних конструкцій.

Парцельовані конструкції як стилістична фігура художнього тексту були об'єктом вивчення багатьох мовознавців, зокрема Т. Шевченко «Парцеляція в українському поетичному мовленні другої половини ХХ ст.», В. Тихоші «Стилістичні функції парцельованих речень у творах У. Самчука» та ін.

В енциклопедії «Українська мова» парцеляцію визначено як «спосіб мовленнєвого оформлення єдиної синтаксичної одиниці – речення кількома комунікативними одиницями – фразами». Тобто ми маємо опорне, ключове речення, після якого є ще додаткові структури, що пояснюють, доповнюють зміст цього основного речення.

Яка ж основна функція парцеляції у творах художньої літератури? По-перше, парцеляція, виділяючи певну частину речення у відносно самостійну комунікативну одиницю, підкреслює її змістову значущість, посилює її інформативну місткість, експресивність. По-друге, ця стилістична фігура дає якісно-нове інформаційне та емоційне навантаження – вона створює рему – частину, у якій міститься основний зміст висловлення.

М. Дочинець активно використовує прийом парцеляції у своєму творі «Вічник» (Мукачєво, 2013, 280 с.). Парцельовані структури наявні переважно в роздумах головного героя, його споминах, що надає невимушеності та спонтанності його мовленню, а також натякає на намагання пригадати минуле: «...Між нами крутилася, як веретено, баба. **Така ж суха і чорна. Її пташині вічка-поприни дірявили нас наскрізь**» [Вічник, с. 17].

У романі виявлено такі види парцельованих конструкцій: 1) неповні парцельовані конструкції, що виражаються однорідними членами з уточнювальним, пояснювальним або іншим аспектом: «**Знайшов на березі потічка дерев'яний цурпалок, облизаний водою і відбілений сонцем. **Вирівав суху паличку. Тоді продірявив ножем трупову губку і зажав у неї паличку****» [Вічник, с. 27] – за допомогою однорідних присудків описано послідовність дій; 2) власне парцельовані конструкції, що становлять граматично залежні компоненти попереднього речення, один або кілька його другорядних членів: «**Бородавок не було. **Ані одної****» [Вічник, с. 59]; «**І цілувала мене в очі. **В одне і друге****» [Вічник, с. 14].

Дослідження парцельованих структур у «сповіді» Мирослава Дочинця дало змогу виявити, що більшість таких елементів є частинами складносурядних або складнопідрядних речень: «**Я гризся страхом, промикав тверді клубки в грудях. **А Попик читав свою книгу і навіть щось чиркав там грифликом****» [Вічник, с. 47]; «**Не похваляйся своїм хистом і не жертвуй усім заради свого ремесла. **Бо народжені ми не для ремесла****» [Вічник, с. 262]. Цей прийом несе в собі певну стилістичну функцію: звертає увагу на другий компонент, надає йому додаткової змістової вагомості, а також інтонаційно відокремлює частини одна від одної. Такий вид парцеляції експресивно забарвлює текст й забезпечує якісно-нове сприйняття його читачем.

У «Вічнику» наявні парцельовані частини складносурядних речень з єднальним, зіставним і протиставним відтінком: «**Відкинувши згаслу головню, я навромацки вернувся в свій стан. **І прийшла, промита росами, нова Божя днина****» [Вічник, с. 40]; «**Баба потім зчитувала з неї болячки. **А цукор часто віддавала мені****» [Вічник, с. 17]; «**Лишалось загнати в бережки чотири коли і повісити сей кошар над водою. **Та про камінну загату, страчений на силі, я боявся й думати...****» [Вічник, с. 43].

Засвідчено в художньому тексті складнопідрядні речення з парцельованими компонентами, що належать до різних семантичних груп: а) причинових: «**Вертали на свої розвітрєні гнізда. **Бо лише тут їм добре****» [Вічник, с. 8]; б) часових: «**Вони легко кришилися й ламалися. **Аж доки не напав я на бережок черлениці****» [Вічник, с. 50]; в) порівняльних: «**Понапивалися дармової горівки, дівок по городах ловили, паскудили. **Як твій жандарик****» [Вічник, с. 110] тощо.

Отже, проаналізувавши парцельовані конструкції в романі М. Дочинця «Вічник», можемо зробити висновок, що парцеляція – яскрава стилістична фігура, використовувана автором, яка надає реченням окрема та тексту загалом нових відтінків і смислового навантаження. Письменник застосовує різноманітні види парцельованих структур, більшість із яких є частинами складносурядних і складнопідрядних речень, що виконують різні семантико-синтаксичні функції.

УДК 316.624

Осіпчук А.В., студ., І курс, гр. ФБС-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ

Діти – майбутнє кожної країни. Одним із показників соціальної зрілості суспільства є ставлення до дітей. У суспільстві, що зорієнтоване на високі загальнолюдські цінності, не можуть бути терпимі прояви жорстокого поводження з дітьми, зневажання їхніх інтересів, оскільки це має тяжкі соціальні наслідки: формуються соціально дезадаптовані, малоосвічені особистості, а головне – насильство знову породжує ту ж саму жорстокість. На жаль, значна частина інформації про насильство у ставленні до дітей залишається прихованою з багатьох причин: страх дітей, мовчання батьків, соціальна прийнятність насильства. Проблема сексуального насильства над дітьми стосується кожного громадянина суспільства.

Сексуальне насильство – це статевий акт, який здійснюється без згоди іншої сторони або спроба його здійснити; дії сексуального характеру, які не передбачають статевого контакту (наприклад, вуайєризм, або сексуальне домагання) без згоди іншої сторони; дії, спрямовані на торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації, які здійснюються до осіб, нездатних дати згоду або відмовитися; а також сексуальна експлуатація в Інтернеті.

Сексуальні посягання відносно дитини включають у себе форми як фізичного, так і психічного насильства. Поняття «інцест» повинно використовуватися в тих випадках посягань, коли відбувається кровозміщення. До сексуального посягання відносять і сексуальну експансію щодо дітей та підлітків, наприклад, використання їх у дитячій порнографії.

Суть сексуальної травми:

- «ненормальне» сексуальне переживання;
- «сексуальні дії, в які втягуються діти і підлітки, що перебувають в положенні залежності і ще, за своїм розвитком, не дозріли для повного усвідомлення ситуації і, відповідно, не можуть дати свою згоду на ці дії»;
- фізичні або психічні посягання на сексуальну недоторканість дитини;
- переслідування з натяками на секс, виставлення напоказ статевих органів, сексуальні ласки, участь або присутність дитини при порнографічних фото- або відеозйомці, участь в акті онанізму або безпосередньо статевому акті.

Непрямі ознаки сексуального насильства:

- нічні кошмари, зміст яких завжди однаковий;
- небажання згадувати і розповідати іншим про ці епізоди дитинства;
- чоловіки піддаються в дитинстві сексуальним зазіханням рідше, ніж жінки, але також відчувають депресію, страх, часто мають шкідливі звички;
- хлопчики, що піддавалися насильству, можуть відчувати: невпевненість у своїй статевій приналежності, що під час дорослішання може привести до зайвої агресивності, за допомогою якої вони намагаються самоствердитися; в зрілому віці у них нерідкі проблеми в області сексуальних відносин; 20–50 % з них самі скоюють розпусні дії відносно дітей.

Особливості відносин між учасниками:

- У дитини складаються хороші відносини з такою людиною. Дитина відчуває, що її люблять, і не уявляє, що з нею можуть так погано вчинити.
- У багатьох випадках постраждалі не заявляють (згідно з підрахунками, поліція дізнається лише у 10 % випадків).
- Вік жертв сексуального насильства: сексуальні посягання відносно дівчаток трапляються найчастіше у 8–11 років, щодо хлопчиків – трохи пізніше.
- При інцесті відносини тривають протягом кількох років.

Шість груп ризику для дітей:

1. Діти жінок, з якими жорстоко поводяться вдома.
2. Діти жінок, які самі були жертвами жорстокого фізичного та/або сексуального поводження в дитинстві.
3. Онуки бабусь/дідусів, які здійснювали сексуальне посягання щодо своїх або чужих дітей.
4. Діти з сімей з неясними віковими межами між поколіннями та з родин, де батьки перебувають в жорсткій залежності один від одного.
5. Брати/сестри дитини, яку вже сексуально використовують.
6. Діти-інваліди з порушеннями розвитку або ще якось відрізняються від інших дітей.

Діти, які пережили сексуальну травму, відчувають, що це погано. Вони намагаються передати суть того, що сталося словами, поведінкою. Їх важко зрозуміти, їм потрібна особлива чуйність. Іноді вони

нічого не розповідають, соромляться того, що сталося, відчувають страх. Думають, що, можливо, вони одні з такими проблемами.

Більшість дітей додумують те, що трапилося, або обіграють його. Одні вважають, що душа відлітає з тіла, коли це трапляється, інші ж переконують себе в тому, що це поганий сон, треті – що все сталося не з ними, а з кимось іншим.

Фізичні ознаки насильства:

- це може бути: набряк, припухлість, через що дитині важко сидіти, свербіж, кровотечі, пошкодження статевих органів;

- можна також побачити: синці, кондиломи статевих органів у дітей – захворювання, яке передається статевим шляхом. Вони завжди дають привід до ретельного з'ясування можливого сексуального посягання!

- наявність сперми, інфекції (гонореї, хламідіози), які можна виявити за допомогою аналізів.

За офіційною статистикою, в останні роки в Україні щорічно зазнають сексуального насильства понад 300 дітей. На жаль, реальна кількість постраждалих у рази більша. Лише окремі випадки надходять до поліції. Більшість злочинів так і залишаються за зачиненими дверима та заплученими очима жертв.

Згідно із дослідженнями Ради Європи, кожна п'ята дитина в Україні стала жертвою різних форм сексуального насильства (від розбещення до зґвалтування).

Чому ж офіційна статистика так відрізняється від соціологічних досліджень? Чому діти мовчать, а злочинці не отримують покарань?

У нашому суспільстві не заведено говорити про сексуальне насильство над дітьми (яке, до речі, зараз набуває нові форми та поширюється в онлайн). Батьки вважають що з їхньою дитиною це ніколи не станеться. Це призводить до неухважності батьків та недовіри. Дітям не вірять навіть у тих рідкісних випадках, коли ті наважуються розповісти свою жахливу правду. А наважитися непросто – злочинці діють двома шляхами: будують дуже гарні стосунки з дитиною (подарунки, час, увага) чи залякують її. У будь-якому випадку це стримує дитину від розповіді.

Саме тому так важливо, щоб із дитиною поруч була доросла людина, якій вона довіряє та відчуває любов і підтримку. Такою людиною можуть бути батьки чи інші рідні, вчитель, керівник спортивної студії чи, наприклад, наставник (якщо дитина в інтернаті). Це значно зменшує ризик потрапляння дитини у пастку насильства та збільшує її шанси на порятунок.

Якщо дитина розповідає про випадок насильства, треба негайно повідомити до поліції. На жаль, цей етап також викликає складнощі та зменшує рівень офіційно зафіксованих випадків (та шансів на покарання злочинців). Дитині можуть не повірити і в поліції, запевнити батьків, що нема потреби писати заяву. Особливо якщо це був випадок розбещення, а не зґвалтування. У нашому суспільстві низький рівень розуміння того, що розбещення дитини – злочин. Треба наполягати на прийнятті заяви та відкритті справи, навіть якщо насильство відбувалося через соціальні мережі (наприклад, вимагання інтимних фото та шантаж).

Отже, насильство над дітьми – це реальна загроза для розвитку суспільства. Адже жорстоке поводження з дітьми в подальшому формує з них соціально дезадаптованих людей, не здатних створювати повноцінну сім'ю, бути гарними батьками, а також є поштовхом до відтворення жорстокості по відношенню до власних дітей.

Суспільство не повинно виявляти нерішучості у боротьбі з насильством над дітьми. Діти – це не власність батьків! Діти – це повноправні члени суспільства! Вони мають право на захист особистості.

УДК 94(477+476)

Панченко А.Ю., магістрант, V курс, істор. фак-т
Науковий керівник – Власюк І.М., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА БІЛОРУСІ У XXI СТ.: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Перші два десятиріччя XXI ст. в соціально-економічній історії України та Республіки Білорусь значно відрізнялися від попередніх 1990-х рр., свідчили про певні здобутки у цій сфері, однак вони не були позбавлені складнощів та кризових явищ.

Насамперед необхідно сказати про позитивні тенденції і зміни у розвитку економіки. Так, щодо України важливо зазначити, що у 2000–2008 рр., після важких 1990-х рр., відбувалося зростання економіки у руслі відновних процесів, що базувалося на використанні переважно радянських потужностей і консервації старої виробничої структури. Залучення іноземних фінансових ресурсів використовувалося переважно на споживання імпортованих товарів, а не розвиток вітчизняного виробництва. Серйозною проблемою була обтяженість української економіки соціальними виплатами (частка соціальних витрат держави збільшилася з 17 до 27 % за 1999–2008 рр.).

Проблемами розвитку національної економіки в Україні на початку XXI ст. були:

- домінування «сировинних» галузей (зокрема ГМК, АПК, хімічної промисловості);
- значна залежність від цінової кон'юнктури зовнішніх ринків;
- низька енергоефективність виробництва;
- зношеність основних виробничих фондів;
- слабка розвиненість внутрішнього ринку.

Протягом останнього кварталу 2008 – III кварталу 2009 рр. в економіці спостерігалися всі класичні вияви депресії: різке скорочення промислового виробництва, параліч фінансово-банківської системи, катастрофічний стан державних фінансів та загроза колапсу системи соціального забезпечення; спад економіки досягав 20,3 %, а скорочення промислового виробництва – 31,8 %.

На думку окремих українських експертів, відсутність державної стратегії нової індустріалізації в Україні залишають її у статусі сировинної економіки з дешевою робочою силою і низькою якістю життя; внутрішній ринок залишається і сьогодні практично нерозвиненим внаслідок низького платоспроможного попиту населення.

Для економіки Білорусі характерною у цей період стала цільова орієнтація на інноваційний розвиток і структурну перебудову економіки, створення нових наукоємних виробництв, розвиток людського потенціалу, зазначених у Програмі соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на 2011–2015 рр. Важливими чинниками цього процесу були: прийняття відповідних програм та стратегій (державних програм інноваційного розвитку Республіки Білорусь на 2007–2010 рр. і на 2011–2015 рр., Національної стратегії сталого розвитку-2020 тощо); входження країни до Митного союзу та Євразійського економічного співробітництва (2015); експортна складова економіки та відповідно багатовекторність зовнішньої політики країни.

Необхідно приділити увагу тому, як Білорусь долала наслідки світової економічної кризи 2009–2010 рр. У Білорусі у 2011 р. було зафіксовано найвищу інфляцію за останні десять років. Прогнозом соціально-економічного розвитку Білорусі у 2011 р. планувалося інфляція на рівні 7,5–8,5 %. Однак, станом на 2012 р., у Білорусі, на відміну від України, майже не було безробіття; також не відбувалася масова приватизація об'єктів державної власності.

Головними труднощами та проблемами білоруської економіки називають:

- зростання дефіциту зовнішньоторговельного балансу;
- збереження високого рівня зношування активної частини основних виробничих засобів, яке перевищує граничне значення (60 %);
- збільшення запасів готової продукції на складах підприємств;
- відставання темпів зростання продуктивності праці від темпів зростання заробітної плати;
- зниження надходжень у країну валютної виручки;
- відставання в проведенні структурних перетворень в економіці, створенні ринкових інститутів та розвитку малого підприємництва.

Основні галузі виробництва продовжували бути монополізованими. В аграрному секторі розпорядження землею обмежено, існувала колгоспна система. Приватні підприємці існують, проте встановлюються фіксовані ціни, здійснюється пряме втручання у діяльність недержавних фірм. Загалом приватний бізнес у Білорусі є обмежено можливим, причому лише за умови покровительства з боку чиновників. Відбувався процес придушення дрібного бізнесу (до 2010 р.).

Про важливі завдання соціально-економічної сфери зокрема йшлося у «Посланні Президента Білорусі О. Лукашенка білоруському народу та Національним зборам» (8.05.2012):

1) модернізація економіки (розкріпачення приватної ініціативи і реальне стимулювання приватних інвестицій, як іноземних, так і вітчизняних);

2) залучення прямих інвестицій; приватизація не повинна бути масовою, має бути прозорою, зрозумілою і точечною; той, хто хоче щось купити у держави, повинен заплатити справедливую ціну; усі працівники підприємства, що приватизується, повинні бути захищені;

3) зростання доходів населення (розумний контроль за цінами з боку держави);

4) створення холдингів і крупних виробничих об'єднань у промисловості (державні корпорації).

За п'ятирічку в Білорусі на початку ХХІ ст. (до 2010 р.) вводилося житла майже у півтора разу більше, ніж в середньому за п'ятирічку в радянські роки. Мільйон осіб за 2005–2010 рр. поліпшили житлові умови. Однак проблеми покращення житлових умов життя є і сьогодні. У республіці було зафіксовано один із найменших серед країн СНД розривів між багатими і бідними, що відображає справедливий розподіл доходів серед соціальних груп населення.

2015 рік для економіки Білорусі був досить складним через процеси стагнації. Країна отримала нові кредити з боку Російської Федерації. З іншого боку, на фоні цих проблем відбулося і потепління у відносинах з ЄС, зняття санкцій з вищих державних чиновників республіки.

Якщо у 2000 р. чисельність населення Білорусі становила 9,9 млн. осіб, то у 2018 р. – 9,4 млн. (в Україні – відповідно 49,4 млн. та 42,3 млн. осіб). Республіка Білорусь увійшла в групу розвинутих держав з високим рівнем людського розвитку і зайняла 52-е місце (2016 р.), випередивши Казахстан (56), Азербайджан (78), Україну (84), Грузію (70) і Вірменію (84).

Отже, як бачимо, соціально-економічний розвиток України та Білорусі у ХХІ ст. мав як окремі однакові проблеми, так і відмінності у реалізації актуальних завдань. Білорусь у цьому мала більше позитивних здобутків і динаміки.

УДК 94(477)

**Рачкинда Ф.Ф., студ., І курс, гр. КІ-4, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет**

БІЙ ПІД КРУТАМИ ЯК ПРИКЛАД НЕЗЛОМЛЕНОГО ДУХУ ПРОСТИХ СТУДЕНТІВ

Мало яка інша подія в історії України є настільки ж відомою, як бій під Крутами. Він посідає чільне місце в національній історичній пам'яті. В той момент загинуло чимало курсантів, котрі були нашими ровесниками. Вони боролися за права незалежності України і виступали проти більшовицьких військ. Вони були сильні і незламні духом, боролися до останнього. Чимало людей задаються питаннями: «Чому ж молоду державу захищали необстріляні студенти-добровольці, а не військо? Як відбувався нерівний бій?»

Були такі передумови бою. На той час в Україні діяла влада – Українська Центральна Рада, до складу якої входили як політичні, так і громадські, культурні й професійні організації. Історики стверджують, що основною помилкою тодішнього парламенту була відсутність військового стрижня в Україні. І коли під боком держава має такого ворога, як більшовицька Росія, відсутність армії означає завершення політичного і соціального існування країни.

Відповідно, більшовицька Росія не хотіла, аби великий шмат землі з родючими сільськогосподарськими угіддями, величезним промисловим потенціалом та унікальною культурою відділявся і ставав незалежною країною. Отже, більшовики вимагали легалізувати їхні військові загони в Україні й припинити їхнє роззброєння. Зазначалося, що в разі невиконання вимог російський радянський уряд вважатиме Центральну Раду в стані відкритої війни проти нього. Цей документ мав назву Маніфест з ультимативними вимогами.

На початку січня 1918 року більшовики встановили контроль у Харківській, Катеринославській та Полтавській губерніях та розгорнули наступ на Київ. Шлях на місто більшовицькі війська вели двома групами: одна вздовж залізниці Харків-Полтава-Київ, друга – у напрямі Курськ-Бахмач-Київ.

Захищати столицю було нікому. 15-тисячна армія, яку на той момент мала УНР, була деморалізована довгою війною. Розчарована в політиці Центральної Ради, та, врешті-решт, порушила наказ. Значну роль в цьому зіграла також більшовицька пропаганда. В цих умовах стати на захист Києва були здатні, мабуть, лише гімназисти та студенти. 5 січня 1918 року було створено студентський курінь Січових стрільців. Він нараховував дві сотні добровольців, в основному студентів київських вишів. Керівництво загоном взяв на себе старшина Андрій Омельченко.

Центральна Рада УНР у своєму підпорядкуванні мала окремі частини колишньої російської армії, що були українізовані, а також сформовані із добровольців підрозділи, серед яких варто назвати курінь Січових стрільців на чолі з Євгеном Коновальцем, загони вільного козацтва та сформований Симоном Петлюрою Гайдамацький Кіш Слобідської України. Саме добровольці і стали опорою Центральної Ради.

24–27 січня 1918 року запеклі бої розгорнулися за станцію Бахмач. Оборона цього міста є однією з героїчних і маловідомих сторінок в історії визвольної боротьби українського народу.

Українські війська були змушені залишити Бахмач й відступити до станції Крути. З надзвичайним піднесенням чекали оборонці прибуття підкріплень. Та коли о 4 годині ранку 29 січня 1918 року ешелон з 1-ю Українською юнацькою школою й студентською сотнею прибув до Крут, на Ф. Тимченка і його бійців чекало велике розчарування.

Боездатність стомлених і виснажених юнаків 1-ї Української військової школи залишала бажати кращого, а «Січові стрільці» виявилися невишколеними й погано екіпірованими студентами й гімназистами.

Загалом, за різними підрахунками, у Крутах 29 січня 1918 року перебувало від 420 до 520 українських вояків, юнаків та студентів, які мали на озброєнні до 16 кулеметів та одну гармату на залізничній платформі.

Впродовж усього дня вони вели бій за станцію з більшовицькими військами загальною чисельністю (за твердженням більшості джерел) понад 3000 осіб, в їх числі було 400 балтійських матросів. Усі добре озброєні і з артилерією.

Аби ускладнити для більшовиків просування на захід, українські патріоти пошкодили залізницю на ділянці між станціями Плиски і Крути. Дізнавшись про те, що на станції Плиски перебуває ворожий бронепотяг, Д. Носенко надвечір 29 січня вислав кінний відділ «Куреня Смерті» в обхід цієї станції із завданням пошкодити колію. Однак червоні відбили напад, не давши відрізати себе від сполучення із Бахмачем.

Зневірившись у можливості протистояти більшовикам, 13-й Січовий полк від'їхав у запілля для демобілізації. Під командуванням сотника Д. Носенка залишилось сто вільних козаків й вояків «Куреня Смерті», 300 юнаків 1-ї Української військової школи й 116 січовиків Помічного куреня.

Як згадував А. Гончаренко, разом сили оборонців станції Крути налічували 20 старшин і 500 бійців. Носенко був упевнений, що не зможе втримати позицію без підкріплень. Сотник Ф. Тимченко від'їхав до Ніжина, щоб спробувати переконати розташований там курінь ім. Т. Шевченка приєднатися до оборони станції Крути.

Після запеклого багатогодинного бою, користуючись приємком, українські війська організовано відступили зі станції Крути до своїх ешелонів. 27 студентів та гімназистів, які знаходилися у резерві, під час відступу потрапили у полон. І наступного дня ці 27 героїв були розстріляні або замордовані.

Хід бою міг скластися на користь українців, якби в цей час на допомогу прийшов більший загін під керівництвом Симона Петлюри, який був коло станції Бобрик. Однак їм довелося йти на Київ та придушувати пробільшовицьке збройне повстання на заводі «Арсенал». Таке рішення прийняв Петлюра.

За підрахунками сучасних істориків, втрати українських військ під Крутами оцінюють у 70–100 загиблих. Серед них – 37–39 вбитих у бою та розстріляних студентів і гімназистів. На сьогодні відомі прізвища 20 з них. Це студенти Народного університету Олександр Шерстюк, Ісидор Пурик, Борозенко-Конончук, Головащук, Чижов, Сірик, Омельченко (сотник); студенти університету Св. Володимира Олександр Попович, Володимир Шульгин, Микола Лизогуб, Божко-Божинський, Дмитренко, Андріїв; гімназисти 2-ї Кирило-Мефодіївської гімназії Андрій Соколовський, Євген Тернавський, Володимир Гнаткевич (з 6-го класу), Григорій Піпський (галичанин), Іван Сорокевич (з 7-го класу), Павло Кольченко (прапорщик), Микола Ганкевич (з 8-го класу).

У лютому 1918 року між УНР і країнами Четверного союзу було підписано Берестейський мирний договір, який означав вихід України з Першої світової війни. Бій під Крутами дав змогу УЦР взяти участь в угоді. Тоді Українська Народна Республіка була визнана незалежною та рівноправною державою. Сталося це завдяки затримці російсько-більшовицьких нападників у бою під Крутами. Внаслідок того бою агресори-нападники втратили боєздатність на чотири дні.

За рішенням Центральної Ради від 19 березня 1918 року було вирішено урочисто перепоховати полеглих студентів на Аскольдовій могилі в Києві. Тіла вояків-студентів було перевезено до місця, де відбулася громадська жалоба і поховання. На церемонії виступив Михайло Грушевський, який назвав цей учинок київської молоді – героїчним.

Втрати більшовицьких військ під Крутами були значними, сягали тільки вбитими 300 вояків. На вшанування пам'яті Павло Тичина написав вірш, присвячений вшануванню полеглих – «Пам'яті тридцяти».

*На Аскольдовій могилі
Поховали їх –
Тридцять мучнів українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! –
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука? –
Квитне сонце, грає вітер
І Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн?
Боже, покарай! –
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих. –
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.*

21 (8) березня 1918 р.

УДК 94(477)

Романько Д.В., студ., I курс, гр. ТРТ-4, ФКІТМР
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ В ПЕРІОД ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Про Трипільську культуру сказано вже чимало, проте трипільці досі залишаються «білою плямою» в історії України, й далеко не кожен знає про них. А тим часом такі символи, як «інь» та «янь», «свастика», солярний хрест та меандрові орнаменти, першими з'явилися саме в Трипіллі. Чому трипільці спалювали свої помешкання перед тим, як піти? Чи є ми нащадками трипільців? Ці та інші питання досі хвилюють істориків. Трипілля – одна із найзагадковіших допотопних цивілізацій. Спробуємо зробити невеличкий екскурс в їх життя.

Трипільська культура – це археологічна культура доби неоліту та енеоліту (близько 7000–2750 рр. до н. е).

Археологи відкрили величезні поселення, за плануванням схожі на міста:

- вони мають значну площу 100–450 га;
- для них характерні складне планування і кругова структура;
- являють собою житлові, господарчі та храмові споруди;
- населення могло досягати до 10 000 осіб і більше.

Будинки трипільських протоміст споруджувалися впритул один до одного, утворюючи до двох ліній укріплень. Перша лінія оточувала центр, а друга знаходилася на віддалі, яка відповідає польоту стріли з першої. Масштаби укріплень справді вражали своїми розмірами: цитадель поселення біля Майданецького протоміста майже 1 км в довжину, така ж в Тальянках – 3,5 км.

1981 року почалися дослідження поселення в Тальянках Тальнівського району Черкаської області. У плані це витягнутий овал з площею в 450 га, довжина поселення близько 3 км, а ширина – в середньому 1,5 км. З 1981 по 2009 рр. на поселенні розкопані залишки 43 наземних і однієї заглибленої споруди.

Інтер'єр усіх жител в Тальянках практично однаковий. Піч розміщувалася праворуч від входу в кутку між перегородкою, що відокремлювала сіни від житлової кімнати і правою подовжньою стіною. З двох боків її оточувало припичне підвищення. Розміри пічної споруди складали близько 2×2–2,5 м. Достовірних слідів склепінь печей дуже мало. Судячи по окремих фрагментах, можна уявити, що це був товстий (5–6 см) шар глини, спочатку намащений на дерев'яний каркас, який потім вигорів. Черені печей складалися з кількох шарів намащених глиною з домішкою не полови, а піску, що дозволяє їх чітко визначати під час розкопок. Таких шарів завтовшки від 4 до 11 см зустрічається до 4-х. У північно-західному секторі поселення (простір між внутрішнім оперізуючим рядом жител і коротким паралельним рядом внутрішньої забудови) був виявлений величезний овальний у плані котлован шириною 19 м і завдовжки 38 м. Можна припускати, що спочатку котлован використовувався як кар'єр, в якому, очевидно, проводилася підготовка великих об'ємів будівельного розчину для спорудження навколишніх будинків. Лесовидний суглинок тут спускався, змішувався з половиною і – оскільки для приготування розчину була потрібна велика кількість води, а найближче джерело знаходилося на відстані близько 0,5 км – замішувався після дощу. При виявленні лінзи пластичної глини центральна найглибша частина ями стала використовуватися як кар'єр-сховище для керамічного виробництва, тим більше, що стікаюча по пологих стінках котловану дощова вода забезпечувала необхідні умови для відстоювання глини в процесі підготовки керамічного тіста. В процесі розкопок були отримані великі колекції матеріалів, що характеризують різноманітні аспекти життя населення, яке залишило це поселення, та свідчать про високий рівень розвитку культури і господарства (землеробства і тваринництва). Це величезні колекції кераміки, пластика, що зображає людей і тварин, моделі будинків і транспортних засобів (сани), знаряддя праці з кременя і інших порід каменя, глини, кістки, рогу, а також єдиний предмет з міді – невелике чотиригранне в перетині шило. Для виготовлення знарядь праці, зброї трипільці використовували кремень, камінь, кістку або ріг. Дослідження мідних виробів показало, що частина з них виготовлена із металу, видобутого трипільцями на території України.

Основу економіки трипільців, однак, складала аграрна галузь. Тут, на території України, вони мали можливість використовувати величезні площі родючих земель, а природні умови у V–IV тис. до н. е. були достатньо сприятливими, аби отримувати пристойні врожаї невибагливих півчастих пшениць, ячменю та інших злаків. Багаті пасовиська у долинах великих річок – Дніпра, Дністра, Південного Бугу давали змогу випасати худобу, в лісах можна було полювати, річки багаті рибою.

УДК 329.78

Русятинська А.О., студ., I курс, гр. КІ-4, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е, к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ, ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

На сьогодні, коли у нашій державі є запекла боротьба за незалежність і непорушний суверенітет, виникає необхідність у діяльності юнацьких громадських організацій як для формування особистості, так й для становлення та захисту державності України.

Система національно-патріотичного виховання безпосередньо пов'язана з обороноздатністю держави. Порушення територіальної цілісності Української держави, бойові дії на Сході України вкотре довели необхідність військово-патріотичного виховання молоді як запоруки безпеки держави.

Участь у подібних організаціях дає особистості унікальну можливість зростати на національних традиціях не лише фізично, а й духовно. Особистість засвоює певні цінності, набуває досвіду, формуються такі важливі якості, як працелюбність, відповідальність, ініціативність, повага, доброзичливість, толерантність, почуття причетності до доленосних подій в історії України.

У педагогічній літературі немає чіткого розмежування понять «дитяча» чи «молодіжна громадська організація». Часто до них вживають ці два терміни. Разом з тим, у науковій літературі існують різні підходи до визначення. У Законі України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» зазначено: «Молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних суспільних інтересів». «Дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству».

Кандидат політичних наук В. Головенько у праці «Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення» виокремлює чотири періоди українського молодіжного руху.

- Перший – зародження молодіжного руху (з часу появи молодіжних об'єднань і до кінця XIX ст.).
- Другий – становлення молодіжного руху (з кінця XIX ст. й до середини 20–30-х рр. XX ст.).
- Третій – комсомольсько-піонерський (з кінця 20–30-х до середини 80-х рр. XX ст.).
- Четвертий – відродження молодіжного руху України. Бере початок із середини 80-х рр. XX ст. і до сьогодні.

Лише під час II та IV періодів молодіжні організації мали патріотичний характер.

Перші патріотичні молодіжні організації виникли в Західній Україні наприкінці XIX ст. тому, що склалися необхідні умови: зростання національної свідомості серед провідних верств суспільства; поява політичних партій, які висували ідею державної незалежності. Виникає необхідність у силі, яка б виборола самостійність. В. Кулачковський, що стояв біля витоків «Сокола», зазначає: «Українська нація закута у залізні кайдани, які нелегко розірвати. Нам треба залізної сили, а тоді порвемо кайдани. Бракує нам товариства, що вчить розвивати силу кожного українця. Таке товариство маємо заснувати».

Патріотичні дитячі-юнацькі організації в Західній Україні були представлені діяльністю пожежно-руханкових товариств «Сокіл» (один з засновників Василь Нагірний), «Січ» (голова – Кирило Трильовський) та молодіжного товариства «Пласт» (Олександр Тисовський). Товариства мали подібні цілі. «Тільки фізично і морально сильна нація, – наголошував В. Нагірний, – зможе забезпечити своє існування та зберегти свою незалежність, а якщо її немає – здобути її». Характер діяльності організацій – гімнастично-спортивний, туристичний, збирання історико-краєзнавчого матеріалу. Центром діяльності був Львів, з часом поширили діяльність й на Наддніпрянську Україну. Назва «Сокіл» запозичена у чехів, а «Січ» й «Пласт» – українські, являють собою наслідування давніх запорожців.

28 червня 1914 р. вулицями Львова пройшла багатотисячна хода «Січі», «Сокола» й «Пласту», присвячена сотій річниці від дня народження Т. Шевченка. Ця подія засвідчила консолідацію українського населення краю, показала міць українських військових організацій, готовність їх стати на захист національних інтересів. Саме їхні вихованці зовсім скоро стали активними бійцями легіону УСС під час Першої світової війни. У 1930 р. польська влада заборонила «Пласт» і «Січ», а радянська у 1939 р. – «Сокіл».

У Наддніпрянській Україні на початку XX ст. склалися менш сприятливі історичні умови для державотворення, тому й функціонування патріотичних організацій було обмежено. У першій третині XX ст. на підконтрольних Росії українських землях діяли такі молодіжні організації: «Пласт», «Сокіл» й Спілка Української Молоді, яка виникає у 1925 р. на чолі з М. Павлушковым (мета – визволення України). У 1926 р. відбувається включення СУМ до Спілки Визволення України, але вже 1929 р. їх

викрито, відбулися арешти й судовий процес у 1930 р. «Пласт» було насильно приєднано до «Бой-скаутів Росії», а «Сокіл» – до російського «Сокільського союзу». Та, не дивлячись на перешкоди, вони мали вплив на формування національної свідомості українців Наддніпрянщини.

Політичні реформи 80-х рр. XX ст. в СРСР, зростання національної свідомості серед українців стали необхідними передумовами відродження старих та становлення нових молодіжних громадських організацій у майже всіх регіонах України. На сучасному етапі спектр патріотичних дитячо-юнацьких організацій представлений діяльністю Молодого Народного Руху, Національного Альянсу, «Січі», «Пласту».

З 2003 р. в навчальні заклади України впроваджується Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»), яка є системною формою роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи. З 2009–2012 рр. робота з патріотичного виховання набула системного характеру. За 9 років систематичної роботи державних установ і громадських організацій на базі гри «Джура» фактично сформовано загальнодержавну систему національно-патріотичного виховання учнівської молоді.

Джурами на Січі називали хлопців-підлітків, що були помічниками і зброєносцями в досвідчених запорозьких козаків і військових старшин, проходячи при них школу військового мистецтва й фізичного й духовного загартовування, переймаючи їхній бойовий досвід. Інститут джур був дуже поширений і авторитетний, бо існував протягом усієї історії козацтва. Стати джурую міг не кожен, а лише той, хто годився до козацької служби, пройшовши певні випробовування, – як фізичні, так і моральні. Причому духовна загартованість передувала фізичній, якої набували впродовж кількох років.

Озерненська гімназія прилучилася до участі у грі «Джура» у 2014 р. Ми це пов'язуємо з агресією на Сході України, яка, з однієї сторони, сприяла росту патріотизму серед громадян, а з іншої – продемонструвала необхідність у його формуванні. В перший рік участі організацією рою «Нащадки козаків» займалася соціальний педагог гімназії О. О. Копалб. За цей час було набуто певного досвіду.

Символіка рою має у своїй основі як традиційні елементи, так і особливі. Зі слів Л. Мельник: «На початку емблемою була печатка Війська Запорізького. У 2015 р., після перемоги у I етапі гри, нас приїхала привітати волонтерська організація «Волонтери Полісся» на чолі з О. Філінським. Член організації І. Іванов (позивний – «Коваль») викував із залишків снарядів козацькі хрести, які були вручені «Нащадкам козаків», вони й стали новою емблемою».

Додаткова відзнака – проект вчителя трудового навчання М. Суворіної-Шмідтке, під час якого учасники рою на рукаві вишили емблему. Клич «Нащадків козаків»: «Наш приятель – вітер сміливий, відвага – це наш заповіт, ми роду козацького діти, землі української цвіт».

Молодіжні громадські організації як форма прояву соціальної активності молоді переживають разом з Українською державою складний період суспільно-політичних та економічних трансформацій. Організований молодіжний рух в Україні розвивається, інституціалізується і формує розвинену систему зі специфічною внутрішньою структурою та механізмами взаємодії із зовнішнім оточенням.

УДК 811.161

Руцька О.Р., магістрант, курс М1, гр. 12

ННІ філології та журналістики

Науковий керівник – Ящук Л.В., к.філол.н., доц.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ЖИТОМИРСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Ціннісні орієнтири окремої особистості та соціуму загалом перебувають у центрі уваги дослідників, адже система цінностей – це фундамент, на якому базується особистість, і саме цінності зумовлюють поведінку й моральність людей. Особливу увагу науковці звертають на ціннісні орієнтири студентства – прогресивної та передової частини молоді, чиї цінності зумовлюють подальший розвиток суспільства.

Проблему ціннісних орієнтирів активно розробляли українські (А.О. Ручка, О.В. Бабкіна, Ю.Б. Савельєв, М.Й. Варій, Л.Г. Сокурянська) та зарубіжні вчені (Д. Пантич, А.Г. Маслоу, А.А. Мітрикас, У.Л. Колб, Н.А. Журавльова). Проте й досі в науці не сформульовано єдиної, визнаної всіма дефініції поняття «цінність», натомість існує велика кількість визначень, які суттєво відрізняються одне від одного. Таку відмінність між дефініціями цього поняття можна пояснити різними науковими підходами, але іноді різниця у визначенні цінностей трапляється і в одній науці. Наприклад, відомі американські дослідники У. Томас і Ф. Знанецький у книзі «Польський селянин в Європі та Америці» написали, що «під соціальною цінністю ми розуміємо будь-який предмет, наділений емпіричним змістом, який доступний членам соціальної групи, а також значенням, унаслідок якого він є або може бути об'єктом дії». При такому тлумаченні соціальні цінності – це їжа, інструменти, міфи, книги, навчальні заклади й наукові теорії. Кожна із цих цінностей має свій емпіричний зміст, який можна побачити, почути, понюхати чи відчутти. Водночас директор інституту суспільних наук Белградського університету Драгомир Пантич вважає цінності відносно стабільними, загальними й ієрархічно організованими характеристиками індивіда (схильності) та групи (елементи суспільної свідомості), що були сформовані внаслідок взаємодії історичних, актуально-соціальних й індивідуальних чинників, які спрямовують поведінку своїх носіїв до певних цілей. Учений звертає увагу на те, що цінності являють собою історично запрограмовані реляційні індивідуальні та суспільні явища.

Мета розвідки – визначити систему ціннісних орієнтирів студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка, звернути увагу на ядерні і периферійні цінності студентів різних факультетів чоловічої і жіночої статі. Дослідження було проведене на основі анкетування, у якому взяли участь 100 студентів ЖДУ ім. І. Франка, що навчаються в ННІ філології та журналістики, на факультеті фізичного виховання та спорту й на історичному факультеті.

За результатами анкетування визначено, що *кохання*, *визнання* та *дозвілля* – ядерні цінності для опитаних студентів, а *статус у суспільстві* – периферійна в їхній системі цінностей. Це, очевидно, зумовлено вибором фаху, бо, на жаль, сьогодні педагог не престижна професія в українському суспільстві. Крім того, дослідження засвідчило значні відмінності в системах ціннісних орієнтирів студентів залежно від їхньої статі та факультету, на якому вони навчаються.

Зокрема, найбільш вагомими для студентів чоловічої статі історичного факультету стали такі цінності, як *визнання* та *кохання*, а найменш важлива цінність – *сім'я*. У системі цінностей студенток цього факультету виявлена незвична комбінація ядерних цінностей: *матеріальні блага*, *альтруїзм* та *визнання*. Альтруїзм і меркантилізм – діаметрально протилежні явища, що не можуть «мирно співіснувати» й одночасно визначати поведінку особистості, оскільки вони неминуче вступають у конфлікт. Такий набір ядерних цінностей може бути пов'язаний з тим, що з дитинства людину переконують: лише добрі люди подобаються іншим. У дорослому віці це викликає несвідому звичку декларувати свою доброту. Зовнішня краса – периферійна цінність для цієї групи респондентів.

Студенти факультету фізичного виховання і спорту відзначили, що найважливіші речі в їхньому житті – *кохання* й *дозвілля*, а найменш важливі – *статус* і *творчість*. Значно відрізняються ядерні цінності студенток цього факультету, бо найважливішими для них є *стосунки зі старшими*, *сєнс життя* й *альтруїзм*. Натомість *статус* – периферійна цінність для всіх респондентів цієї групи.

Кохання й *дозвілля* – ядерні цінності для студентів чоловічої статі ННІ філології та журналістики, а *освіта* – периферійна, що доволі дивно для людей, які вирішили як мінімум чотири роки присвятити здобуттю такої освіти. Найбільш вагоме значення в системі ціннісних орієнтирів для студенток цього інституту мають *кохання* та *визнання*, а найменш важливий для них *власний статус* у суспільстві.

Отже, для більшої частини студентів ЖДУ ім. І. Франка характерний індивідуалізм, оскільки пріоритетні для молоді ті цінності, які сприяють задоволенню й отриманню певних благ від життя; духовні цінності ядерні для незначної кількості респондентів. Це дослідження виявило значні відмінності між реальною ситуацією і звичними для всіх стереотипами про систему цінностей різних суспільних груп, що найяскравіше виявилось в ставленні студентів різної статі до кохання, яке для чоловіків, у супереччя стереотипам, набагато важливіше, ніж для жінок.

УДК 94(477)«1917/1921»

Салімонович В.Ю., студ., курс I, гр. 12, істор. фак-т
Науковий керівник – Гуцало Л.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Процес національного державотворення і політичного відродження нації, який почав домінувати в Україні після розвалу російського самодержавства, стимулював розвиток української освіти, культури. Державні та громадські діячі того часу прагнули зробити все, щоб українська нація якнайшвидше утвердила себе політично й культурно.

Виробляти системний підхід почали I (квітень 1917 р.) та II (серпень 1917 р.) Педагогічні з'їзди. Шляхами утворення національної вищої школи було визначено як українізацію існуючих вищих шкіл, так і відкриття нових українських вузів. Так, 5 жовтня 1917 р. у Києві було відкрито перший український народний університет із завданням – «дати загальну наукову освіту і такі наукові відомості, які дає університет державний, ... поставивши в центр викладання українознавство». А вже у 27 липні 1918 р. народний університет було перетворено на Київський державний український університет. Професура в ньому майже вся складалася з українських науковців, багато з них – видатні вчені: М. Кравчук, Ф. Мітенко, А. Кримський, С. Тимошенко, Б. Кістяківський, І. Огієнко, А. Лобода, М. Туган-Барановський, О. Корчак-Чепурківський та ін. Варто зазначити, що в кожному наборі понад 90 % студентів становили українці з провінцій.

У березні 1918 р. рада лекторів Київського українського університету порушила питання в уряді про заснування мережі подібних закладів по всій Україні. В результаті 22 жовтня того ж року було відкрито Український державний університет у Кам'янці-Подільському, на чолі з І. Огієнком. У вищі викладали: Д. Дорошенко, М. Драй-Хмара, В. Біднов, М. Столяров та ін.

Основою виховної роботи університету стало формування національної свідомості майбутніх фахівців, утвердження поваги до української держави та її законів.

У 1918 р. було засновано Український історико-філологічний факультет у Полтаві, де працювали Д. Багалій, Ф. Шміт, М. Сумцов, Н. Мірза-Авак'янц.

Вище згадані Українські університети, а також Катеринославський, Педагогічна академія, Ніжинський історично-філологічний інститут кн. Безбородька, вищі жіночі курси та ін. ставали просвітницькими та громадськими центрами, сприяли поширенню української літературної мови, активізували краєзнавчу роботу.

Улітку 1919 р. Наркомат освіти України прийняв рішення про створення в Житомирі вчительського інституту, а також було сформовано першу педагогічну Раду на чолі з П. Абрамовичем та розпочато роботу з підбору слухачів та викладачів до новоствореного інституту. Приміщенням для інституту став споруджений ще в 1862 році навчальний корпус Житомирської чоловічої гімназії, яка перестала функціонувати в 1918 р.

16 жовтня 1919 року почалися заняття на словесно-історичному, фізико-математичному та природничо-географічному факультетах. Спочатку інститут мав назву Волинського, а згодом – Житомирського педагогічного.

Першими студентами стали 53 слухачі дворічних педагогічних курсів, учителі навколишніх сіл, 5 випускників гімназії й ті, хто перевівся з інших університетів, зокрема Київського. На початку 1920 р. студентами були 350 осіб, але фактично навчалося 180.

Інститут почав свою роботу як педагогічний, згодом його було перетворено на вчительський, а потім реорганізовано, як і всі університети і вчительські інститути, в інститут народної освіти.

Процес українізації доволі швидко охопив і приватні навчальні заклади у традиційно російськомовних районах, що було свідченням зростання попиту на українську культуру.

Наголошуючи на необхідності прийти, зрештою, до суцільної націоналізації університетів в Україні, Д. Дорошенко назвав її вінцем створення національної системи освіти.

На II з'їзді професорів та викладачів вищих державних і приватних навчальних закладів міст Києва, Харкова, Одеси, Катеринослава, Ніжина, який проходив у Києві 21–25 травня 1918 р., зазначалося, що з'їзд вважає недоречним злиття Українського народного університету з Київським університетом св. Володимира. Дійсно, оскільки українізація існуючих вищих шкіл зустріла рішучий опір з боку більшості старих професорів, насамперед університетів Київського св. Володимира, Новоросійського та Харківського, Київського політехнічного інституту, після тривалих дебатів дійшли згоди створити в університетах кафедри з української історії, філософії та інших дисциплін. Водночас наукові інституції організували по всій країні систематичні українські університетські курси.

У 1919 р. було введено «Тимчасове положення ... про керування вищими навчальними закладами», відповідно до якого у вишах освіта мали проводитися у трьох напрямках: науковому, науково-навчальному і просвітницькому. Керувати університетом повинні були відповідні ради, що складалися з делегатів факультетських рад. Таким чином, «Тимчасове положення ...» було основним документом, що поклав початок централізованій системі управління вищою школою, зокрема, університетською освітою.

Діячі освіти почали будувати систему вищої освіти за зразком професійно-технічних навчальних закладів. Вони вважали, що старі університети були відірвані від життя. На думку керівників освіти, університети практично не готували спеціалістів визначеного, явно окресленого профілю. Виняток становили лише студенти медичного і юридичного факультетів. Особливий критиці піддавалася система підготовки фахівців на історико-філологічному і фізико-математичному факультетах. Студенти, які закінчують саме ці факультети, ставали викладачами шкіл, ремісничих училищ, технікумів.

Нова концепція практицизму і професіоналізму знайшла своє відображення в рішенні наради «Про реформу вищої школи» (1920 р.), яке передбачало створення у вишах вузькоспеціалізованих факультетів із трирічним терміном навчання. Це положення поширювалося і на університети: замість філологічного і природного факультетів повинен бути створений педагогічний з різними спеціалізаціями. Це було відображенням тенденції розвитку вищої освіти за кордоном, пов'язаної з появою на початку XX ст. педагогічних факультетів у деяких американських університетах. Необхідність створення педагогічних факультетів в університетах диктувалася потребами народної освіти, підвищенням якості підготовки вчителів. Передбачалося, що в процесі реорганізації університетів удасться визначити профіль випускників, розробити нові навчальні плани і програми, ввести суспільні дисципліни, підготувати нові професорсько-педагогічні кадри.

У 1920 р. Наркомпрос України ліквідував університети в Києві, Харкові, Одесі, Катеринославі та Сімферополі. Розпочався етап твердження військово-комуністичного стилю керування вищою освітою. Прямими спадкоємцями ліквідованих університетів стали самостійні медичні і юридичні інститути і тимчасові вищі педагогічні курси, створені на базі історико-філологічних і фізико-математичних факультетів.

Тимчасові вищі педагогічні курси виявилися установами нежиттєздатними. Спроба додати найбільше «теоретичним», відірваним від життя факультетам педагогічний профіль не викликала підтримки ні серед професорів, ні серед студентів.

На базі факультетів університетів були створені інститути фізико-математичних наук, а історико-філологічні факультети були перетворені в інститути гуманітарних-суспільних наук. Також виникли нові вищі навчальні заклади – Академії теоретичних знань, що складалися з інституту суспільних наук і інституту фізико-математичних наук.

У 1920–1921 навчальному році в 225 радянських вузах навчалось понад 170 тис. студентів, що в 2 рази перевищувало довоєнний рівень.

Отже, система вищих навчальних закладів, задля втілення національної ідеї, будувала освітньо-виховний процес на історичних та соціокультурних традиціях свого народу.

Українська вища освіта розвивалась за аналогом шкільної освіти поетапно, в залежності від політичної ситуації в країні – від Лютневої революції 1917 р. до кінця листопада 1920 р. Україна пережила кілька змін влади, з яких кожна, якщо не вносила чогось свого, нового, то не руйнувала систему старої освіти.

ЕТИКЕТ І КУЛЬТУРА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

На даний час існує потреба в підготовці підприємців, здатних розвивати бізнесові стосунки та стосунки в організаціях на цивілізованій основі, яка значною мірою визначається моральними цінностями.

Важливим аспектом професійної компетентності підприємця є його рівень психологічної культури, який включає в себе знання психологічних закономірностей розвитку та проявів психіки особистості, психологічних аспектів спілкування та взаємодії в різних соціальних групах, знання психології управління, а також уміння набуті знання використовувати.

Як складова етики бізнесу та теорії управління, етика ділового спілкування визначає систему моральних цінностей, критеріїв та параметрів у відносинах між виробниками і споживачами, між організаціями, підприємствами та державою, а також у відносинах між керівниками і співробітниками організації та в організації загалом.

Етика ділового спілкування виконує функції не тільки моральної оцінки, а й присутня в прийнятті рішень, що дозволяє вирішувати суперечливі етичні проблеми в бізнесі та організаціях. Саме тому розробляються і втілюються в практику правила і вимоги етики ділового спілкування, які повинен засвоїти майбутній підприємець, як у процесі навчання, так і у практичній його роботі.

Слово «етикет» увійшло в лексикон за часів правління французького короля Людовіка XIV (XVII ст.) як порядок і форма ввічливості при дворах монархів. На одному з вишуканих, величезних прийомів короля гості одержали картки (етикетки) зі зводом правил поведінки в конкретних церемоніях.

Існує п'ять видів етикету: придворний, військовий, дипломатичний, загальногромадянський і діловий (службовий).

В етикеті, як правило, закладені певні моральні принципи. Водночас етикет має суто зовнішню, часом відірвану від свого морального змісту, форму. Адже за суворим дотриманням правил етикету може критися недоброзичливе ставлення до інших. В цьому разі етикет стає формою лицемірства.

Безпосередньо з мораллю пов'язані такі норми етикету: ввічливість, тактовність, коректність, вихованість.

Однією з причин, чому інвестиції в Україну надаються іноземними інвесторами не дуже охоче, є недовіра до наших підприємців, які не завжди дотримуються слова, підписаних контрактів, порушують етичні принципи ведення бізнесу, етику ділових стосунків.

Економічна діяльність, бізнес, підприємницька діяльність можуть успішно здійснюватися тільки за наявності загальноприйнятих етичних норм. Повинні існувати певні правила, норми, які вказують яка поведінка є допустимою, а яка ні. Адже, якщо діловий партнер не «тримає слово», зриваються переговори, поставляються неякісні товари, відбувається обман, нечесна конкуренція, неповага, грубість до партнерів, клієнтів, покупця – це все буде гальмувати економічні успіхи, бізнес.

Деякі з етичних правил, норм записані у вигляді законів і нормативів, деякі є елементом традиції, культури, моралі. Вже у Біблії сказано: «Не вимагай хабарів», «Не кради», «Поводьтеся з іншими людьми так, як ви бажаєте, щоб поводитися з вами».

Сукупність цих формальних і неформальних норм складає *поняття етики ділового спілкування*. Етика ділового спілкування – система знань про моральні аспекти ділових стосунків між людьми, а також людиною і суспільством. Як складова *економічної етики* та *етики бізнесу*, етика ділового спілкування визначає систему моральних цінностей, критеріїв та параметрів у відносинах між виробниками і споживачами, між організаціями (підприємствами), між організаціями та державою, в самих організаціях та ін.

Використання принципів та норм етики ділового спілкування впливає на:

- *регулювання відносин між економічними суб'єктами ринку* на підставі виконання договірних зобов'язань та дотримання права (виконання сторонами контрактних зобов'язань, покриття збитків партнеру в разі заподіяння шкоди, запобігання порушенням ділової практики та вільної конкуренції, додержання правил та норм, що стосуються реклами, використання товарних знаків та ін.);
- *виконання норм та правил державного регулювання*, в основі яких заходи контролю з боку держави за дотриманням законодавства, стандартів, постанов та розпоряджень з конкретних питань підприємницької діяльності;
- *регулювання відносин бізнесу із споживачами*, направлене на сумлінне ставлення до споживача (чесність та достовірність характеру реклами, задоволення вимог споживачів щодо кількості, якості, асортименту, новизни, технічних характеристик товарів, дотримання стандартів та вимог щодо сертифікації продукції та ін);

- *відносини бізнесу із суспільством*, які передбачають рішення та дії підприємців, спрямовані на підвищення рівня життя як працівників організації, так і суспільства загалом;
- *культуру ділового партнерства*, що базується на довірі, добропорядності, чесності, вмінні тримати своє слово, виключенні обману, безвідповідальності, зловживань довірою партнера, а також забезпеченні етичного ставлення підприємця до своїх працівників.

Важливою запорукою успішної діяльності організації є *підприємницька діяльність*. А *етика ділових стосунків* визначає систему моральних цінностей, критеріїв та параметрів відносин між керівником і співробітниками, відносин в організації загалом.

Ефективність бізнесу, ефективність діяльності організації в значній мірі залежать від моральних якостей керівника, які виявляються у його діловій поведінці, взаємодії та спілкуванні (відповідальність за доручену справу, корпоративна етика, самовдосконалення, повага до людей та ін.).

Так, сучасні підприємці повинні дотримуватися таких цінностей, як об'єктивність, справедливість, здатність згуртувати інших, скромність, вміння висловлювати позитивні оцінку діяльності іншої людини. Значимість етики ділових стосунків також полягає у тому, що вона виконує функції не тільки моральної оцінки, але, що важливо, є *засобом прийняття рішень*, що дає можливість правильно вирішувати бізнесові питання, розв'язувати суперечливі та конфліктні проблеми морального характеру. Але при вирішенні бізнесових питань, при налагодженні зв'язків велику роль відіграють різні зустрічі як у формальних так і неформальних умовах. Правила ділового етикету визначають порядок поведінки працівників при виконанні ними професійних обов'язків. Серед них виділяють групу норм, які регламентують характер відносин "керівник — підлеглий". До їх числа входять форми привітання, правила ведення ділової розмови, правила прийому відвідувачів, етикетні норми службового спілкування з працівниками в типових виробничих ситуаціях.

Звичайно, наслідування етикету керівника — це лише форма прояву уваги до підлеглого, проява поваги до його гідності. Однак реалізація норм і правил етикету допоможе ефективніше організувати процес управління колективом в нових умовах господарювання, позитивно вплинути на виховання підлеглих.

Службовий етикет — це напрям службового спілкування. В його основі лежить розуміння службової мети і, насамперед, розуміння важливості питання, яке обговорюється.

Важливим правилом службового спілкування повинна бути увага до фактів. Саме вони повинні визначити правильні настанови свідомості й встановити відповідність вказаних вище понять.

В основі етикету службового спілкування лежить звичайний мовний і поведінковий етикет, а також прагматичні норми ділової комунікації, імперативи управління та самоуправління.

Етика наказу й прохання — важливі поняття службового етикету. Використання того чи іншого ступеня категоричності цілком визначається ситуацією. Наказова форма, жорсткий стиль вимог виправдані лише в деяких ситуаціях. Наказ - синонім адміністрування. Критерії доречності наказу такі: наказ недоречний скрізь і всюди, де можна обійтись проханням. Чим твердіше відданий наказ, тим більше він позбавляє підлеглого можливості проявити ініціативу. Одночасно він нав'язує лише один варіант виконання. У цьому випадку вимагати відповідальності за результат було б просто аморально.

Тим більше недопустима форма наказу, яка супроводжується погрозою покарання. Рівень ефективності відразу ж значно знижується і у виконавця виникає почуття протесту та опору.

Прохання теж не завжди буває виправдане, якщо мова йде про виконання елементарних службових обов'язків. Просити про це, як про послугу, цілком безглуздо.

Етика покарання - важливий елемент службового етикету спілкування. Тут мова йде не стільки про ефективність покарання (догана, осуд, стягнення, штраф та ін.), скільки про покарання як елемент службового спілкування. Покарання має бути насамперед заслужене, відповідати своєму рівню відповідальності, ступеню провини, глибині наслідків і мірі усвідомлення. Потрібно враховувати деякі принципи покарання.

Принцип 1. Щоб покарання послужило справі, необхідно досягти повного прийняття позиції керівника підлеглим.

Принцип 2. Якщо підлеглий як особистість приймає позицію керівника, то треба засудити вчинок, а не саму особистість.

Принцип 3. Караючи підлеглого, варто не відштовхувати його, а навпаки, наближати до себе, в тому числі пропонуючи разом подумати, як можна виправити ту чи іншу помилку. Найголовніше, чого необхідно досягти, це того, щоб негативні емоції, які виникли в даній ситуації, були спрямовані не на особистість, а на її вчинок.

Подяка та комплімент в етиці службових відносин також посідають важливе місце. В основі подяки - увага до успіхів підлеглих і своєчасність стимулювання. Формою стимулювання можуть служити похвальні слова керівництва. Важливо помітити ретельну роботу підлеглих. Людина чує на свою адресу приємні слова, вона отримує задоволення. Це надихає на підтримання нормальних дружніх стосунків.

УДК 811.131.1-343.4 «15» =161.1 =03.131.1

Сачинська О.В., студ., І курс, гр. АТ-27, ФКІТМР
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ДИТЯЧІ-НЕ-КАЗКИ

Починаючи з фільму «Брати Грімм», кіноіндустрія активно займається екранізацію фільмів за мотивами казок, щоразу завищуючи вікові рамки. А це обурює прихильників, які звикли до «канонних» розповідей, де добро перемагає зло, та до інших важливих тем, прихованих у контексті, але поданих на екрані у зовсім не правильному вигляді. Проте, критикуючи події на екрані, більшість не знає, що стоїть за привабливою обгорткою магазинної дитячої казки.

Джамбаттіста Базіле (1566 – 1632) – неаполітанський поет і письменник-казкар. Його «Казка казок», написана в стилі бароко, є першою в історії європейської літератури збіркою казкового фольклору. Деякі з цих творів пізніше стали хрестоматійними в обробках Шарля Перро і братів Грімм («Спляча красуня», «Попелюшка», «Кіт у чоботях»).

Джамбаттіста був одним із перших, хто розповів світові історію про Попелюшку. В його книжках її називають Зізола – прототип нинішнього персонажа, але вона відрізнялась своєю «добротою» та «терпачістю» від диснейської Сіндерелли. Будучи підлітком, дівчина змовилась зі своєю нянею, вбила мачуху, запросивши ту подивитися на скриню з посагом. Як тільки жадібна мачуха погодилась на її пропозицію, Зізола звернула тій шию кришкою від скрині. Через деякий час, няня Зізولي стає її мачухою, приводячи з собою у будинок шістьох своїх дочок, в яких одразу не склалися стосунки із Зізолою. Враховуючи попередні вчинки дівчини, з ними вона мала вчинити аналогічно, якби не одна випадковість, що цілком збігається з каноном: бал, втрата туфельки, розшук незнайомки і так далі.

Згодом було здійснено ще одну адаптацію казки, яка також вражає своєю жорстокістю та кровопролиттям. Ця історія більше схожа на ту, яку ми зараз спостерігаємо в книжках і на екранах. У Попелюшки є зла мачуха та дві сестри, мачушині доньки. Попелюшка виконує роль куховарки-прибиральниці, яку не цінують та не вважають за достойного члена родини, щоб представляти її на балу. Далі історія повторюється. Дівчина знаходить можливість потрапити на прийом, танцює з Принцом, втрачає туфельку. Принц відправляється на пошуки незнайомки, приміряючи взуття на різних дівчинах, поки не доїжджає до будинку Попелюшки, де її сестри намагаються видати себе за незнайомку з балу. Проте розмір ніг сестер суттєво відрізнявся, і вони були змушені повідрізати свої пальці та п'яти. І їх таємниця не була б розкрита, якби не втрутилися у справу «добрі» голуби, які розповіли Принцові про їх хитрість. Далі повторюється диснейська історія: Принц одружується з Попелюшкою, влаштовано пишний бенкет, на якому голуби викльовують очі двом злим сестрам.

Казка про Червоний Капелюшок (або Червону Шапочку) веде свої коріння з Європи, де розглядається як фольклорний твір Середньовіччя. В основі казки – розповідь про маленьку дівчинку, яка несла свій бабусі рибу. У лісі вона зустрічає вовка-перевертня, який, знаючи «коротку стежину», випереджає її та приходять до хатинки бабусі першим, там вбиває стареньку, з її крові робить вино, а з м'яса – печеню. Коли дівчинка приходять до старенької, там її зустрічає вже вовк. Хижак запрошує дівчинку на обід. Капелюшок погоджується і без жодних підозр смакує страви, запропоновані вовком. Під час трапези біля дівчини весь час крутиться бабусина кицька, яка намагається розповісти правду: «Дівчинка печеню з бабусі з'їдає, бабусині кості ковтає». Вовк, не витримуючи, кидає у тварину черевиком, вбиваючи останню. Після трапези вовк-перевертень лягає у ліжко та наказує, аби дівчинка лягла до нього, але перед цим нехай роздягнеться. Виконавши його забаганки та опинившись у ліжку із звіром, героїня починає ставити питання: чого у «бабусі» такі великі вуха/очі/зуби. Вовк відповідає, що це все задля того, щоб її з'їсти, що згодом і робить. Ніякого щасливого кінця та рятівників-лісорубів тут немає.

Свій початок історія про Білосніжку веде з фольклорної творчості. Лише 1812 року брати Грімм опублікували цю казку як власний твір. Жодних семи гномів й близько не було в цій розповіді, проте існувала зла мачуха, з якою були пов'язані всі жажливі історії. Не полюбивши пасербицю, вона наказала мисливцеві принести їй на обід серце та печінку дівчини. Проте мисливець не міг цього зробити і підмінив органи дівчини на звірячі. Мачуха, збагнувши, що її обдурили, вигадує нові методи вбивства дівчини: отруєний гребінь, задушливий корсет, і тільки після цього вона вирішує дати пасербиці отруєне яблуко. А далі історія за диснейським шаблоном: Білосніжка і Принц одружуються і мають пишне весілля, де примушують мачуху танцювати в розпечених залізних черевиках, поки та не падає мертвою.

УДК 94(477)«1917/1921»

Семенюк А.О., студ., І курс, 12 гр., істор. фак-т
Науковий керівник – Гуцало Л.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

УКРАЇНСЬКА ПЕРІОДИКА У 1917–1921 РР.

До 1917 р. в Україні видавалася незначна кількість українських газет і невеликими тиражами, переважно за рахунок меценатів. Українські уряди приділяли значної уваги виданню української періодики, надавали велику увагу, бо газети, журнали були носіями різноманітної інформації в маси та культурно-освітнього виховання населення.

Дослідженням української періодики часу Української революції 1917–1921 рр. займалися С. Наріжний, Г. Рудий, А. Животко, Д. Розовик.

Уряд УНР разом із різними організаціями сприяли формуванню національної преси. Було засновано такі газети, як «Робітник», «Нове життя», «Наша воля», «Робітнича газета», «Вісти з Української Центральної Ради», журнали: «Вільна українська школа», «Просвітянин», «Гедзь» та ряд інших загальноукраїнських і місцевих періодичних видань. Так, у період діяльності Центральної Ради було засновано 150 нових українських газет, журналів, часописів. Для роботи у періодичних виданнях університети почали готувати українських журналістів, редакторів. У добу Центральної Ради були закладені основи національної видавничої справи і журналістики.

У добу Гетьманату П. Скоропадського продовжувався процес формування української періодики. У цей період було засновано та видавалось ряд журналів, з них вісім двотижневих журналів: «Сільський господар», «Кооперативна зоря», «Гедзь», «Українські медичні вісті», «Вістник ветеринарної медицини», «Універсальний журнал», «Вістник громадської агрономії», «Рілля»; три журнали-тижневики: «Комашня», «Народня справа», «Око» і чотири тижневі газети («Власна хата», «Самостійник», який згодом став щоденною газетою, «Наша думка», «Залізничний дзвін».

Виходили й журнали-місячники. З-поміж них – історичний журнал «Наше минуле». На сторінках друкувались цінні праці з історії України, літератури, мистецтва, культури, спогади і листування, етнографічні матеріали тощо. Усього за 1918 р. вийшло 3 випуски обсягом 13–15 аркушів кожна. У виданні журналу взяли участь найвизначніші наукові і літературні сили України. Часопис був оформлений художником Георгієм Нарбутом. У номерах журналу за 1918 рік вміщено чимало цікавих історичних статей з різної проблематики, опубліковано цікаві архівні джерела.

Видавали свої журнали і професійні організації. У Києві виходив «Вістник Всеукраїнської спілки лікарських помічників, помічниць і акушерок». Всеукраїнська учительська спілка видавала свій місячник «Вільна українська школа». Виходили також «Лісовий вістник», «Українська кооперація», «Закон і право», «Згода», «Наше слово», альманах-збірник «Досвід».

Наприкінці 1918 р. в Україні видавалось 252 українські газети, журнали, часопис.

Зміцнювалася українська періодична преса й за часів Директорії УНР. Так, впродовж 1919 р. Головне управління у справах преси «Українапрес» виділило друкарням 22 млн. грн. Варто зазначити, що проходила дальша робота з переведення групи російських друкарень на випуск української періодики.

У радянський період, у 1919 р., за сприяння Раднаркому УСРР у руках більшовиків було сконцентроване керівництво всією друкарською справою України. Радянська влада поставила її під свою політичну цензуру, зупинила видавництво інакомислячих опозиційних газет і розпочати наступ на свободу слова в пресі. Але попри це, видавнича справа, в тому числі й україномовна, продовжувала розвиватися. У 1920 р. в Україні уже видавалось 370 періодичних видань, з яких понад 180 україномовних газет, журналів, часописів.

Більшовицька влада монополізувала усі видавничі засоби у своїх руках і почала видавати партійно-комуністичну пресу. В Україні у цей час зберегла свої позиції російськомовна преса. Її кількість починає зростати (1920 р. – 151 видання, а у 1922 р. – 287).

УДК 159.9

Семчук М.В., студ., І курс, гр. ФБС-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА СУСПІЛЬСТВО

Реклама сьогодні – це сукупність інструментів впливу на аудиторію, що здійснюється з певною метою. Добре, коли мета такого впливу – розповсюдження корисних і цікавих повідомлень, які людям обов'язково потрібно знати, поширення знань щодо явищ і подій суспільного життя, духовних та соціальних цінностей, утвердження моральних і правових норм. На практиці ж реклама не завжди несе позитив. Досить часто її вплив має на меті психологічний тиск на аудиторію, маніпулювання, внаслідок чого формується певна індивідуальна й суспільна думка, визначається поведінка людей, їхні принципи, інтереси та потреби.

Щодня впливаючи на людину, реклама є її постійним супутником. Наслідком цього стала та найважливіша роль, яку відіграє реклама в житті суспільства. Вона сприяє підвищенню життєвого рівня населення, популяризує матеріальні, соціальні, екологічні і культурні можливості ринкової економіки. Реклама сприяє розвитку громадських і некомерційних організацій, ЗМІ, формує культурний, правовий й економічний менталітет кожного члена суспільства.

Під впливом реклами, моди і ЗМІ цінності та стереотипи суспільства розвиваються і отримують широке розповсюдження й ухвалення мас. Реклама і мода виступають своєрідним інститутом наслідування для мас, еталоном поведінки, прикладом та основою розвитку.

Реклама різноманітна за ідеологією, стилями подання матеріалу, цінностями, що пропагуються. Під її впливом світогляд людей може набувати несистематизованого, суперечливого характеру. Важко виокремити негативну за впливом інформацію, коли вона майстерно модифікується й приховується у потоці цікавих, безпристрасних і розважальних повідомлень. Саме з цих причин рекламу розглядають як важливий чинник формування моралі, способу життя і поведінки дітей та молоді, які ще не мають досвіду для критичного осмислення інформації. Реклама виконує роль механізму переконання і впливу, а цей вплив має як позитивний, так і негативний аспекти. Вона часто створює неправдиві, зайві або шкідливі потреби, орієнтує людину на задоволення психофізіологічних бажань, підвищення престижу, натомість опосередковано принижує значення духовних, інтелектуальних потреб, роль нематеріальних цінностей. У результаті, громадська думка формується не через відкрите, аргументоване обговорення, а через маніпуляції та контроль.

Сьогодні динамічно розвиваються всі процеси, пов'язані з людською діяльністю, а отже, постійно з'являються нові методи впливу на комунікацію зі споживачами. Пряма реклама стає все менш ефективною, тому рекламисти та маркетологи, шукаючи інноваційні методи просування товарів чи послуг, все більше приділяють увагу непрямим, або ж прихованим, засобам впливу. Вони, як правило, вирізняються позитивними результатами, бо, як зазначають психологи, 3 % діяльності людини контролює свідомість, а 97 % – підсвідомість.

Секрет дії реклами криється у використанні найтонших особливостей людської психіки. Адже найчастіше акцент робиться саме на емоції та підсвідомість. Цим користуються маркетологи: при створенні реклами вони використовують емоції щастя, веселощів, сімейного тепла та інше. Найбільше запам'ятовується реклама, яка здатна поєднувати звук, колір, рух та інші фактори. Ось чому рекламодавці найбільше поширюють свою рекламу на телебаченні і в соціальних мережах.

Головні негативні моменти цього впливу полягають у тому, що реклама сприяє розвитку стереотипного мислення, а відтак – поведінки, нав'язує готові моделі й стандарти життя. Реклама навіть людині думку, що якщо вона придбає ту чи іншу річ, то стане щасливішою, привабливішою, успішнішою, що це сприятиме підвищенню її статусу. Так формується система цінностей, орієнтована виключно на споживання. Але неможливо купити все, особливо з огляду на матеріальний стан переважної більшості. У звичайному житті пересічні люди не можуть виглядати такими привабливими і успішними, як герої рекламних роликів. Все це призводить до виникнення у багатьох, особливо молодих людей, комплексу меншовартості. Тим більше, що праця, пов'язана із досягненням добробуту, залишається «поза кадром». Подібні уявлення нерідко спричиняють асоціальну поведінку молоді. Втім, навіть у законослухняних громадян зрілого віку рекламний тиск, неможливість задовільнити всі потреби, часом створені штучно самою ж рекламою, викликають постійний стрес, хронічну депресію.

До реклами можна ставитися по-різному. Але загально визнано, що вона давно вже перестала бути просто джерелом інформації про товар і послуги. Психологи вважають її одним із найпотужніших засобів впливу на масову свідомість. Адже техніка переконання в рекламі створює лише ілюзію вільного вибору, нав'язуючи певні стереотипи, стандарти і цінності. Серед негативних моментів цього впливу – створення штучних потреб.

Американські фахівці з рекламного бізнесу стверджують, що навіть реклама, яка не подобається, може бути ефективною. Це пояснюється наступним. По-перше, за деяких обставин негативне ставлення до реклами не переноситься на виріб, натомість стимулює увагу й обробку інформації. По-друге, так чи інакше здійснюється ознайомлення покупця з торговою маркою: згодом негативні емоції можуть послабшати й перестануть асоціюватися із торговою маркою, яка залишиться в пам'яті (так званий ефект елі пера, тобто сновиди), що може цілком несподівано принести значний прибуток. По-третє, емоційне роздратування, породжене рекламним зверненням, може завадити глядачам (слухачам, читачам) знайти переконливі контраргументи щодо суті рекламного звернення, а тому також збільшуватиме його ефективність.

Останнім часом поширення набув психологічний підхід. Для психології реклама є своєрідним полігоном з вивчення механізмів сприйняття повідомлень і впливу на психіку людини, її маніпулятивні можливості та обмеження. Дослідник Р. І. Мокшанцев визначає, що реклама – це процес інформування населення про товар, ознайомлення з ним, переконання в необхідності його придбання; це комплекс засобів нецінового стимулювання збуту продукції і формування попиту на неї.

Найвідомішими методами психологічного впливу на людину є посилення на авторитет, дія якого ґрунтується на довірі громадян до певних авторитетних фігур, так званих лідерів громадської думки, якими зазвичай бувають відомі науковці, популярні співаки і актори, спортсмени, релігійні діячі тощо. Також використання технології залякування, коли реклама базується на страхів, що, звісно, суперечить людській етиці, але на практиці виявляється досить дієвим механізмом запам'ятовування товару. Якщо пригадати рекламу, яку ми щодня чуємо та бачимо по телевізору, радіо, на вулиці, то зрозуміло, що це суцільна гра на людських емоціях та підміна цінностей.

Сучасні рекламисти роблять ставку саме на молодь. Це відбувається внаслідок того, що на молодіжну свідомість дуже легко впливати, а отже, немає потреби ламати жодні стереотипи. Діти – дуже спокисливий матеріал, над якими працюють безліч рекламодавців. Вони наївні і не знають ціни грошам, ведуться на красиву упаковку, привабливі слова. Рекламодавець активно використовує дитячу безпосередність у своїх цілях, адже небагато батьків може відмовити дитині в її наполегливих проханнях придбати саме те, що вона бачила в рекламному ролик. Безконтрольний перегляд дитиною телевізора чи ігри на комп'ютері призводять до дитячої агресивності, порушень сну, втрати апетиту. Діти, для яких батьки не можуть придбати ту чи іншу популярну річ, можуть зазнавати цькування, насмішок, насильства з боку ровесників. Інколи це призводить до психічних захворювань, депресії і стресу.

Ще однією небезпекою є те, що реклама сприяє просуванню шкідливих для здоров'я продуктів, сигарет та алкогольних напоїв. Але на протидію шкідливій рекламі є соціальна реклама. Остання в Україні є відносно новим інформативним явищем, хоча вперше цей термін почали вживати ще на початку ХХ століття. Вважається, що соціальна реклама вперше виникла у США. Саме там з'явилися перші плакатні гасла, які згодом поширилися по всьому світу, висвітлюючи та пропагуючи різну тематику.

Соціальна реклама – це прояв доброї волі суспільства, її принципової позиції щодо соціально значущих цінностей. Це підвид жанру, відмінний від будь-якого іншого тільки тим, що привертає увагу до соціальних проблем. Методи її реалізації: плакати, заставки, кліпи, щити, листівки, значки та інша атрибутика, емблеми на товарах масового споживання, графіті, комп'ютерна графіка, комікси, фотографія, карикатура. Основна ціль соціальної реклами – коротко, емко й образно представити людині ідею, ціннісну настанову, оцінку, модель поведінки, інформацію про соціально важливу проблему, що орієнтує її вчинки відносно певного ідеалу, закріпленого в тій чи іншій культурі.

Соціальна реклама може бути ефективним інструментом профілактики негативних проявів і явищ у дитячому та молодіжному середовищі на рівні громади й суспільства загалом, вказувати орієнтир для діяльності влади за тими напрямками, де відчувається негативний вплив певних чинників. Вона може окреслити певне поле діяльності, конкретизувати актуальні напрямки, проблеми, теми, цільові групи і залучити до створення реклами громадськість, владні структури, спеціалістів – психологів, соціальних педагогів, навчати людей прийомам критичного осмислення впливу ЗМІ, контролювати якість реклами. Все це є ефективним тільки тоді, коли реклама через формування світогляду викликає якісні зміни у поведінці людини.

Отже, реклама як соціальний феномен має важливе значення для суспільства. Рекламні повідомлення, зображені в них люди, які є інтерпретаторами існуючих норм та цінностей, та ідеальні сюжети, що відображаються в рекламі, стають соціально значимими. Потенційні споживачі того чи іншого товару стають заручниками зображених образів та стереотипів. Вони бажають не тільки підкоритися нормам і цінностям, але й через придбання цього товару створити у власній підсвідомості бажаний соціальний статус, відтворити в ній певну еталонну групу і тим самим задовольнити свої внутрішні соціально-психологічні потреби.

УДК 004.738.5

Талавер О.В., студ., І курс, гр. ПІ-60, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ІНТЕРНЕТ-ТОЛЕРАНТНІСТЬ

Інтернет як вільна зона для спілкування вже давно став місцем концентрації токсичних повідомлень та знущань. Це зрозуміло, адже деякі люди у вираженні своєї думки дотримуються радикальних методів. Зараз неможливо знайти соціальної мережі, де такої проблеми не буде. Так, Twitter для вирішення цього питання винайняв групу дослідників, які взялися за дослідження феномену «Ехо-камери». Коли юзер ділиться новинами з групою однодумців, вони, в свою чергу, його повторюють, найчастіше з перебільшенням та спотворенням інформації, до тих пір, поки більшість не подумає, що деякі варіації є правдивими. Вчені припускають, що цей ефект посилюється в Інтернеті. Ще одна група вчених досліджує випадки, коли юзери допомагають один одному. Такі приклади науковці хочуть узяти за основу «здорового» Інтернету. Вони вважають, що для підтримання гармонії потрібно збирати групи людей з різних прошарків суспільства – це знизить кількість токсичних повідомлень. Наразі всі великі Інтернет-майданчики використовують нейронні мережі та модераторів для відслідковування та видалення негативного контенту, але всі добре розуміють, що ніяка мережа не може відрізнити жарт від справжньої образи, а людина ні фізично, ні морально не зможе відслідковувати весь потік. Бути модератором змісту для Facebook може бути настільки стресовою справою, що одна жінка з Сан-Франциско сказала, що в неї розвинувся посттравматичний розлад психіки. Декілька років тому колишня співробітниця Facebook Селена Скола подала позов до суду на гіганта за те, що вона вважає роботу модератора небезпечним робочим середовищем. У своїй роботі в якості модератора вона була змушена розглядати «тисячі актів екстремального і графічного насильства», перш ніж видалити їх.

Наприкінці 2016 року адміністратори найбільшого імідж-борду Reddit видалили гілку обговорення, присвячену Pizzagate. Відповідно до цієї конспірологічної теорії, прихильники Хілларі Клінтон і вона сама пов'язані зі злочинним бізнесом торгівлі людьми. Приводом для таких суджень стали листування представників політичної еліти США, опубліковані на порталі WikiLeaks: користувачам здалися підозрілими згадки в них хот-догів, пасти, піци і сиру. У підсумку вони вирішили, що перед ними – секретний код педофілів, які тримали маленьких дітей в обладнаному підвалі вашингтонської піцерії Comet Ping Pong. Учасники обговорення ображали фігурантів листування й один одного, фантазували про інтимні подробиці і навіть публікували особисті телефонні номери й адреси своїх ворогів, щоб нацькувати на них незадоволених. До цього керівник Reddit Стів Хаффман говорив, що його дітище – оплот абсолютної свободи, що розкриває «найкращі і найгірші, справжнісінькі і найдивніші сторони людства». Однак агресивне обговорення Pizzagate привернуло за 15 днів 20 тисяч підписників – це вивело його з себе. Спільноту заблоковано. Через кілька днів після цього один з прихильників теорії, озброєний гвинтівкою, спробував «самостійно дослідити» піцерію Comet Ping Pong. Підвалу там не виявилось. Такі радикальні дії з боку адміністрації дали привід тролям звинувачувати Reddit у приховуванні тяжких злочинів та змусили юзерів перейти до інших порталів, таких як Voat та The_Donald. Другий, до речі, був дуже популярним серед прихильників Дональда Трампа. Розлючені користувачі знайшли головного винуватця: Стіва Хаффмана. Вони почали масово писати пости, де звинувачували його: «Spez підтримує згвалтування дітей», – заявляли активісти. Один з них написав пост, що містить більше сотні образ на адресу гендиректора. Розуміючи всі обставини, Хаффман почав обдумувати план реваншу. Він вибрав дуже пікантну помсту: «В глибині душі я вважаю себе тролем», – сказав він. Хаффман написав спеціальний скрипт для сайту, який автоматично замінював його нікнейм на прізвиська найпопулярніших учасників спільноти. Пізніше цей інцидент став відомий як Spezgiving. «Маніпулювання висловлюваннями ваших користувачів – це жахливо», – ображалися вчорашні агресори. У результаті Хаффману довелося вибачатися за свою поведінку: визнаючи помилки, він заявив, що мріє про зцілення як форуму, так і всієї країни. Зараз його адміністраторські права на Reddit сильно обмежені.

Це далеко не єдиний випадок, таких тисячі, кожену секунду в Інтернеті відбуваються дискусії. Spezgiving лише продемонстрував нам глобальну проблему токсичності Інтернету. Виявилось, що неможливо створити портал для вільного вираження користувачів. Сіджей Адамс з Google впевнений, що більшість людей зараз просто не висловлюється в мережі, щоб не брати участі в кругообігу думок. Він наводить приклад: якщо зібрати в одній залі тисячу людей, більшість матиме власну думку про те, що відбувається в мережі, однак прокоментують це одиниці. Переважна більшість людей уникає будь-яких обговорень в Інтернеті, адже токсичність відлякує їх. Тому головним завданням є понизити агресивність, це дасть змогу більшому колу людей виражати емоції та думки.

УДК 94(477)

Талько А.Б., студ., I курс, гр. ПМ-139, ФКІТМР
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н. доц.
Житомирський державний технологічний університет

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Київська Русь – середньовічна східнослов'янська держава зі столицею в Києві, яка існувала з кінця IX до середини XIII століть. Вона об'єднала під владою династії Рюриковичів східнослов'янські та фіно-угорські племена та в часи найбільшої могутності простягалася від Балтійського моря на півночі до Чорного моря на півдні, і від верхів'їв Вісли на заході до Таманського півострова на сході. Сучасні Україна, Росія та Білорусь традиційно вважаються культурними наступниками Київської Русі.

Становлення Київської держави відбувалося під впливом як політичної самоорганізації племінних об'єднань, так і завдяки активному проникненню у Східну Європу вихідців зі Скандинавії (варягів). Роль останніх та походження самої назви «Русь» залишається предметом дискусій.

Термін «Київська Русь» у сучасній історіографії використовується як для позначення єдиної держави, що проіснувала до середини XII століття, так і для ширшого періоду середини XII – середини XIII століть, коли Київ залишався центром країни й керування Руссю здійснювалося єдиним князівським родом на принципах «колективного сюзеренітету». Обидва підходи зберігають актуальність і в наш час.

У зв'язку з тим, що центром східнослов'янської держави впродовж багатьох століть був Київ, в історичній літературі Русь отримала назву «Київська Русь». Сам термін Київська Русь – книжного походження й веде свій початок не з джерел, а зі сторінок історичних праць першої половини XIX століття. Це поняття виникло в російській науці як елемент періодизації історії Росії. З часом історики ввели до наукового обігу ще два терміни «Давня Русь» і «Давньоруська держава».

У вітчизняних писемних джерелах ця держава називається «Руською землею» або «Руссю», в іноземних – «Руссю». Відповідно й народ цієї країни називали «руським». Однак цей термін не був одвічним іменем всього народу країни. Широкого вжитку він набув тут лише від IX–X ст. Уперше в давньоруському літописі він з'являється в тексті, що стосується 852 року: «Нача ся прозывати Руская земля». З початком X ст. назва «Русь» набула офіційного значення.

Походження терміна «Русь» є предметом дискусій істориків, що тривають уже понад 200 років. За цей час викристалізувалося щонайменше три теорії: південна, згідно з якою етнонім «Русь» має місцеве, середньодніпровське походження; північна, за якою цю назву було запозичено слов'янами у скандинавів; і соціальна, яка, однак, нічого не говорить про безпосереднє походження терміна, але схильна тлумачити його як назву лише верхівки східнослов'янського суспільства. Остання теорія має нині тільки історіографічний інтерес, дві перші й досі виборюють право на істинність.

Історики часто ділять політичну історію Руської держави на три періоди. Перший – швидкого зростання – охоплює майже століття – з 882 року, коли на престол у Києві сів Олег, до смерті Святослава I Хороброго 972 року. У цей час було підкорено сусідні східнослов'янські племена, внаслідок чого утворилося величезне господарське й політичне об'єднання, здатне кинути виклик основним суперникам у цьому регіоні.

Другий період охоплює князювання Володимира Святославича (978–1015) та Ярослава I Мудрого (1019–1054), що було добою зміцнення Києвом своїх завоювань і досягнення ним вершини політичної могутності й стабільності, економічного та культурного розквіту. На противагу територіальному зростанню попереднього періоду, тут переважає внутрішній розвиток. Було впроваджено християнство, що значною мірою вплинуло на політичне й культурне життя держави, а також вироблено кодекс законів.

Останній період характеризується безупинними руйнівними князівськими чварами, зростанням загрози нападів кочових племен та економічним застоєм. Початок цього періоду, за різними оцінками, припадає на час смерті Ярослава I Мудрого 1054 року або кінець князювання останніх успішних правителів Києва – Володимира II Мономаха (1113–1125) та його сина Мстислава I Великого (1125–1132). Після захоплення та розорення Києва суздальським князем Андрієм Боголюбським 1169 року, політичне й економічне значення міста впало. Монгольська навала на Русь 1237–1241 років і руйнування Києва 1240 року поклали край існуванню Київської Русі та незалежності давньоруських князівств.

Найдавніший руський літопис – «Повість минулих літ» – заснування державності на східнослов'янських теренах приписує норманам (варягам), яких звали «русь». Запросили їх «княжити і володіти» ними племена чудь, словени, кривичі та весь. Відгукнувшись на це запрошення, три норманські брати Рюрик, Синеус і Трувер спочатку прийшли до словен, де заснували місто Лагоду, залишивши в ньому найстаршого Рюрика. Синеус і Трувер померли, а всю владу перебрав Рюрик. Прийшовши до озера Ільмень, він застав Новгород і сів там княжити. Першими поселенцями в Новгороді були словени, в Полоцьку – кривичі, в Ростові – весь, в Муромі – мурома. Були в Рюрика двоє

мужів не його племені – бояри Аскольд і Дір, які, попросившись до Царгорода, з родом своїм рушили по Дніпру. У дорозі побачили вони городок, який поставили троє братів Кий, Щек і Хорив. Жителі того городка платили данину хозарам. Аскольд і Дір залишилися там, зібрали багато варягів і почали володіти полянською землею.

Отже, проглянувши такий великий і, безумовно, значний відрізок нашої історії як існування, розвиток і історично доцільний занепад Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, можна виділити декілька основних здобутків і заслуг держав-попередниць України. Першою сформувалася та самоствердилася Київська Русь, яка, поза сумнівом, особливо в X – першій третині XII ст., належала до наймогутніших держав середньовіччя. Як оцінити її роль у житті народів Східної Європи? Перетворення Русі в імперію мало негативне значення як для українського, так і для інших народів, особливо неслов'янських. Саме на плечі майбутніх українців лягав основний тягар завойовницьких походів, які призводили до величезних втрат. Були створені умови для асиміляції народів балтського, угро- фінського та іншого походження, яка обернулася для них трагедією. І все це освячувалось імперською ідеєю безмежного розширення державної території, що привносила у свідомість еліти міфічну велич.

Позитивною стороною у розвитку Русі було піднесення сільського господарства, ремесел і торгівлі, що зумовило появу великих міст. М'якість українського характеру породила доволі людяне законодавство, що не передбачало смертної кари, хоча воно не досягло такого рівня розвитку, як, приміром, в Англії чи Франції. Привертає увагу також відсутність релігійного фанатизму, на відміну від Центральної та Західної Європи, де він набув значного поширення і поетапно виливався в реформаційні рухи. Великого розквіту досягла культура, яка була створена в епоху Київської Русі і була яскрава та самобутня. Вона розвинулася на основі матеріальних і духовних здобутків народу, творчого засвоєння досягнень інших слов'янських земель, країн Західної Європи, Візантії.

Військова потужність держави давала можливість протягом століть вести успішну боротьбу з кочовиками, зокрема хозарами, печенігами і половцями. Русь стала щитом для захисту народів Центральної і Західної Європи від монгольської навали. Вона призупинила наступ з боку Угорщини і Польщі. Водночас Руська імперія проводила завойовницьку зовнішню політику, що завдавала іншим народам великого лиха.

Не маємо права применшувати соціального значення існування Київської Русі. А саме: створення держави зі своїми самобутніми традиціями, культурою, мовою, історичною спадщиною впливало на народи Русі і готувало їх до нового якісного перетворення в багатьох суспільних аспектах, зокрема в релігійному плані, адже саме охрещення Русі і приналежність її до певної релігійної культури давала величезні політичні та інші можливості для держави, урівнювала в культурному плані з іншими передовими країнами Європи та об'єднувала в такому визначному аспекті, як для середньовіччя – спільній релігії. На цьому місці не можна не виділити таких великих політиків і реформаторів, як Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, княгиня Ольга тощо.

Отже, Русь відіграла важливу роль у розвитку Східної Європи, визначивши головні напрямки її подальшого поступу. Вона стала невід'ємною складовою формування європейської цивілізації, і в цьому полягає її вагомий історичний значення.

Щодо наступника Київської Русі – Галицько-Волинського князівства, то воно не лише зберегло, а й примножило культурний та історичний спадок новими не менш яскравими справами, за які ми, нащадки, вправі гордитися своєю історією.

Будучи безпосереднім спадкоємцем Київської Русі, Галицько-Волинське князівство відіграло надзвичайно важливу роль в історії українського народу:

- зберегло від завоювання та асиміляції південну та західну гілки східного слов'янства, сприяло їхній консолідації та усвідомленню власної самобутності;
- стало новим після занепаду Києва центром політичного та економічного життя;
- модернізувало давньоруську державну організацію;
- розширило сферу дії західноєвропейської культури, сприяло поступовому подоланню однобічного візантійського впливу;
- продовжило славні дипломатичні традиції Київської Русі, ще 100 років після встановлення золотоординського іга представляло східнослов'янську державність на міжнародній арені.

УДК 94(477.42):314.15(=411.16)«1920»

Тичина С.П., студ., І курс, 12 гр., істор. фак-т
Науковий керівник – Гуцало Л.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЄВРЕЇВ ВОЛИНСЬКОЇ ОКРУГИ У 1920-Х РР.

Заохочення єврейського населення до землеробства у середині 1920-х років стало одним із напрямів соціальної політики радянської влади в галузі національних відносин. Цим питанням займалась Центральна Комісія у справах національних меншин, Головне Бюро єврейських секцій Відділу агітації і пропаганди при ЦК КП(б)У, Всеукраїнська Комісія із землевлаштування євреїв (УкрКОМЗЕТ), Товариство земельного улаштування працюючих євреїв (ТЗЕТ) тощо.

Перехід частини єврейського населення до землеробства пояснювався, в першу чергу, соціально-економічними причинами, зокрема катастрофічним станом єврейської містечкової бідноти, що була позбавлена традиційних занять дрібним ремеслом і торгівлею.

Згідно з переписом населення 1926 р. у Волинській окрузі проживало 689 тис. 136 чол., з них: 63 тис. 578 євреїв (9,2 % населення краю, 4,1 % всієї єврейської меншини України). За чисельністю єврейське населення округи було третім після українців (451 тис. 548 чол.) та поляків (94 тис. 434 чол.). На кожну тисячу населення припадало 92 євреї, а в цілому по республіці – 54.

Єврейське населення в основному було сконцентроване у містах та містечках. Так, у Житомирі євреї становили 39,1 % населення міста, Новоград-Волинському – 44 %. У цих та інших містечках більшість єврейського населення складали дрібні торгівці-крамарі та ремісники-кустарі. Але у період штучного згортання НЕПу занепадали ремесла, обмежувалася дрібна торгівля тощо. Це потягнуло за собою розорення євреїв, позбавлення їх стабільних джерел існування. Тому певна частина працездатних євреїв почала переходити у сільське господарство.

Переселенська родина повинна була складатися з п'яти осіб, три з яких – працездатні. Працездатними членами сім'ї вважалися чоловіки віком від 18 до 60 років, жінки – від 18 до 55 років. Єврейські сім'ї, які бажали перейти до землеробства і переселялися на колфонди, організовувалися на місцях виходу у виробничі переселенські товариства, які наділялися десятьма десятинами землі на родину. Бажання переїхати на вільні землі півдня УСРР мали безземельні селяни та інші категорії населення, які мало були пов'язані з сільськогосподарським виробництвом.

Протягом 1925–1926 років для євреїв-переселенців з Київщини, Волині, Полтавщини, Чернігівщини та Поділля було виділено 128 460 десятин земельних угідь, розрахованих на створення 8 347 господарств. Із Волинської губернії планувалося переселити 500 сімей до Херсонського округу Одеської губернії. Із загальної кількості виділених на Волинь місць для переселення на Волинську округу та місто Житомир відводилось 250.

У 1926 р. для Волинської округи було відкрито наряди для переселення єврейського населення на 213 родин (до Криворізької округи – на 155 дворів, до Запорізької округи – на 30, Херсонської – 28). У 1927 р. у південній округи УСРР для Волинської округи було видано 184 наряди.

Для створення нових господарств держава виділяла кожній переселенській сім'ї допомогу у 900 крб. Переселення проводилося колективами або шляхом організації колгоспів на місцях виходу, або приєднанням до вже функціонуючих колгоспів у південних округах республіки.

Але переселенська кампанія серед єврейського населення Волині великого розмаху не набула, оскільки не до кінця була продуманою, та й працездатне населення округи намагалося знайти роботу на місцях в артільях, на місцевих заводах.

УДК 94(73).092.2

Ткачук В.В., студ., І курс, гр. ПІ-61, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ВБИВСТВО ДЖОНА ФІТЦДЖЕРАЛЬДА КЕННЕДІ

Джон Фітцджеральд Кеннеді. Визначна постать в історії Сполучених Штатів Америки. Тридцять п'ятий президент США, представник Демократичної партії. Людина, політична діяльність якої привертала меншу увагу, ніж її особисте життя, а загадкове вбивство до сих пір викликає більше запитань, ніж дає відповідей.

Джон Кеннеді народився 29 травня 1917 року. Ветеран Другої світової війни, пройшов усю кампанію на Соломонових островах в якості командира торпедного катера. Нагороджений значною кількістю орденів за хоробрість і звитягу. 1947 року обраний до Палати представників від штату Массачусетс, через 6 років увійшов до Сенату. 1961 року став другим наймолодшим президентом в історії Сполучених Штатів Америки (після Теодора Рузвельта) та наймолодшим обраним на цю посаду. Майже трирічне президентство Кеннеді ознаменовано Берлінським і Карибською кризами, космічною гонкою між СРСР і США, що привела до старту космічної програми «Аполлон», а також серйозними кроками з подолання расової дискримінації. Кеннеді – єдиний на даний момент президент США, що сповідував католицьку віру. Перший американський президент, що народився у XX столітті. Єдиний президент США, що отримав Пулітцерівську премію. Загинув у результаті замаху на життя 22 листопада 1963 року.

20 січня 1961 року Джон Кеннеді склав присягу, ставши 35-м президентом США. Хоча церемонія інавгурації проходила у сильний мороз, його промова була доволі емоційною. Новообраний Президент закликав своїх громадян бути активними. Він промовив: «Не запитуйте, що Ваша держава може зробити для Вас, запитуйте, що Ви можете зробити для Вашої держави». Він закликав народи світу об'єднатися, аби побороти «спільних ворогів людства: тиранію, бідність, хвороби та війну як таку».

Спершу Кеннеді потрібно було сформувати нову адміністрацію. Мова йшла про призначення близько 1200 чиновників. Й він одразу ж надав високі посади тим, хто бажав із ним співпрацювати. До того ж, вирішив заспокоїти республіканців, тому на своїх місцях залишилися Аллен Даллес (голова ЦРУ) та Едгар Гувер (голова ФБР).

Демократ Дж. Кеннеді, на відміну від республіканців і колишньої адміністрації президента Д. Ейзенхауера, зібрав у Білому домі команду з молодих, освічених та амбітних людей. Вони склали штат радників президента. Віце-президентом, за підсумками з'їзду Демократичної партії, став Ліндон Джонсон, який не дуже комфортно почував себе у цій команді. Відносини між Джонсоном та Кеннеді склалися непросто.

Новий уряд США одразу ж узявся за реалізацію передвиборчих обіцянок президента. Кеннеді заявив: «Ми стоїмо на порозі нових рубежів!».

За пропозицією віце-президента Л. Джонсона візит до Далласу було додано до програми передвиборчої подорожі. На попередніх виборах Кеннеді ледь не програв у цьому штаті. Майбутні президентські перегони багато в чому залежали від консервативних виборців саме південних штатів. У Техасі урядом Кеннеді були особливо незадоволені. Тому й не дивно, що Джонсон так наполягав на візиті.

Уранці 22 листопада 1963 року президентське подружжя вирушило на літаку з військово-повітряної бази Корсуелл у Даллас. Приземлившись у місцевому аеропорті, Кеннеді та його відома дружина Жаклін сіли у куленепробивний лімузин. Президент розмістився на задньому сидінні з правого боку, його дружина – поряд. Попереду були губернатор Техасу Джон Коннолі із дружиною. Всі повинні були проїхатись центром міста (відстань становила приблизно 15 км). У той день було особливо спекотно, і Джон Кеннеді наказав відкинути верх лімузину.

Об 11:50 президентський кортеж з п'яти авто вирушив з аеропорту в напрямку до міста. Після того, як автомобілі, рухаючись зі швидкістю 32 км/год, проїхали Х'юстон-стріт, вони повернули на Елм-стріт. У цей момент пролунали постріли. Перша куля влучила в шию президента ззаду і вийшла спереду з горла, друга потрапила в голову і спричинила руйнування кісток черепа в потиличній частині, а також пошкодження мозкової речовини. Крім того, був серйозно поранений губернатор Техасу Джон Коннолі, легке поранення отримав один з перехожих. Кортеж президента прискорився та вирушив у напрямку Паркландського шпиталю. Там Кеннеді було відразу доправлено до реанімації, де лікар Чарльз Креншоу надав Джону першу допомогу. Але всі спроби врятувати життя 35-го президента виявилися марними. О 13:00 було офіційно оголошено про смерть Джона Кеннеді. Лі Гарві Освальд, заарештований за підозрою у вбивстві президента, був застрелений через декілька днів в поліцейській дільниці жителем Далласа Джеком Рубі, який також невдовзі помер у в'язниці.

Убивство Джона Кеннеді сповнене багатьох таємниць. Зрештою, ознайомимо з сімома найцікавішими, на наш погляд, фактами про цю трагічну подію.

1. Лі Гарві Освальд, що нібито застрелив Джона Кеннеді, був дуже швидко заарештований і звинувачений. Однак через два дні вже його застрелено у підвальному приміщенні поліцейської дільниці Далласа місцевим власником нічного клубу Джеком Рубі. Й зроблено це прямо перед телекамерами. У пам'ятці з опублікованих документів йдеться, що Федеральне бюро розслідувань попереджало місцеву поліцію про смертельну загрозу щодо Освальда. Директор ФБР Дж. Едвар Гувер заявив: «Ми відразу ж повідомили начальника поліції, і він запевнив нас, що Освальд отримає належний захист».

2. За Джеком Рубі, який застрелив вже заарештованого Освальда, ФБР стежило ще влітку 1962 року, більш ніж за рік до вбивства Кеннеді.

3. Згідно з даними ЦРУ, заснованими на перехопленій телефонній розмові, вбивця Кеннеді спілкувався з офіцером КДБ у посольстві СРСР у Мехіко 28 вересня 1963 року. Уточнюється, що Освальд розмовляв з Валерієм Володимировичем Костіковим, який працював тоді у відділі, відповідальному за «саботаж і вбивство». Костіков був важливим агентом КДБ. Документи також підтверджують той факт, що вбивця, який перебрався в Радянський Союз у жовтні 1959 року, пізніше цікавився в охоронця дипмісії, чи є у посольства «щось нове щодо телеграми до Вашингтона». Автор доповідної записки написав, що не виключає, що Освальд прийшов в посольство у візових справах.

4. До того, як демократа Кеннеді було обрано на президента, він працював сенатором. В одній із записок ФБР описуються спроби приватного детектива шпигувати за ним. За наявними даними, «елітна голлівудська дівчина за викликом» розповіла співробітникам Федерального бюро розслідувань про те, що приватний детектив Фред Оташів зв'язався з нею, щоб запитати про причетність сенатора Кеннеді до якихось «секс-вечірок». Оташів запропонував забезпечити жінку «записуючим пристроєм» для документування «нескромних заяв», однак вона відмовилася.

5. Багато радянських чиновників побоювалися того, що Сполучені Штати Америки можуть залишитися без лідера. Джерела ФБР свідчили, що керівництво СРСР боїться, що «у відсутності керівництва якийсь безвідповідальний генерал може запустити ракету на Радянській Союз».

6. В одній з доповідних записок йдеться, що Радянський Союз був переконаний у тому, що «вбивство не було справою однієї людини», але «стало результатом ретельно спланованої кампанії, в якій грали роль кілька людей».

7. В СРСР вважали, що учасники змови планували використовувати вбивство Кеннеді і зіграти на антикомуністичних настроях у США. Потім використовувати цю ситуацію для припинення переговорів з Радянським Союзом і нападу на Кубу.

Офіційну доповідь «Комісії Уоррена» про розслідування обставин вбивства Джона Кеннеді було опубліковано 1964 року. Згідно з нею вбивцею президента був саме Освальд, а всі постріли зроблено ним з верхнього поверху будівлі. Якої-небудь змови, що мала на меті вбивство лідера США, згідно з доповіддю, виявити не вдалося.

Офіційні дані щодо вбивства Кеннеді суперечливі і містять величезну кількість «білих плям». З приводу цієї справи існує достатньо багато конспірологічних версій: під сумнів ставиться те, що Освальд взагалі стріляв по машині, що він був єдиним стрільцем, також припускають зв'язок убивства з різного роду великими фігурами політики і бізнесу, підозрюють навмисне усунення свідків тощо. Одна з таких версій представлена у фільмі «JFK» Олівера Стоуна.

УДК 159.923

Хіміч В.О., студ., І курс, гр. ПІ-60, ФІКТ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ЕРА ВОДОЛІЯ

Березень, 2018 рік. Один з небагатьох днів відпочинку від підготовки до ЗНО для, можливо, майбутнього абітурієнта. Сумна погода ззовні є абсолютною протилежністю настрою людини, яка в таку рідку паузу знову прийшла до умовиводу, пов'язаного з її майбутнім. Висновку, який з впевненістю лунає з його вуст: «Для успішного майбутнього недостатньо лише підготовки до екзаменів, потрібно займатись саморозвитком». Добре, що є нескінченна кількість книг, які точно розкриють всі секрети досягнення цього самого успіху – схожі думки не покидали його ще дуже довгий час. Тоді він ще не здогадувався, що через 8 місяців не зможе заснути через вир висловів у його голові, які наступного дня з'являтимуться в документі під назвою «Ера Водоля» – критичній статті, адресованій діяльності коучів. Щоб зрозуміти всю глибину проблеми, звісно, необхідно ознайомитись з працями тих людей, які обіцяють ледве не райське життя після прочитання їх книги.

1. «Помни закон двадцати одного». Робін Шарма – «Хто заплаче, коли ти помреш?».

«...для того чтобы развить в себе новую привычку, требуется двадцать один день».

«Все человеческие существа генетически предрасположены противиться переменам и поддерживать в себе состояние душевного равновесия. Это состояние, известное как гомеостаз, формировалось с течением времени, благодаря чему наши предки могли выживать в постоянно изменяющемся мире».

У цих двох уривках однієї глави читач, який критично оцінює нову інформацію, може бути свідком некоректного використання фактів або термінів задля створення видимості компетенції самого автора. Так, наприклад, час формування нової звички має суто індивідуальний характер, адже різні початкові умови різних людей в результаті дають різний період становлення постійного повторення однотипних дій. У другій цитаті з праці Робіна Шарми – одного з найвідоміших лайф-бізнес-коучів – вживається медичне поняття гомеостаз, яке навіть у не завжди детальній Вікіпедії пояснюється як постійність, перш за все, фізіологічних функцій, котра вже потім, можливо, вплине на Вашу душевну складову життя.

2. Мечты о счастье. Энтони Роббинс – «Розбуди в собі велетня».

«Всякий раз, когда вы искренне хотите произвести изменение, первое, что вы должны сделать, – это поднять свои стандарты».

«Подумайте о тех далеко идущих последствиях, вдохновляющих к действию мужчин и женщин, которые поднимали свои стандарты и действовали в соответствии с ними, раз и навсегда решив, что меньшего они не приемлют. История представляет нам воодушевляющие примеры таких людей, как Леонардо да Винчи, Авраам Линкольн, Элен Келлер, Махатма Ганди, Мартин Лютер Кинг, Роза Паркс, Альберт Эйнштейн, Цезарь Чавез, Сохиро Хонда и многих других...»

У цьому фрагменті книги найвідомішого у світі тренера з досягнення успіху у всіх сферах життя Ентоні Роббінса можна помітити, як майстерно мотивації людей з різних епох та з різних країн підлаштовуються під вигадане автором поняття «підняття стандартів». Зі слів Антона, до якого можна так звернутися через хорватське коріння, можна зробити висновок, що Авраам Лінкольн не прагнув звільнити свою країну від рабства, Мартін Лютер Кінг не хотів зрівняти у правах білих і «кольорових» людей, ні, вони лише підняли свої стандарти. Мило вологе, залишилося лише повірити.

3. «Как вырваться из среднего класса». Грант Кардон – «Правило в 10 раз больше».

«Я хочу здесь упомянуть одно важное различие – когда лично я говорю о «среднем классе», то я имею ввиду скорее стиль мышления, чем уровень дохода».

Насправді думка «гуру» саморозвитку Гранта Кардона непогана, але її проблема в тому, що ця фраза звучить ближче до кінця настільки важливої глави, у якій до і після неї обговорюється саме фінансовий аспект життя людини. Мабуть, успіх в уявленні автора – це перш за все статок людини, а не щось більше – таке, що не вимірюється балансом твого банківського рахунку.

«Я утверждаю, что средний класс – это самый подавленный, ограниченный и стесненный социальноэкономический слой населения в мире. Тем, кто хочет принадлежать к среднему классу, приходится думать и действовать так, будто «едва достаточный» уровень выживания и есть их награда».

Цей уступ з двох речень ввібрав у себе обидва гріхи, якими можна характеризувати більшість книг з саморозвитку. По-перше, середній клас – це група людей, що має стійкі доходи, достатні для задоволення широкого кола матеріальних і соціальних потреб, але точно не особи, які мають «едва достаточный» уровень выживания. По-друге, таке твердження з великою ймовірністю зародить у Вашій голові подібну агресивну думку до більшості, якщо не до всього Вашого оточення. Але це не єдиний

можливий деструктивний наслідок цієї поради, тому що у деяких людей таке висловлювання може спровокувати самокатування, яке подолати не так і легко.

Так до чого ж приводять наше життя всі ті, хто так охоче прагнуть його змінити лише за п-ну суму грошей? Як Ви могли помітити з уривку книги Ентоні Роббінса, і, тим паче, з роботи Гранта Кардона, лайф-бізнес-успіх-коучі часто намагаються донести думки, які не тільки введуть Вас в оману, але й можуть завдати шкоди Вашому адекватному сприйняттю світу і в наслідку залишити негативний слід на свідомості. Але можна заперечити: «Якщо це допомагає людині покращити деякі аспекти свого життя, то чому б і не прочитати кілька книг?» Частково погоджусь з таким висловлюванням, але підступ полягає в тому, що більшість self-improver'ів, подібно залежним від дофаміну, підсаджуються на голку мотивації, яка, як відомо, не триває довго. І, як наслідок, виникає необхідність регулярно поновлювати запаси натхнення черговою книгою або тренінгом з «відповіддю на всі питання». Але, як частіше за все виходить, вони знаходять лише гучні, пафосні і дурні висловлювання, які, по суті, мають лише одну позитивну сторону – надання недовготривалого періоду емоційного піднесення.

Окрім постійного тупцювання на одному місці і погіршення Вашої власної адекватності, тренери, на жаль, завдають ще одну немалу шкоду суспільству: створення собі подібних. А саме: пустодзвонів, які продовжують стратегію гуру цього бізнесу: декламувати голосливі фрази, спотворювати факти і терміни задля ще більшої помпезності апофеїзму та створення видимості обізнаності автора в питанні, яке розглядається. Але через недостатність досвіду водолія у більшості випадків виходить ще більша доза нісенітниць.

Ви думали, що це кінець злодіянь мотиваторів-інспіраторів? Аж ніяк. Якщо трохи проаналізувати загальний лик розвиваючих опусів, то можна дійти до умовиводу, що більшість робіт змушують Вас сконцентруватися лише на своїх проблемах. «Умножь **свой** доход», «Улучши **свою** жизнь» – лейтмотив переважної частини книг. На жаль, результатом цього є людське ігнорування важливості знаходження і, як наслідок, вирішення проблем системи, у якій вони живуть. Хтось може сказати: «Та ти просто черговий невдаха, який звалює вину за свої програти на якусь систему». Ні, я хочу донести думку, суть якої в тому, що суспільство відчуває гостру нестачу людей, які зацікавлені чимось більшим, аніж збільшення значності чисел на своєму банківському рахунку.

З моїх слів може послідувати висновок, що всі праці з саморозвитку – даремна витрата часу, яка ще й завдає шкоди читачу. Це не так, тому що в кожній бочці дьогтю є ложка меду. Self-improving не виняток, але пошук цієї ложки навряд чи вартує результату. А якщо Ви бажаєте реальних знань, то зверніть свою увагу на вузькоспеціалізовані курси з покращенням чогось конкретного, а не ефемерних аспектів життя, розуміння яких відрізняється у кожної особистості.

Статки згаданих вище тренерів:

- Ентоні Роббінс – 500 млн. \$
- Грант Кардон – 350 млн. \$

То чиє ж це покращення життя?

Обережно! Інспіратор. Надягайте респіратор. На мою думку, бум тренерства (лише на запит «тренінг з досягнення успіху Київ» пошуковик видає близько двохсот тисяч результатів) є лише дзеркалом, яке відображає дійсність. Дійсність, в якій власне благо важливіше від покращення суспільства, в якій для роботи завжди потрібно бути змотивованим та «зарядженим». Можна констатувати, настала Ера Водолія. Але все ще можна змінити, чи не так?

УДК 316.624.2

Чернецька Є.О., студ., І курс, гр. ПУА-3, ФПУП
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ГЕНДЕРНЕ НАСИЛЬСТВО В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Ми живемо у ХХІ столітті. Здається, гуманність та рівність стали невід'ємною частиною життя кожної особи. Ці риси є запорукою гармонії в суспільному житті, але, на превеликий жаль, і у наш час зберігся такий прикрий феномен, як гендерне насильство. Тема є досить актуальною як для всього світу, так загалом й для України. Насправді, здається, що такі випадки є поодинокими, питання не стоїть так гостро, але це помилково. Насилля над жінками – питання, яке слід негайно вирішувати, адже воно має тенденцію до зростання та набирає неабияких обертів. Слід зазначити, що це є прямим порушенням прав людини.

Ще з найдавніших часів наші предки вважали чоловіка головою, адже він був фізично сильніший та витриваліший, міг постояти за себе, добути щось завдяки своїй фізичній перевазі. Жінка ж на противагу завжди була слабшою, тендітнішою, тому і пов'язувала своє життя з особою чоловічої статі, що автоматично робило її залежною. З того моменту вона і ставала соціально нижчою по статусу від чоловіка. Жінки не мали вольностей, свободи, вільнодумства, чоловіки ж, навпаки, мали більше прав. Прикладом може слугувати довготривала заборона на освіту, що ще більше стимулювало забезпечення перевагу чоловіка.

Час цивілізованих відносин, демократії, рівності, забезпечення рівності прав людини. Яким же чином міг мати місце феномен гендерного насильства над жінками? Якщо міркувати стосовно України, то можна без сумніву стверджувати, що такі погляди є пережитком минулого, невдалої стосовно статусу жінки політики Київської Русі, держав, у склад яких входила Україна у часи роздробленості, УРСР тощо.

Чи боролися жінки за свої права? Звісно, десятиліттями тривала війна жінок за змогу бути рівними чоловікам, змогу мати однакові права, але лише наприкінці ХХ століття світ визнав явище гендерного насилля негативним та підтримав ідею рівноправ'я у всіх сферах суспільної діяльності.

Без сумніву, вагома частка осіб жіночої статі потерпає від сексуального насильства, але найбільш поширеним його видом є психологічне насильство, яке завдає не меншої шкоди та ламає долі.

Основними причинами, що сприяють поширенню насильству над жінками, є:

- Дискримінація жінок через стать;
- Культурні норми;
- Гендерні стереотипи;
- Культура згвалтування.

Можна виділити декілька основних порушень прав жінок, що притаманні Україні:

1. Жінки часто є жертвами домашнього насильства;
2. Жінки отримують меншу заробітну плату;
3. Жінки при владі становлять меншість;
4. Жінки є обмеженими у кар'єрі;
5. Жінки – заручниці стереотипів.

Основним правилом для подолання сексизму має стати належне виховання суспільства ще змалечку.

Ще з дитинства слід прищеплювати дитині переконання, що всі люди рівні, не має права на існування будь-якого виду дискримінація, що найголовніше для людини – її честь та гідність. Можна визначити ще декілька пунктів, які можуть допомогти усунути проблему гендерного насильства:

- Руйнування стереотипів;
- Становлення рівноправ'я між статями у сім'ї;
- Зниження жіночого безробіття;
- Рівність в оплаті праці жінки та чоловіка;
- Залучення жінок до участі в політичних партіях

Отже, підводячи підсумки, можна з упевненістю сказати, що проблема є, вона потребує термінового вирішення. Звісно, влада повинна контролювати питання гендерної нерівності, але все ж усе залежить від нас. Не слід вганяти себе у рамки, ділити соціум на ролі, адже кожен із нас, насамперед, є однаково важливим, і нема значення, жінка ти чи чоловік.

УДК 347.639

Швець І.А., студ., І курс, гр. ПУА-3, ФПУП
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

СИРІТСТВО ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА СУСПІЛЬСТВА

Сирітство – соціальне явище, яке спричинене наявністю в суспільстві дітей, батьки в яких померли, і дітей, які залишилися без батьківського піклування внаслідок того, що батьків позбавили батьківських прав або визнали їх в установленому порядку недієздатними.

Соціальна сирота – це дитина, яка залишилася без батьківського догляду і піклування, у зв'язку із складною життєвою ситуацією, яка пов'язана з сімейним неблагополуччям (наприклад, тяжкі психічні захворювання, алкоголізм, наркоманія батьків).

Проблема сирітства існує майже у всьому світі. Кожна країна намагається вирішити цю проблему. У кожній з країн різний рівень економічного та технічного прогресу. Тому методи будуть відрізнятися між собою. В когось вони більш прогресивні, а в когось взагалі на низькому рівні.

Основними причинами, що сприяють виникненню сирітства, можна назвати війни, міжнаціональні конфлікти, нестійкі шлюби та падіння моральних сімейних цінностей, низький рівень матеріального стану, народження дітей поза шлюбом, алкоголізм, наркоманія, занепад системи освіти та виховання дітей. Причини виникнення сирітства поділяються на зовнішні і внутрішні. Зовнішні причини виникають саме в державі і зумовлені соціально-економічними умовами. До них належить: економічна нестабільність, бідність, зростання злочинності, інфляція, збройні конфлікти тощо. На стабільність навіть благополучних сімей впливають несприятливі соціально-економічні умови: втрата роботи, зниження матеріально-побутових умов. Ці проблеми викликають у людей почуття незахищеності, страх перед майбутнім. Внутрішні причини виникають безпосередньо в середовищі сім'ї. Вони зумовлені внутрішніми сімейними проблемами. До таких причин належить народження дитини поза шлюбом, відмова від новонароджених немовлят, жадливі матеріальні та житлові умови, жорстокість і знущання у вихованні дітей, поширення алкоголізму, наркоманії, ув'язнення батьків, неповна сім'я.

Багато спеціалістів вважає, що соціальне сирітство найчастіше є результатом підліткової вагітності. Молоді дівчата психологічно не можуть сприйняти те, що стануть мамами. Вони приховують вагітність від батьків, народжують і покидають дитину, цим самим роблячи дуже велику помилку. Існує безліч причин відмов від новонародженої дитини в пологовому будинку. Найчастіше це погане матеріальне становище. Також залишають хворих новонароджених дітей. Діти залишаються покинутими в результаті того, що батьки залежні від алкоголю, наркотиків, ігроманії. Є такі випадки, коли батьки довго хворіють або знаходяться у місцях позбавлення волі, і це не дозволяє їм виконувати свої батьківські обов'язки. Також частими є випадки, коли діти з власної волі покидають сім'ю або заклади соціальної опіки. Це відбувається через те, що вони мають певні вроджені психічні відхилення або через набуті захворювання, розлади нервової системи, неправильне виховання. Бажання дітей втекти із сім'ї – це як реакція на якісь чинники травмуючого характеру вдома, в підлітковому середовищі або у школі. Вони покидають сім'ю через фізичне, психічне або сексуальне насильство близьких, через злидні і незабезпеченість сім'ї, також це може бути образа на родичів, коли вони не розуміють проблем чи переживань дитини.

Способи розв'язання проблеми сирітства: потрібно провести кампанію з профілактики соціального сирітства; сприяти усиновленню дітей-сиріт громадянами, які не можуть мати своїх дітей; посилити і збільшити відповідальність біологічних, прийомних батьків, опікунів, працівників інтернатних установ та інших осіб, які причетні до цього процесу, за невідповідне виконання своїх обов'язків щодо матеріального забезпечення дітей та їх виховання; правильне використання усіх форм влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування; застосування сучасних методів реінтеграції вихованців інтернатних закладів до життя в біологічній сім'ї, сім'ї родичів чи прийомній сім'ї; впровадження комплексу заходів, які спрямовані на підвищення доходів сімей з дітьми, на боротьбу з жорстокою поведінкою батьків і шкідливими звичками дітей; держава повинна встановити диференційований обсяг соціальної допомоги на дитину-сироту: мінімальний – для усіх, додатковий – залежно від індивідуальних потреб; забезпечувати захист прав дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування: на соціальну допомогу, житло, працевлаштування, освіту тощо.

Сирітство як соціальний феномен охопило весь світ. Існують різні класифікації причин виникнення явища сирітства, але вони всі мають схожий зміст і створюють єдину проблему. Вирішити її можна тільки у контексті загального соціально-економічного і демографічного оздоровлення суспільства, а також завдяки подоланню алкоголізму, наркоманії та насильства у сім'ї. Необхідно надалі активізувати роботу з проблемними сім'ями, для того щоб запобігти ситуації, коли дитина втікає з сім'ї, а також слід поширювати сімейні форми утримання дітей.

УДК 316.1

Шкварчевська Н.О., студ., І курс, гр. ОО-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

СОЦІОЛОГІЯ: ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ТА ПОНЯТТЯ

Соціологія – наука про умови та процеси у суспільстві, а також їх дослідження. Соціологія постала з епохи Просвітництва як системно-критична наука соціального і зайняла проміжне місце між природничими та гуманітарними науками. Цей термін запропонував 1839 року французький учений Огюст Конт, ще до того як у другій половині XIX ст. соціологія стала самостійною університетською дисципліною. Але ще до Огюста Конта це поняття вживала перша у світі соціологиня – Гарієт Мартіно, а ще раніше, у 1780-х рр. – абат Сієс.

Категорії соціології – це загальні поняття, що відтворюють певні властивості суспільства та його складових (об'єкта) як цілісної соціальної системи. Дослідження будь-якого процесу, що відбувається в суспільстві, потребує з'ясування суті самого суспільства, досліджуваного процесу і явищ, з якими цей процес пов'язаний.

Соціологічні категорії можна типологізувати так:

- категорії визначеності (соціальні відносини, соціальні спільноти, соціальні групи, індивіди, соціальні дії тощо). Вони відповідають на запитання «що це таке?», «чим воно є стосовно суспільства як об'єкта вивчення?»;
- категорії зумовленості (інтереси, потреби, норми, цінності). Вони відповідають на запитання «чому індивід чинить саме так, а не інакше?», «чим зумовлені його дії?»;
- категорії вибору (стимулювання, мотивація, ціннісно-нормативне регулювання). Вони відповідають на запитання «що необхідно зробити, аби людина діяла у відповідний спосіб?».

Отже, категорії визначеності дають уявлення про сутність складових суспільства як соціальної системи, а категорії зумовленості й вибору уможливають з'ясування явищ і процесів, які безпосередньо впливають на роль і статус індивідів у суспільному житті.

Ключовим поняттям є «соціальні відносини» – усталена, така, що історично склалася за конкретних умов, місця і часу, система зв'язків між окремими індивідами й соціальними спільнотами, які беруть певну участь в економічному, політичному й духовному житті, мають певний соціальний статус, спосіб життя, джерела й рівні доходів та особистого споживання. Ці відносини складаються з приводу місця й ролі людей у суспільстві, способу їх життя, умов існування. Вони виявляються в результаті зіставлення становища окремих індивідів, соціальних груп у соціальній структурі через комунікаційні зв'язки між ними, тобто через взаємний обмін інформацією, оцінювання власного становища порівняно зі становищем інших з метою впливу на результати їхньої діяльності, корекції поведінки та інтересів.

Соціальні відносини можуть бути: економічними, політичними, правовими, моральними тощо. Так, економічні відносини – матеріально опосередковані відносини, що складаються в процесі виробництва, обміну, розподілу і споживання. Політичні відносини – відносини між класами, націями та іншими соціальними групами, основним змістом яких є завоювання, утримання і користування владою. Вивчення соціальних відносин дає можливість говорити про взаємозв'язки соціальних спільнот і людей як представників цих спільнот. Такі висновки робляться за різними властивостями та ознаками: ставленням до засобів виробництва і суспільної власності, місцем у соціальній структурі, роллю в групі, мірою забезпечення соціальними благами, рівнем культури, освіти та кваліфікації, змістом і умовами праці, засобами до існування і розміром особистих доходів, потребами, інтересами, мотивами діяльності, цінностями та ціннісними орієнтаціями тощо. Соціальні відносини неможливо виокремити в чистому вигляді, як це можна зробити з економічними, політичними, правовими тощо. Постійна взаємодія окремих індивідів чи спільнот за певних соціальних умов утворює специфічні соціальні відносини.

Суб'єктом конкретної дії може бути лише індивід, а не група, спільнота чи населення в цілому, бо тільки індивід може чітко ставити мету, вільно вибирати необхідні засоби її досягнення.

Сукупність соціальних відносин – це вся життєдіяльність суспільства. У ній визначається місце окремого індивіда чи групи, спільноти, динаміка їхніх взаємовідносин і поведінки в соціальному середовищі, ставлення до окремих складових цього середовища, мотивація дій і задоволення ними, ціннісно-нормативна система тощо. Це все підлягає вивченню й соціологічному аналізу. Від правильного аналізу соціальних відносин багато в чому залежить своєчасне вирішення проблем життєдіяльності суспільства, зменшення соціального напруження до безпечного рівня тощо.

Соціальні відносини формуються в процесі соціальної діяльності, тобто сукупності дій окремих особистостей у соціальній організації у зв'язку із досягненням певних цілей, реалізацією інтересів і задоволенням потреб.

Соціальна діяльність – це процес, що включає мету, засоби і результат. Типи і форми соціальної діяльності вирізняються за суб'єктом, об'єктом, функціями і цілями (індивідуальна, суспільна, ідеологічна, політична, виробнича, наукова, виховна, репродуктивна, творча тощо).

Соціальна організація є своєрідною фізіологією суспільства (механізм виникнення соціальних суперечностей, зіткнення інтересів різних груп, боротьба історично віджилих форм організації суспільної праці з новими, більш прогресивними) і відтворює історичну динаміку його розвитку.

Особистість вивчається соціологією не з точки зору неповторності (це є предметом психології), а з позиції її соціально типових якостей як суб'єкта соціальних дій. Особистість як соціальний тип характеризується цілою системою понять, що виражають її внутрішню структуру і зовнішню поведінку.

Насамперед це потреби – об'єктивно й суб'єктивно необхідні вимоги особистості (групи) до умов її існування і джерел розвитку. Одні потреби характеризують людину як біосоціальну істоту (потреба в їжі, відпочинку, сні), інші – як окремого індивіда (потреба в самоідентифікації, безпеці, повазі, саморозвитку). Ці потреби вивчають психологія та соціальна психологія. Для них потреба – стан окремого індивіда, якому чогось бракує.

Соціальне явище – це елемент соціальної реальності, будь-який вияв відносин чи взаємодії людей або навіть окрема подія чи випадок. Це все те в соціальній дійсності, що виявляє себе, існує, є. Послідовна зміна явищ, станів, узагалі рух, розвиток будь-якого явища є соціальним процесом. У соціології соціальний процес – це взаємодія людей, що визначає функціонування і зміни в людських стосунках, у становищі соціальних груп, окремих індивідів, тобто в соціальній структурі. Це може бути серія соціальних явищ, зв'язаних між собою структурними чи причинними (функціональними) залежностями, які спричиняються до переходу певної соціальної системи, підсистеми, будь-якого соціального об'єкта з одного стану в інший. Соціальні процеси вирізняються за об'єктом, (людство, суспільство, клас, організація, мала група); за ступенем управління (стихійні, природно-історичні, цілеспрямовані).

Соціальний закон – це вираження суттєвих, необхідних і постійно повторюваних взаємозв'язків і відносин між соціальними явищами та процесами, а передусім між діяльністю соціальних спільнот і діями окремих індивідів, що зумовлюють виникнення, функціонування й розвиток соціальних систем.

Особливість соціальних законів у тому, що в них чітко простежується об'єктивність. Наприклад, закон пропорційного розвитку соціальних систем, що встановлює необхідність зміни всіх елементів системи, для того щоб вона набула нової якості (прогресивно розвивалася), виражає не погляди різних учених (або науки взагалі), а об'єктивну природу зв'язків елементів у системах. Якщо цей закон порушується, то незалежно від намірів суб'єкта відбувається гальмування тих елементів, які непропорційно вирвалися вперед.

Соціологічні дослідження допомагають установлювати характер і рівень розвитку соціальних відносин, форми прояву соціальних законів у різних сферах життєдіяльності суспільства, виявляти чинники, що протидіють реалізації законів, і на основі цього розробляти систему практичних заходів для усунення цих чинників. Знання законів потрібне для успішного управління соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві. На підставі наукового вивчення форм прояву і механізмів дії соціальних законів здійснюється соціальне регулювання.

Соціальне регулювання – це свідоме втручання в соціальні процеси й соціальні зміни, яке здійснюється в різних формах і має на меті підтримку рівноваги в соціальній системі, її розвиток через введення в неї регуляторів (норм, правил, цілей тощо).

Предметом емпіричного соціологічного дослідження, що узагальнює соціальні факти, є визначення закономірності, тобто міри ймовірності певної події чи явища або їх взаємозв'язку. Більш слабким видом закономірності є тенденція, яка показує основний напрямок розвитку події, міру наближення реального процесу до об'єктивної закономірності. У процесі багаторазового повторення близьких тенденцій виявляються більш-менш сталі зв'язки між ними, що формуються в закони, які є предметом теоретичного соціологічного дослідження.

Взаємозбагачення понятійного апарату – процес необхідний і об'єктивний. Він свідчить про гнучкість і динамічність знань. Для соціології це має особливо важливе значення, оскільки вона сама перебуває все ще в процесі становлення.

УДК 32.019.51

Шуляр А.О., студ., І курс, гр. ФБС-3, ФОФ
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ВИДИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ЕЛЕКТОРАЛЬНІЙ СОЦІОЛОГІЇ УКРАЇНИ

Уперше масове національне дослідження іміджу кандидатів на президентських виборах було проведено О. Петровим та В. Полтораком (Центр «Соціополіс») 1999 року. Вони виявляли імідж кандидатів у Президенти України за допомогою питання «Що, насамперед, зробить даний політик, якщо буде обраний Президентом України?» із розгалуженим списком можливих політичних та економічних рішень. Це так званий «перспективний імідж». У ході моніторингових (чотирьох) опитувань електорату в січні-березні 2002 року під час виборів до Верховної Ради України фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс» імідж політичних партій вивчався за допомогою питання: «З якими політичними партіями та блоками Ви асоціюєте такі політичні події, як:

- загострення економічної кризи;
- розвал виробництва та зростання безробіття;
- «прихвати́зація» державної власності;
- виплата заборгованостей з пенсій і зарплат;
- зменшення цін на товари першої необхідності;
- зниження цін на житлово-комунальні послуги;
- розв'язання регіональних екологічних проблем?»

І хоча перелік іміджевих характеристик, як і сам список шести партій та блоків, імідж яких вивчався, був неповним, він дав змогу виявити рівень сформованості іміджу у провідних партій та блоків, їх специфіку та показати, що в 2002 році в Україні за період виборчої кампанії жодній партії та блоку не вдалося суттєво покращити свій імідж серед виборців та суттєво погіршити імідж своїх суперників. Все це свідчить про недостатню ефективність іміджевих електоральних технологій, які застосовуються в сучасних умовах.

У ході передвиборчих та поствиборчих іміджево-реklamних досліджень виявляють також ефективність різних способів рекламування кандидатів та різних видів технологій. Для виявлення ефективності засобів реклами кандидата, як правило, спочатку опитуваному ставлять такі запитання:

- 1) Виступи та інтерв'ю кого з лідерів політичних партій та блоків (або кандидатів) Вам запам'яталися найбільше на телебаченні в останній місяць? (З повним переліком лідерів чи кандидатів на картці).
- 2) Рекламні ролики кого з кандидатів (партій) Вам запам'яталися найбільше на телебаченні в останній місяць? (З повним переліком кандидатів чи партій на картці).
- 3) Статті та інтерв'ю кого з лідерів політичних партій чи кандидатів у пресі Вам запам'яталися найбільше в останній місяць? (З повним переліком кандидатів чи партій на картці).
- 4) Виступи та інтерв'ю кого з лідерів політичних партій (чи кандидатів) Вам запам'яталися найбільше в останній місяць? (З повним переліком кандидатів чи партій на картці).
- 5) Листівки, плакати та рекламні щити яких політичних партій і блоків найбільшою мірою привернули Вашу увагу останнього місяця? (З повним переліком на картці).
- 6) Біографії, календарі, рекламні матеріали якої партії (кандидата), отримані поштою, найбільшою мірою привернули Вашу увагу? (З повним переліком на картці).
- 7) Виступи кого з лідерів політичних партій (кандидатів чи їх представників) Вам запам'яталися найбільше на мітингах чи зборах? (З повним переліком на картці).

Потім отримані результати по рейтингах видів рекламних засобів корелюються з рейтингами відомості та вибору партій (чи кандидатів), визначаються найбільш ефективні, і вносяться корективи в плани виборчої кампанії та витрати ресурсів.

Аналогічним чином вивчається ефективність соціально-іміджевих технологій та адміністративного ресурсу в кампанії за допомогою наступних запитань і їх кореляції з рейтингами кандидатів (партій):

- 1) Яка партія чи блок (кандидат), на Ваш погляд, зробила у Вашому місті (районі) найбільше для вирішення проблем виборців? (З повним переліком на картці).
- 2) Яка партія чи блок (кандидат) надає найбільшу благодійну допомогу виборцям у Вашому місті, районі, окрузі? (З повним переліком на картці).
- 3) За яку партію чи блок (кандидата) Вам рекомендували голосувати:
 - а) губернатор області;
 - б) мер міста (села);
 - в) керівник Вашого підприємства (навчального закладу)? (З повним переліком на картці).

Опитування в день голосування (Exit poll) – це експрес-опитування в день виборів на виборчих дільницях одразу після здійснення акту голосування, основним завданням яких є контроль за результатами голосування та вивчення факторів реального електорального вибору.

Вперше метод було безпосередньо використано Джоном Файном у США 1967 року з метою більш точного прогнозування результатів виборів до офіційного підрахунку голосів.

Але не прогностична функція (дуже швидкоплинна), а функції контролю за результатами голосування (особливо в країнах, що тільки переходять до демократії) та теоретичної перевірки моделей електоральної поведінки стають основними функціями цього методу сьогодні. Адже саме опитування в день голосування (до того ж проведене за великими вибірками в 5–10 тисяч респондентів), і, меншою мірою, поствиборчі ретроспективні опитування, мають справу не тільки з електоральними установками виборців та факторами, що їх визначають, а й зі звітами про реальну електоральну поведінку та факторами, що їх визначають. До того ж, в Exit poll є можливість елімінувати фактор абсентистів та невизначених виборців, що суттєвим чином впливає на точність «екзотичних» прогнозів, на відміну від передвиборчих прогнозів. А отже, виникає можливість не тільки детального вивчення соціального портрета виборців певних партій та кандидатів, але й найточнішої перевірки впливу статусних, партійно-ідеологічних та економічних факторів на електоральну поведінку громадян.

Такої можливості соціологи не мають у передвиборчих та більшості поствиборчих опитувань, коли, в кращому випадку, за допомогою кореляційного та регресійного аналізу можна визначити фактори електоральних установок, а не поведінки. При цьому не слід забувати, що Exit poll – це різновид експрес-опитувань, а отже, його опитувальний лист (разом із соціально-демографічними питаннями) може включати не більше 20–25 запитань, а тому і показники факторів електоральної поведінки треба відбирати з особливою ретельністю.

Важливою функцією електоральної соціології, окрім інформаційно-аналітичної, описової та пояснювальної, є функція прогностична. В ході її реалізації використовують екстраполяційні, трендові прогнози та прогнози з використанням методів моделювання. Для прогнозування електоральної активності виборців використовують різні формули розрахунків на основі різних вимірювальних шкал передвиборчої активності («формула Ротмана», «формула Комаровського», «формула Демидова» тощо), але всі вони дають явно завищені прогнозні показники порівняно з реальними. Справа в тому, що частина виборців в опитуваннях приховує, з міркувань престижу чи страху, своє небажання брати участь у виборах, а абсолютна більшість тих, хто в опитуваннях вагається щодо участі, в них участі не бере (відповідь «важко сказати» є м'якою формою небажання голосувати). А тому потрібно використовувати так званий коефіцієнт корекції (К) при прогнозах виборчої активності.

Найпростішим методом прогнозування електорального вибору (розподілу голосів між партіями чи кандидатами) є екстраполяційні методи прогнозування на основі рейтингів вибору (Р) в масових репрезентативних опитуваннях.

Соціологи стверджують, що «практика публікацій результатів опитування громадської думки ... показала, що для переведення даних із статусу «опитування» до статусу «прогноз» часто робиться нехитра операція: невизначених відкидають, а тих, хто визначився, беруть за 100 % і перераховують результат. Тим самим неявно робиться припущення, що невизначені поводитимуться в день виборів так само, як і ті, хто вже визначився». Але прості екстраполяційні прогнози виявляються часто неточними, бо виборці, що не визначилися на момент опитування, можуть голосувати зовсім інакше, ніж ті, що визначилися, а їхня частка в опитуваннях на виборах різних рівнів може коливатись від 15 до 50 %.

Такі прогнози робляться по кожній партії та кандидату, включаючи тих, хто голосуватиме проти всіх кандидатів (партій).

За результатами опитувань, 84 % респондентів декларують свою готовність взяти участь у виборах Президента України 31 березня 2019 року. Найвищий рівень однозначної готовності прийти на дільницю спостерігається серед мешканців Заходу, найстарших, виборців П. Порошенка, Р. Кошулинського та І. Смешка. Водночас, як зазначається, кожен шостий не визначився з вибором кандидата. Так, серед факторів, які можуть завадити проголосувати на дільниці, найбільш вагомими для опитаних є можливі провокації, черги на дільницях та інформація про підкуп виборців – ці фактори отримали 2,1, 2,0 та 1,9 балів (оцінка відбувалася за 5-тибальною шкалою, де 1 – зовсім не завадить, а 5 – дуже завадить). Менш вагомими є фактор поганої погоди (1,7) та наявність планів на відпочинок (1,8).

Сучасна соціологія стає цікавою не тільки для науковців, а й для букмекерів, політиків, простих виборців. Адже кожного цікавить питання, чи збудуться прогнози соціологів.

УДК 811.161

Шуляр Т.М., магістрант, курс М1, гр. 13

ННІ філології та журналістики

Науковий керівник – Ящук Л.В., к.філол.н., доц.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАЙМЕННИКОВО-СПІВВІДНОСНІ РЕЧЕННЯ В ПОЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ МИКОЛИ НИКОНЧУКА

Проблемою виділення складнопідрядних речень з-поміж інших складних конструкцій у лінгвістиці почали цікавитися ще з XVIII ст. У сучасному українському мовознавстві утвердилася структурно-семантична класифікація складних конструкцій, і за семантикою та формально-синтаксичною структурою складні речення поділяють на три головні види: складносурядні, складнопідрядні та безсполучникові.

Синтаксисти констатують, що сполучні засоби мають здатність не лише оформлювати підрядну частину як залежний компонент складнопідрядного речення, але й визначають закономірності внутрішньої побудови власне підрядної частини. Складнопідрядні речення з підрядною займенниково-співвідносною частиною класифікують на предметно-ототоженні (вказівне та співвідносне слово стосуються тієї самої особи або ж предмета, тобто є тотожними) та якісно-ототоженні речення (дають якісну характеристику підметові, виконуючи роль присудка; використовується модель **такий – який**).

Для створення й увиразнення поетичної картини М. Никончук у текстах збірок «Грезно» (Житомир, 1996 р., 184 с.) та «Зворини» (Житомир, 1992 р., 95 с.), як майстер художнього слова, використовує різноманітні синтаксичні конструкції, зокрема й складнопідрядні займенниково-співвідносні речення. Часто вживаними в поетичному доробку митця серед складнопідрядних речень є структури з прислівними означальними підрядними частинами, які поєднуються з опорним компонентом за допомогою сполучних слів **що, де** та **який**: *У білих сферах незвичайний ризик, Що дотик пальців ніжністю облік* [Грезно, с. 24]; *Мандрівними іграми Трапили пустир, Де зберігся з тиграми Древній монастир* [Грезно, с. 57].

Поширені займенниково-співвідносні конструкції, що містять у своїй структурі сполучні слово **хто** або **що**, які корелюють з експліцитними або імпліцитними вказівними займенниками **той, такий**: *Бо той, що був найщасливіший в Кодні, Шукає знову щастя по світах* [Грезно, с. 77]; *А треба та, що у віках, Як райська птиця, заспіває* [Грезно, с. 14]; *Такий народ – з безпечності сміливців, Що з ядерних секретів запанів, Забув, який метелик на мисливців Виводив стадо диких кабанів* [Зворини, с. 33].

Поет також вдається до своєрідного використання асиметричної корелятивної пари **той – щоб**, яка надає поезії додаткового стилістичного забарвлення, що й формує ідіостиль автора: *Не та ти жінка, щоб забуть мене* [Зворини, с. 68].

У віршах М. Никончука підрядна частина займенниково-означальних структур може пояснювати:

- а) підмет: *Хто пливе над плесом, Той не летить із гребеня у шум* [Грезно, с. 74];
- б) додаток: *І почесні числом не позбираю Тим, що на ложі стогнуть і кричать* [Грезно, с. 11];
- в) складений іменний присудок + означення: *Модерн – такий шедевр архітектури, Що забиває дух від красоти* [Зворини, с. 34].

Відомо, що підрядна частина не має чітко зафіксованої позиції відносно головної, адже в поетичному мовленні можливе переміщення частин складного речення. Автора можуть спонукати до транспозиції певні вимоги ритмічного малюнка, строфи чи своєрідність римування. У досліджуваних текстах підрядна частина щодо головної розміщена:

- а) переважно в постпозиції: *Той був марака і пустий прозаїк, Хто рідну жінку з жінкою зрівняв* [Зворини, с. 56]; *І саме той постав поетом першим, Хто жєницину до квітки прирівняв* [Зворини, с. 57];
- б) рідше в препозиції: *Хто не знав ні підозри, ні ревності, Той пекельним вогнем не горів!* [Зворини, с. 45];
- в) іноді в інтерпозиції, розриваючи головну частину: *Нащадків тих, що йшли крізь темні хащі, Здвижі мостили, ралили нив'є, Ти бачив як освічених трудящих І справам їх віддав життя своє* [Грезно, с. 31].

Проведений лінгвістичний аналіз поезії М. Никончука засвідчує, що синтаксичні одиниці займенниково-співвідносної семантики узагальнено передають основний зміст, підсилюючи його новою додатковою інформацією, якої потребує читач для повного розуміння ліричного твору. Це спричинено тим, що в таких структурах вказівний займенник потребує свого пояснення, тому наявний прислівно-кореляційний зв'язок. Складнопідрядні речення з підрядними займенниково-співвідносними частинами – важливий інструмент творення художньої образності та дійсності, такі структури унаочнюють сказане, а також наповнюють текст змістовими деталями атрибутивного та співвідносного характеру.

УДК 347.62

Яблонська І.В., студ., II курс, гр. МО-61, ФЕМ
Науковий керівник – Шуляренко Л.І., викл.
Житомирський державний технологічний університет

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР: ЗА І ПРОТИ

Проблема шлюбного договору є досить актуальною темою. Сьогодні розлучення є нормальною практикою для багатьох сімейних пар. Однією з причин стають майнові суперечки. Саме тому багато майбутніх сімейних пар або вже подружжякладають шлюбний договір. У країнах Європи та Америки це є нормальним явищем. Проте в Україні цей вид договорукладає невелика кількість громадян.

За раніше діючим сімейним законодавством в Україні майнові відносини будь-якого подружжя регулювались лише законом, відповідно до якого все нажите разом майно у шлюбі визнавалось спільною власністю. А у випадку розлучення це ж майно повинно було ділитись порівно, тому що на той час майно сім'ї формували предмети споживання та побуту, які мали невисоку матеріальну цінність. Також вважалося, що в радянських сім'ях більшу увагу приділяли духовним цінностям, а не матеріальним, проте розпад Радянського Союзу, різноманітні економічні процеси, активний розвиток приватної власності призвели до значних змін у загальних суспільних відносинах та, зокрема, у шлюбно-сімейних. Саме тому, зважаючи на інтереси кожного з подружжя, законодавці задовольнили потребу у регулюванні сімейних питань.

Термін “шлюбний договір” викликав багато різних думок у фахівців.

Наприклад, відомий фахівець шлюбно-сімейних відносин І. В. Жилінкова, присвятивши цій проблемі декілька наукових праць, розглядає шлюбний договір так: «Шлюбний договір – це угода осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, або членів подружжя про встановлення майнових прав і обов'язків подружжя, зв'язаних заключенням шлюбу, його існування або припинення».

На даний момент шлюбний договір є для нас звичайним документом. Проте він не завжди мав таку форму, яку ми звикли бачити сьогодні. Починаючи з XVI століття, в основі укладення шлюбу був договір, спочатку усний, а уже з XVII століття письмовий. Він фіксувався відповідними документами – шлюбними листами. Шлюбний договір за нормами звичаєвого права укладався між двома сторонами: батьками і родичами молодих. Умовами шлюбного договору було отримання майна для нової сім'ї з різними режимами користування і володіння: молодий отримував землю, молода – посаг, до якого входило батькове придане, худоба, земля, гроші, постіль та одяг. Але в XIX ст. низка положень звичаєвого права припиняє дію, на це вплинули деякі чинники соціально-економічного характеру: зміцнення економічної незалежності дітей від батьків, послаблення сімейного контролю за дорослими дітьми, зміна ролі молоді у з'ясуванні питань про шлюб, масова міграція селян до міста. І тому шлюбний договір на тривалий час відійшов у минуле, тому що низка старих шлюбних звичаїв не пристосувалися до нового суспільства.

Сьогодні ж шлюбний договір є удосконаленим і зовсім іншим. За даними статистики, громадяни України рідко укладають шлюбні договори. Лише 10 % осіб, що вступають у шлюб, заключають шлюбний договір, у Європі – кожна третя шлюбна пара, а в США кожна друга пара заключає шлюбний договір, та в Україні за рік не більше 300 сімей підписують шлюбний договір. Як показує практика, шлюбний договір у нашій країні заключають здебільшого жителі мегаполісів, а саме: підприємці, політики, актори, співаки. Більшість населення має чітку позицію до шлюбного договору, за статистикою: 42 % українців – за укладення договору, 47 % – проти, 11 % – ніколи не думали про це. За період появи поняття шлюбного договору в українському законодавстві лише 9 тисяч подружніх пар скористалися ним. У 2012 році було заключено лише 1357 шлюбних контрактів – це переважно у Києві, а в областях середня кількість їх не перевищує кількох десятків на рік. Чому це так?

Психологи вважають, що шлюбний контракт не в нашому менталітеті. Він вказує на недовіру подружжя один до одного, вони хвилюються за власне майно і житло.

Отже, враховуючи все вищесказане, я вважаю, що в Україні шлюбний договір ще не знайшов широкого поширення. Це проявляється в тому, що українські громадяни не бачать надійності в укладенні шлюбного договору, а також всебічної підтримки з боку держави при порушенні одним з подружжя умов договору.

УДК 821.162.1

Янішевський Ю.А., студ., І курс, гр. АТ-27, ФКІТМР
Науковий керівник – Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

НОВИЙ СВІТ АНДЖЕЯ САПКОВСЬКОГО

Анджей Сапковський – відомий польський поет і публіцист. Неперевершений майстер стилю, письменник, який часто розробляє незвичні конвенції для презентації нових подій. Роботи Сапковського є полемікою з польською традицією історичних романів – Ю.-І. Крашевського та Г. Сенкевича, класиків, що писали про жорстокі часи, позбавлячи їх найпростішого людського виміру, а автор «Відьмака» не приховує того, що його персонажі є людьми не зовсім, скоріше матеріально-плотським дном.

Майбутній письменник-фантаст народився у м. Лодзі 24 червня 1948 року. Сапковський не планував ніколи бути літератором, можливо, тому й обрав факультет зовнішньої торгівлі Лодзького університету, а з 1972 по 1994 рр. працював у сфері торгівлі.

Тим не менш, в якийсь період життя Сапковський усвідомив, що жити без літератури нецікаво. Тож узявся за перо й домогся на письменницькій ниві чималих успіхів. Літературна кар'єра Сапковського розпочалася в якості перекладача (журнал «Фантазія»). 1986 року з'явилася фентезійна новела «Відьмак», яка невдовзі стане культовою.

Знайомство з легендарним персонажем серії романів починається з невеличкої передісторії. Перед нами – опис головного героя книги. Він, мутант, монстр-убивця, майстер мечів з використанням чарівних відокремлювачів, бродить по світу, вбиваючи різноманітних потвор і отримуючи за це винагороду; він – той, кого ніхто не любить. Народжений звичайною людиною, але зраджений і покинутий, він стає одним з тих, кого змінюють і перетворюють на ідеальних машин для очищення землі від нечисті.

Геральт із Рівії (а саме так звати головного героя) протягом усього свого життя переживає велику кількість неприємних, а іноді і жахливих моментів, прописаних йому долею. Війна, зрада, вбивства, розлука, смерть, жаль і багато іншого переслідують головного героя.

Відьмак – це мутант, який був створений, аби знищувати монстрів, що потрапили у світ людей після поєднання планет. Кожен відьмак – модифікований чоловік, який генетично змінювався спеціальними магічними методами лікування. Одним з них є тест на трави, який відчуває 30 % кандидатів. Змінений у такий спосіб чоловік оснащений низкою навичок, які допомагають йому у місії. Однак він позбавлений усіх вищих почуттів. Саме тому відьмак є мутантом. Він – людина, яка не є людиною.

Кодекс поведінки Відьмака вимагає не брати участі в політичних інтригах королів і чарівників. Тим не менш, головного героя таки вплутують у складний вузол протистояння північних королівств і могутньої південної імперії Нільфгарда. Геральт прагне захистити юну королівну зі зруйнованого королівства Цинтра Цірі (Дитя-Несподіванка). Дівчину призначено йому пророцтвом ще до її народження. Цірі – об'єкт інтересу імператора Нільфгарда, чарівника Вільгефорца, Ложі чародійок тощо, бо її нащадку пророковано вирішити долю світу. Отримавши від своїх прийомних батьків, Геральта і його коханої, чарівниці Йеннефер, символічні дари-вміння (відьмацьке вправне володіння мечем і чарівницьке опанування магії), зазнаючи важких випробувань, Цірі стає поряд з Геральтом головною героїнею саги.

Створений Сапковським персонаж не викликає жодної симпатії, а скоріше навпаки, але з часом ми починаємо звикати до нього. З кожним словом, яке все більше розкриває Геральта, співчуття до його долі, а також симпатія зростають. Ми починаємо співчувати йому в деяких моментах його життєвого шляху. Геральт – це герой, який вирізняється на тлі банальних персонажів роману, які носять яскраві обладунки і рятують принцесу від жахливих драконів; він зовсім інший, він – справжній.

Світ, описаний у серії романів, дуже схожий на наш. Автору вдалося перенести велику кількість проблем в атмосферу фантастичного Королівства Півночі. Цікаво спостерігати за тим, як у такому казковому світі розкривається проблема раси чи приналежності. Також у книзі піднято проблему неграмотності людей, гномів, ельфів і т. д.

Різниця між світом нашим і світом Королівства Півночі лише в тому, що там є фантастичні істоти, які не існують в реальному світі. Кожна книга розкриває свою, унікальну проблему, і найцікавішим є те, що ці проблеми і досі актуальні.

Серія романів складається з 8 книжок, а саме: «Останнє бажання», «Меч призначення», «Кров ельфів», «Час погорди», «Хрещення вогнем», «Вежа Ластівки», «Володарка Озера», «Сезон бур».

Світ Відьмака – це прекрасна машина, створена абсолютним незмінним прагненням до своєї мети. Ніхто не знає, що є метою, і не знає значення мети, але все живе і неживе в цьому світі виконує свою роль, має певне завдання, яке необхідно виконати. Кожна людина тут є частиною чогось великого, певного співіснування в невизначеній залежності.

А те, з якою деталізацією описано світ, в якому відбуваються події, це просто неймовірно. Кожна локація описана в деталях, ти повністю поринаєш у цю атмосферу і тобі не хочеться її покидати.

Після кожного прочитаного розділу хочеться прочитати наступний. А іноді взагалі з'являється непереборне бажання потрапити туди. Кожен полігон відрізняється від іншого, у кожного свої особливості, природні умови, погода.

Кожен персонаж роману, з яким ми маємо змогу зустрітись під час читання, є унікальним, має особливі риси характеру, неповторний стиль, свою манеру в усьому.

Герої Сапковського постійно борються з силами долі. Хочеться сказати, що в цій роботі панує фаталістична філософія, але це не буде повною істиною.

Усі персонажі залишаються в пам'яті надовго, їх складно забути. Героїв настільки багато, що кожен може підібрати собі того, хто йому сподобається найбільше.

Фавни, тролі, стриги, мори, сирени, мавки, манти кори, виверни, віппери, вампіри, василіски, амфісбени, альпи і багато інших створінь чекає нас з детальним описом кожного, починаючи від місця проживання та закінчуючи розташуванням кожного органу в тілі.

Анджей Сапковський зробив дуже цікавий експеримент: він об'єднав усіх міфічних істот з усіх культур світу, і вийшло досить-таки непогано.

На нас чекатимуть вампіри, які більш людяні, ніж більшість людей; дракони, які більше прагнуть справедливості, ніж люди; мавки, які знають, що таке любов, краще від людей; та багато інших неочікуваних комбінацій.

Загалом, більшість потвор у книгах і є потворами, але, прочитавши хоча б половину серії, можна зрозуміти, що іноді жакливе поріддя пекла може поводити себе краще за будь-яку людську істоту.

Анджей Сапковський – це, безумовно, найпопулярніша польська фігура у фантастичній літературі, якщо не літературі взагалі, про що свідчать його численні оповідання і сага.

На думку Святослава Півня, пригоди Відьмака (час від часу кумедні, інколи не дуже, часом навіть трагічні, а найчастіше смішні і щемливі аж до сліз водночас) є лише тлом для міркувань автора, до яких він залучає і читачів, над багатьма вічними проблемами. Так, пан Анджей міркує над тим, чи можна і чи потрібно поділяти зло на менше і більше; виправдовувати скоєння різноманітних звірств вищим благом; брати судочинство у свої руки; виправдовувати злочини, скоєні жертвами проти колишніх кривдників; зберігати нейтральність у будь-якій життєвій ситуації та ін. Сапковський майже ніколи не вказує, яку мораль читач повинен винести із досвіду, що його отримав під час прочитання оповідання чи роману; навпаки, кожна особа обирає для себе того, хто має рацію, й хто помиляється. Окрім того, оповідання й романи «Відьмацької саги» – це широкий простір для коментарів Анджея Сапковського з приводу негативних суспільних процесів, які відбувалися у світі наприкінці XX століття і тривають досі. Серед них – расизм, повсюдний поділ на «своїх» та «чужих», гібридні війни.

За мотивами «Відьмака» створено 13-серійний кінофільм, комікси та комп'ютерну гру. Книги письменника перекладено багатьма мовами (серед них й такі, як болгарська, естонська, китайська, корейська, литовська, нідерландська, фінська, шведська, японська). В самій лише Польщі продано близько 2 млн. примірників його книг. Сапковський – перший лауреат David Gemmel Legend Award (2009 рік). Нагороду він отримав за книжку «Blood of Elves» («Кров ельфів»). Напевно, жоден сучасний польський письменник ніколи не матиме такого успіху, як Анджей Сапковський.

Фурсова Л.І., ст. викл.
Кафедра теоретичної та прикладної лінгвістики
Житомирський державний технологічний університет

НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ФЕМУ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЖИТОМИРСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Нещодавно на кафедрі теоретичної та прикладної лінгвістики Житомирського державного технологічного університету було розроблено нову навчально-методичну працю, яка вийшла у електронному друці під назвою «Мультимедійні методичні вказівки для студентів спеціальності «Туризм»» і призначена, у першу чергу, для студентів денного відділення факультету економіки та менеджменту, які вивчають спеціальність «Туризм». Дані вказівки також можуть бути рекомендовані для всіх студентів інших спеціальностей, які вивчають дисципліну «Іноземна мова». Укладач методичного видання - старший викладач кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики Житомирського державного технологічного університету Фурсова Л.І.

Мультимедійні методичні вказівки складаються з 6 об'ємних уроків, а саме:

- 1) VOCABULARY RELATED TO TRAVEL AND TOURISM
- 2) EMPLOYMENT IN THE FIELD OF TOURISM
- 3) A FUN DAY IN DISNEYLAND
- 4) HOLIDAY IN CHERNOBYL: TOURISM IN THE EXCLUSION ZONE
- 5) HUNTING THE RADIOACTIVE BEASTS OF CHERNOBYL
- 6) BENEFITS AND NEGATIVE IMPACTS OF TOURISM

Опрацювання кожного уроку розраховане на 4 – 6 академічних годин.

Унікальність мультимедійних методичних вказівок у тому, що вони базуються на оригінальних сучасних відеоматеріалах про фундаментальні словникові одиниці у сфері туризму і подорожей, структуру професійної зайнятості та працевлаштування у даній галузі, захоплюючи подорож до Диснейленду у місто Каліфорнія (США), незвичайну поїздку до Чорнобиля у зону відчуження, неочікувані можливості полювання у радіоактивній зоні, вражає життя тварин та птахів після Чорнобильської катастрофи, детальні переваги та недоліки туризму.

У книзі також подаються невеликі за обсягом тексти та різноманітні цікаві лексичні вправи, спрямовані на розвиток словникового запасу та розвиток і вдосконалення навичок монологічного і діалогічного мовлення на зазначені теми.

Усі уроки є комбінованими. Серед обладнання, яке рекомендується використовувати у класі – це картки з завданнями, спеціальний роздатковий матеріал, картинки та електронний носій інформації з доступом до мережі Інтернет.

Серед цілей навчального процесу за даною методикою, окрім практичної цілі, направленої на розвиток навичок діалогічного і монологічного мовлення, та суміжного завдання, що полягає у розвитку навичок слухання і читання, також виділяємо ряд наступних важливих цілей:

- навчальна ціль: мотивувати у студентів зацікавленість до уроків англійської мови; розвивати загальний кругозір;
- розвиваюча ціль: розвивати у студентів здатність до аргументації, креативного і логічного мислення;
- культурна ціль: розширювати у студентів кругозір по даних темах, зробити знання про культуру доступними для них;
- когнітивна ціль: розвивати у студентів навички читання, говоріння і слухання, логічного мислення, невимуснену пам'ять і увагу;
- емоційна (афективна) ціль: розвивати у студентів впевненість у використанні словникових одиниць за вивченими тематиками і виховувати у них позитивне відношення до мови.

Велика увага приділяється вправам “pre-listening”, що навчають передбачати зміст та лексичний склад програмних відео, та завданням “while-listening”, що супроводжують процес перегляду відеоматеріалів і частини “post-listening”, яка виводить студентську аудиторію на невимуснене спілкування і сприяє бажанню та натхненню самостійно записувати відео англійською мовою та спілкуватися на даних уроках виключно англійською мовою.

Враховуючи постійно зростаючий інтерес нашої молоді до подорожей за кордон, до навчання у закладах вищої освіти за межами нашої країни та до відпочинку у більш комфортних умовах, мультимедійні методичні вказівки можуть використовуватись як для студентських занять, так і для самостійної роботи студентів. За своєю змістовною і практичною цінністю вони можуть стати в нагоді студентам усіх факультетів та усіх без винятку спеціальностей як на стаціонарному, так і на заочному відділеннях.

Мультимедійні методичні вказівки відповідають методичним вимогам – матеріал структуровано за складністю, вправи передбачають розвиток великої кількості навичок, що в результаті призводить до вміння легко, впевнено і з цікавістю читати та перекладати фахову літературу і вільно дискутувати з носіями мови.

Черниш О.А., к.ф.н., доц.
Дрозд П.А., студ., III курс, гр. ТР-12, ФІКТ
Житомирський державний технологічний університет

СОЦІОКОМУНІКАТИВНА СУТНІСТЬ ЖАНРІВ

Для сучасних лінгвістичних досліджень характерний інтерес до жанру як однієї з найважливіших категорій спілкування та інтеракції, які функціонують у сферах мовлення. Незважаючи на емпіричні дані та спостереження щодо особливостей та рис різних жанрів, їх соціокомунікативна сутність залишається недостатньо дослідженою, що і визначило мету даної розвідки.

Питання мовленнєвого жанру як однієї з найважливіших категорій спілкування та інтеракції в різноманітних комунікативних ситуаціях є актуальним та дискусійним у сучасній лінгвістиці. Жанри окремих дискурсів досліджуються представниками різних напрямків лінгвістики, зокрема з позиції функціональної стилістики та дискурсивного аналізу (Р. С. Алікаєв, О. М. Ільченко, М. М. Кожина, Н. М. Разінкіна, Є. С. Троянська), лінгвістики тексту (К. Гаунзенблас, І. М. Колегаєва, Н. І. Кузнецов, В. А. Кухаренко, С. М. Яворська), когнітивної лінгвістики (Б. Полтрідж, Ч. Філмор), комунікативної лінгвістики (Ф. С. Бацевич, В. В. Демет'єв, В. І. Провоторов), медіалінгвістики (Т. Г. Добросклонська, О. О. Тертичний), неориторики (К. Беркенкоттер, В. Бхатія, А. Девітт, К. Міллер, Дж. Свейлз) та інші.

Саме поняття жанру існує з незапам'ятних часів, з найперших спроб осмислення феномену мистецтва, з Платона та Аристотеля. Проте уявлення про жанр, та його роль докорінно змінювалися впродовж історії – від визнання його центральною художньою категорією до його повного заперечення. На початку 1920-х років великий резонанс у мовознавчій науці викликала книга Бенедетто Кроче "Естетика як наука про висловлення і як загальна лінгвістика", де теорію жанру було віднесено до числа наукових помилок, але вже наприкінці 30-х років відбулося відновлення авторитету, статусу жанру і зростання інтересу до його проблематики. Наприкінці 50–60-х років жанр втрачає свою значимість і всі сутнісні та динамічні характеристики мистецтва стали пов'язувати зі стилем. У 70-х роках інтерес до проблем жанру знову привертає увагу вчених, проте з кінця 80-х, з приходом постструктуралізму, актуальність дослідження цього феномену знову згасає. Наразі категорія жанру є одним з важливих елементів опису мови. Вся структурна організація людського мовлення значною мірою детермінується жанровою диференціацією текстів. Мовець відбирає засоби побудови тексту, враховуючи його жанрову специфіку. Розуміння тексту також передбачає вміння віднести його до певного жанру, оскільки кожен жанр націлює читача на певний тип сенсу / смислу.

У сучасному мовознавстві поняття жанру представлено численною палітрою дефініційних окреслень і різноманітною системою дослідницьких концепцій, що пов'язано з еволюційними, трансформаційними та модернізаційними процесами в самій системі жанру. Однак усі визначення жанру наголошують на його інваріантних ознаках – закріпленості, уніфікованості, кодифікованості та стандартності жанрових рамок. Термін «жанр» охоплює розмаїття типізованих форм комунікації, які належать усім без винятку сферам суспільного життя. Це відносно стійкий тематичний, композиційний і стилістичний тип висловлювання, що має функціональну, соціально зумовлену природу. Тобто, певні соціальні функції і певні, специфічні для кожної сфери, умови мовленнєвого спілкування породжують жанри. Їх розмаїття необмежене, як і багатство та варіативність видів і форм суспільного життя.

Жанр є типізованою риторичною дією, що відображає повторювані соціальні ситуації. Жанри невід'ємні від цих ситуацій та різноманітних контекстів свого існування (професійних, інституційних та культурних). Зміни у соціальних ситуаціях, контекстах та їх інтерпретаціях призводять до модифікації жанрів. Водночас функціонування жанрів відтворює, підтримує та формує структури суспільного життя.

Жанри виступають засобами досягнення комунікативних цілей відповідних дискурсивних спільнот, відображаючи їх епістемологію, ідеологію та соціальну онтологію. Жанрові форми визначають характер мислення і дискурсивної поведінки мовної особистості. У процесі розвитку соціолінгвістичної компетенції людини система жанрових фреймів стає іманентною структурою її свідомості. Це полегшує процеси утворення та формування думки, а також сприйняття інших висловлювань, оскільки жанрові ярлики та відповідні художні засоби допомагають авторові, надаючи сталі канони, своєрідну матрицю, за допомогою якої він втілює свій творчий задум.

Отже, вивчення соціокомунікативної детермінованості жанрів уможливорює розгляд проблематики жанру і влади у суспільстві, жанру і національної культури, жанру і професії, а також локального аналізу функціонування певного жанру у певному невеликому соціумі. У подальшому вважаємо за доцільне дослідити особливості проблематики жанру і професії.